

Буряад Республикын Арадай Хуралай ТОГТООЛНУУД
«ЖЭЛЭЙ БАГША-2000» ГЭНЭН РЕПУБЛИКАНСКА КОНКУРСДО
ИЛАГШАДЫЕ БУРЯАД РЕПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ
ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

«Буряадай найдал» гэнэн номинацида илагшадые
АСТРАХАНЦЕВА Надежда Арнольдовнае - Улаан-Үдэ
хотын 65-дахи дунда нургуулин багша.
БАДМАЕВ Владимир Васильевиче - Хурамхаанай
аймагай Барханай дунда нургуулин багша.
Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын
орлогшо В.В.ИЗМАЙЛОВ.

Улаан-Үдэ хото.
2000 оной майн 18.
№ 429-II.
Буряад Республикын Арадай Хуралай Совет ингэжэ
тогтооно:
республикын хореографини искусствые хүгөөлгэдэ
горитой хубитая орууланайны түлөө «Бадама Сэсэг»
гэнэн хатарай театрай уран найханай хүтэлбэрилэгшэ
БАДУЕВ Дандар Жаповиче Буряад Республикын Арадай
Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.
Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И.СЕМЕНОВ.
Улаан-Үдэ хото.
2000 оной майн 12.
№427-II.

ГҮРЭНЭЙ ДҮҮМЫН ТҮРҮҮЛЭГШЭ
БУДДЫН ШАЖАНТАНИЕИЕ
ДОНШОДОЙ ХАЙНДЭРӨӨР
АМАРШАЛАА

Байгша ондо майн 18-да тудалдан Доншодой хайн...
Бурхан багшын энэ дэлхэйдэ мүнэдэлэн, гэгээрэл,
нирваанда морилон үдэртэй дашарамдуулан, Россин
Федерацин Гүрэнэй Дүүмын Түрүүлэгшэ Г.Н.Селезнев
Бандада Хамба лама Дамба Аюшеевэй нэрээр эльгэсэн
телеграмма соогоо Россин, Буряад ороной БУДдын
шажантание энэ хайндэрөөр амаршалжа, хайн найханые
тэдэндэ хүсэбэ.

Майн 18-да Доншодой хайндэртэ зориулагдан бид
ёһолол нислэл хотын олонитын хабаадалгатай...
мэрин байшан соо үнгэржэ, Ивалын дасанай Аюшев
Хайдуб наарамба Бурхан багшын 12. ехэ үйлэ зохёолтуу
тухай айлаадад, хүүдэнь бүлэг ламанар уншалга бүтээгдэ.
РФ-гэй Үндэһэтэнэй хэрэгүүдэй талаар министерствын
региональна түлөөлэгшэ Е.М.Егоров, ВАРК-ын вице-
президент Б.Д.Баяртуев, Буряад Арадай Конгрессий
соведэй гэшүүн В.А.Хамутаев амаршалгын үгэнүүдэ хэлэжэ.
Н.ДАБАЕВ.

Буряад Республикын Правительствата

УРГАЛТА БИШШЕ ГЭБЭЛ, ТОГТУУРИТАЙ БОЛООДУЙ

Буряад Республикын Правительствыл майн 23-
да болоһон ээлжээтэ заседани дээрэ харагданан
арбад асуудалнуудай дунда эгээл шухалай гэбэл,
«Буряад Республикын социальн-экономическа
хүгжэлтын 2000 оной I кварталай дүнгүүг тухай»
асуудал болоно.
I кварталай туршада республикын промышленна
продукци хэмжээн, нэгдондоной энэ үеынхидэ орхогоо,
5, 7, хүдөө ажахын продукци - 1 процентээр дээшлээ.
Барилгын подрядай хэлсээнүүдээр 359 млн. түхэригэй
хүдэлмэри гүүргэгдээ гэхэ гү, али энэнь
нэгдондонойхиноо 28 процентээр дээшээ болоно. Эг
хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэ жэжэ бутархай найманай
эрвэсэ 1 процентээр нэмээ. Гэхэ зураа предприти,
эмхинүүдэй үршүүг, мартын 1-нэй байдгалаар, 12,5
миллиард түхэригтэ хүрөө гэхэ гү, али жэлэй эхинһээ
4% ехэ болоо. Предпритинуудай өөһэдэйн түлэхэ
(кредиторско) үри тэдгээндэ түлэгдэхэ (дебиторско)
үриһөө 4 млрд. түхэригөөр гэхэ гү, али 47 процентээр
үлүү болоно. Бүхы шатын бюджетүүдтэ түлэгдэхэ
налог татабари хуряаха даабари дүүргэгдээгүй.
Нэгдондоной энэ үеынхидөө 4 процентээр бага
инвестицинууд ашагларгаа. хайн юмэншын гэбэл,
1990 онһоо түрүүшыхиеэ 2000 оной I кварталда салин
хүлһэнэй ургалта сэнгүүдэй ургалтаһаа 3,6 процент
дээшээ байгаа юм байна. Мүн бюджетэйхидэй салин
хүлһэнэй үри 35 процентээр хороо.
Кварталай дүнгүүг тухай тогтохогоо,

туулаһанаараа ханаагаа амаржа яаше болохогүй
гэжэ Л.В.Потапов онсоллоо. Хоёр жэлэй дүнгүүдээр тус
тус вице-премьерүүдэй, министрүүдэй
тоосоонууде абахадга, тэдэнэй угаридгад
налбаринуудай байдалые түгэс шэнжэлэн үзэхэбди
гэжэ Президент мэдүүлбэ. Тишхэдээ социальн-
экономическа хүгжэлтын хараа тухайламжые зохёохо
методико тодорхой зуб байха ёһотой. Мүнөнэй
ургалта гол түлэб 1998 ондо болоһон түхэригэй
(рублени) девальвациин, гадаадын дэлгүүрүүдтэ
тохёолдоһон Россия таатай эрхэ байдлай ашаар
туулагдаһан шуу. Тишхээ юрэнхы ургалтада
өөһэдэйнгөө абанан хэмжээнүүдэй эсэстэ туулагдаһан
үрэ дүнгүүдэй хубита, шэнүүрине нягта наринаар
тодорхойло хэрэгтэй. Энэ талаар статистикийн
тоо, баримтануудай тодорхой байла аргагүй шухала.
Туулаһанаа үнэн зүбөөр тодорхойлонгүй, саашаа
таамаг тэмтэрхэн бирагуй ябадал. Энээнһээ
уламжалан, статистикийн методико шэнжэлхээ
манай түлөөлэгшэдэй Германи ошооше хаа, болохо
гэжэ Президент ханамжалаа. Тэршэлэн
инвестицинууде ашаглаха гүй дүршэлтэй
таилсахаа Татарстан ошохо тухай тэндэхи
Президентын зүбшөөл абтанхай.
Саашан гэр байры-коммуналына ажахын реформо
тухай, Тарбагатайн районы социальн-экономическа
хүгжэлтын I кварталай дүнгүүг тухай болон бусад
хэдэн асуудалууд хараггаа.
Николай БАДМАРИНЧИНОВ.

Буряад Республикын Президентын болон
Правительствын хэлбэлэй албан мэдээсэнь
ТҮЛӨӨНЭГҮЙ ЭМШЭЛЭГЭ
ХЭДЫТЭБ?

2000 ондо республикын хүн зондо түлөөнэгүй
медицинын туһаламжа үзүүлэгдэ гүрэнэй лаб
хангалганууде олгохо программа Буряадайн
Правительствотэ баталба.
Энэ программа соо хүн зондо түлөөнэгүйгөөр олгодохо
медицинын туһаламжын янзануудай тоолого, мүн уялгата
медицинын страхованин территориальна программа,
медицинын туһаламжын хэмжээнүүдэ, тэршэлэн элүүрине
хамгаалгын албанай нэгэ хүндэ мүнгэ зөөри номолон
норматив ороно. Энэ нормативай ёһоор, медицинын
туһаламжа үзүүлэхэ хэмжээнүүд лаб хангагдаха болоно.
Энэ программа жэл бүхэндэ шэнээр харагдажа байха.
бюджетһээ, мүн уялгата медицинын страхованин жасаһаа
тэршине мүнгэ зөөрээр тэдхэлгэдэ 990 млн. түхэригтэ
шахуу хэрэгтэй.
Финансын болон Элүүрине хамгаалгын
мнистерствонүүдэй, республикын хото гороудуудай би
аймагуудай өөһэдэйн хүтэлбэрин толгойлогшонорто тус
программые мүнгэ зөөрээр тэдхэхэ хэрэг даалгагдаха.
харин уялгата медицинын страхованин Буряадайн
территориальна жаса өөршнөө бюджеттэ энэ программа
бээлүүлгэдэ мүнгэ зөөри хараалха болобо.
ГАЛУУТА НУУРАЙ ТУНГАЛАГ СЭБЭР
БАЙХЫН ТҮЛӨӨ
Галуута нуурай экологическа байдалые
тогтониторжуулаха ба хайжаруулаха, тэршэлэн Гусинозёрск
хотын болон энэ нуур шадарай нотагуудай хүн зоние
эдихэ унаар хангаха хэмжээ ябуулганууд Леонид Потаповий
гар табилгатайгаар Правительствын тогтоолоор баталагдаа.
Гусинозёрск хотые хайн шанартай эдихэ унаар хангаха
хүдэлмэри байгша ондо ябуулагдажа эхилхэ юм. Проектнэ
сметнэ документаци бэлдэгдэхэ, типн бэдэрэлгын би
ашагалгын 8 худагууд баригдажа эхилхэ. Гадна урдахуу
уна ультрарфиолетовэ элшэнүүдээр хорогүй сэбэр болгодог
түхээрэлгэнүүд нэбтэрүүлэгдэхээр түсэблэгдэнэ. Галуута
нуур посёлгые эдихэ унаар хангахын тула бүлүүр станци
баригдахаар хараалагданхай.
Гадна эндэхи нотагуудай экологическа байдал
хайжаруулаха зорилготойгоор Галтайн уналуурин
түхээрэлгэ тогтодохо, мүн Саган голэй шүглэһе
гуримшуулаха хүдэлмэри түсэблэгдэнхэй. Энээнһээ галуута
Гусинозёрск хотодо промышленна ба ажагуудалай
голодоһонууде хаяха талмай түхээрэлгэдэхээр
хараалагданхай. Мүн тишхэдэ ГРЭС шадар нуурай унаһа
шанар шалгажа байха тусхай пунктууд эмхидхэгдэхээр
байна. 2001 ондо Сурхайта нуурай амаралтын газарай
оршон тойронхи байгаали, унаһа нюсанууде хамгаалха
түсэб табигдажа эхилхэ юм.

Амаршалганууд
ХҮНДЭТЭ МАНАЙ МИХАИЛ ЦЫБИКОВИЧИ
«Жэлэй багша-2000» гэнэн конкурсн бүхы шатанууде эрхимээр дабажа,
республикын эрхим багшын нэрэ зэргэдэ хүртэһөөршини шамаа халуунаар
амаршалаад, ажалгаа үндэр амжалтанууде туйлахыешни, нэрэ солоёо холуур
дурдуулахыешни хүсэнэбди.
Захаамин хангайгаа, «Уран Дүшэ» нэгдэлээ холуур суурхуулан ябахыеш хүсэнэбди.
Захаамин аймагай «Уран Дүшэ» нэгдэлэйхид.

РАСПИСАНИЕ
РИТУАЛЬНЫХ СЛУЖБ
НА ИЮНЬ МЕСЯЦ
2 июня Мандал Шива
4 июня нарзай 5 хаан
7 июня Банзарагша
9 июня Отошо
11 июня Намсарай
13-14 июня Жадонба
16 июня Ламчог нимбо
18 июня Дэважан
21 июня Алтан гэрэл
24-25 июня Лусад
28 июня Сундуй
Заһалай 8 ном
8 гэгээн
Даши зэйба

МВД - нээ мэдээсэнь:
НАРКОМАНИТАЙ ТЭМСЭХЭ ЁһОТОЙБДИ!
«Жэлһээ жэлдэ байдалай хүшэр болохо тума нарко-бодосууде хэрэглэдэ
хүүгэд олошоржол байна» - нимэ үгэнүүдээр нарко-бодосууде хуули бусаар
дэлгэрүүлэгшэ тэмсэдэг МВД-гэй таһагай даргын орлогшо Владимир Николаевич
Шмаков Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ
журналистнуудтай уулзалгаая эхилхэн байна.
Россин Федерацида нарко-бодосуудтай холбоотой олон гэмтэ ябадал болоно.
Манайше республикада нимэ ушарнууд олошорно, 2000 оной 5 нарын хугасаа соо
1 тонно болохо наркотигууд буяан абтаһан байна. 1999 оной 5 нара соо 700-гаад
килограмм болохо наркотик абтаһан байгаа. Нарко-бодосууд манай республикада
Эрхүү хотоһоо асарагдан. Буряад орондо Хяатын, Сэлэнгын, Зэдын аймагуудта
үнтэлэг ногоон элбэг ургадаг гээд мэдээжэ.
Жэлһээ жэлдэ майн 5-һаа «Мак» гэнэн операци үнгэргэгдэдэг. Энэ хэмжээ ябуулгын
үедэ талада эхээр ургадаг үнтэлэг ногооё таһалжа, хордожо үгы хэдэг. Үнтэлэг
суглууддаг зоние рейднууде хэжэ баридаг. Майн 18-да Улаан-Үдэ хотодо нарко-
бодосууде наймаалдаг 5 хүн тушаагдаа. Тэдэнэр булга шэхэ хатуушуул байба.
Штэтэдэ ажаһуудаг хоёр хүн «Москвич» машина соо 3 килограмм гашиш наркотик
абаад ябаһаар Хяатта хотодо баригдаа. Буряад Республикын дэлгүүртэ нарко-
бодосууд Таджикистан болон Афганистанһаа эльгээгдэнэ. Самоледоор, поездоор цыган яһатанай
хүнүүд асарна. 1 грамм опиум 10-12 дозо болоно, 1 дозонь хадаа нюуса дэлгүүр дээрэ
150-200 түхэригтэ хүрэдэг. Наркоманууд мүнгэ олохын тула дээрмэдэнэ, хулгай хэһэ.
Буряад Республикын МВД-гэй нарко-бодосууде хуули бусаар дэлгэрүүлэгшэ
тэмсэдэг таһагта 2500 хүн бүридхэлдэ абтанхай.
Мүнөө жэл нарко-бодосуудтай тэмсэхын тула республикада бюджетһээ 300.000
түхэриг МВД-дэ оруулагдаһан байна.
В. Н. Шмаков журналистнуудай олон асуудалуудта харюу үгэбэ.
Зоригто САДАЕВ.

БАЯРАЙ ҮГЭ
Манай хүндэтэ аба Буряад ороной үнинэй багша, элитэ мэдээжэ
уран зохёолшо, дайнай ба ажалай ветеран, Социалис Ажалай Герой
Цокто Номтоевич Номтоевич 90 наһанай ойн баярые үнгэргэхэ
хэмжээ ябуулгада республикын Президент Леонид Потапов,
Уран зохёолшодой холбооной правелин түрүүлэгшэ А.А.Ангархаев,
уран зохёолшо, ниитын эмхи зурганууд, олон тоото уншагшад
эдэбхитэйгээр хабаадаа.
Манай аба Ульдэргэдэ үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр
хүдэлмэрилхэн юм. Байгша оной майн 13-да Ульдэргэдэ абымнай ойн
баяр олоной хабаадалгатайгаар эмхидхэлэй үндэр хэмжээндэ боложо
үнгэрбэ. Манай абын 90 наһанай ойн баярые эмхитэйгээр үнгэргэлгэдэ
туһа хүргэһэн А.А.Ангархаевта, «Ульдэргэ» колхозой түрүүлэгшэ
Л.Д.Цыбикжаповада, дунда нургуулин директор С.Б.Цыжиловада,
тосхоной хүн зондо сэдхэлэйнгээ баяр баясхалан хүргэһэнбди.
Дайнай, багшын ажалай ветеран, уран зохёолшо Цокто
Номтоевич үхибүүд, ашанар, зээнэр, гушанар.

Амаршалганууд
БАГШЫН АЖАЛ ҮРГЭМЖЭТЭЙ
Сэсэг Токтохоевна Тогочиева 1945 оной майн 28-да Сэлэнгын аймагай Булан
хууринда түрөө юм. Загастайн дунда нургуули 1963 ондо дүүргэһэнэй хүүдээр
Буряадай багшанарай институтта ороһон байна. Буряад, ород хэлэнүүдэй багша
боложо гараад, Новоселенгинский интернат нургуулида багшаар, завучаар олон
жэлдэ хүдэлөө нэп. 1977 ондо «Социалис мурьсөөндэ илагша» гэнэн тэмдэгтэ
хүртэһэн габьяатай. Улаан-Үдэ зөөжэ ерэхээр 13 жэлэй туршада 2-дохи педколледждо
ажаллана. Мүнөө буряад хэлэ зааха зуураа үндэһэн соёл, түрэл арадайнгаа түхэ,
ёһо заншалууд тухай хэшээлнүүдэ ерээдүйн хүмүүжүүлэгшэдтэ, багшанарта
үгэжэ байдаг. «Буряад үнэн» сонинсоо тэрэ бүри нургуулида нуража ябахэ үеһөө
ходо уншажа ябадаг, колледждонь болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай бэшэһэн
мэдээлнүүдэнь үе үе болоод гаража байдаг гэшшэ.
Хайрата Сэсэг Токтохоевнагаа түрэхэн үдэрөөршн амаршалаад, Бурхантай,
буянтай, үргэмжэ ехэтэй багшынгаа ажалда амжалтантай, ута наһа, удаан жаргалтай
ажануухыень хүсэнэбди.
Түрэлхидынь.
ХОНГЁО ДУУНУУДАА
ХАНХИНУУЛЫШ ДАА!
Багша, мэдээжэ болоһон залуу композитор, Бүхэроссин болон республиканска
конкурснуудай лауреат, «Грант» гэнэн эстрадын продиюсерска түбэй
хүтэлбэрилэгшэ Виктор Малдаев майн 23-да тэбхэр 50 наһаа гүйсэбэ. Ехэ
блигтэй, урагшаа ханаатай, гоё дуунууде зохёдог, шагнагшадай сэдхэл
баясуулан, өөрөө бэрхээр дууладаг. «Хит-парад-2000» гэнэн дуунуудай конкурс
«Буряад үнэн» газетэдэмнай, Буряадай радиогоор эмхидхэлсэгшэдэй нэгэн
болохо Виктор Малдаевые бигэше хани халуунар амаршалан, үрээлэй гэжые
хүргэнэбди.
Ажалдаа амжалтатай,
Ажабайдалдаа жаргалтай,
Ходоодоо хүхиюн дорюун зандаа
Хонгёо дуунуудаа ханхинуулан ябыш даа!
«Үнэн» газетын үнэн нүхэд.

ЭКОНОМИКО НЭРГЭЭХЭ – ЭГЭЭЛ ШУХАЛА АСУУДАЛ

ТУСХАЙ ЭНЭ ХУУДААЯА МҮНӨӨНЭЙ ЭКОНОМИКЫН ТОН ШУХАЛА АСУУДАЛНУУДАТ ЗОРИУЛБАДИ. ГАЗЕТЫН КОРРЕСПОНДЕНТ ЭЛЬВИРА ДАМБАЕВА ЭДЭ МЭДЭЭСЭЛНҮҮДЫЕ ХЭБЛЭДЭ БЭЛДЭЭ.

гэж тэмдэглэмээр. «Колос» ажыхда тон хайн шанартай талха татажа, аймагай хүн зоние хилээмэнэй зүйлнүүдээр, гурилаар хүсэд хангана. Үйлэдбэрилэгдээн продукциньше бараг сэнтэй.

Тиэхэдэ Зэдын аймагай Оёорой совхоздо, Загарайн «Гигант» колхоздо, Баргажанай Үрөөгэй колхоздо, Хориин Георгиевкын совхоздо үйлэдбэрилэгдэнэ.

ХҮДӨӨГЭЙ БАГА БИЗНЕС

Хүдөө ажыхын продукци үйлэдбэрилэгшэды дэмжэхэ талаар хүдөө нютагуудта болбосоруулгын багахан комплекснууд байгуулагдана. Мүнөө үедэ республикын аймагуудта 97 багахан тээрмээр хүдээлэнэ. Тэдэнэй дундаһаа 84 тээрмэ хүдөөгэй зөөрини хэблэгдэ байна. Энээнһээ гадуур 13 тээрмэ хубини ажыхынуудта, 6 тээрмэ ондоо халбарини предпрятинуудта тодохогдонхой.

Мүнөө дээрээ республикада хилээмэнэй зүйлнүүды баридаг 114 предпрятги бии. Зүгөөр олон багахан пекарнинуудай баридаг хилээмэнэй шанар үшөөл эрилтэдэ харюусадаггүй байна. Тэршэлэн Буряадай дэбисхэр дээрэ мяханай зүйлнүүды болбосоруулдаг 10 багахан цехүүд бии. Теэд мяха худалдан абажа, үйлэдбэри ябуулха гэхэдэ гар дээрээ эрьедүүлхэ мүнэггүй дээрэһээ саг үргэлжэ хүдэлнэгүй.

бэрин багахан хүсэтэй тоһоной заводууд бии. Загарайн «Гигант» колхоздо һү болбосоруулдаг тусхай лаборатори үгы байһанһаа боложо, ажалын урагшагүйдэнэ.

Юрэнхыдөө, хүдөө ажыхын продукци болбосоруулха багахан үйлэдбэринүүд гүрэнэй стандартын эрилтэдэ харюусадаггүй байна. Тиимэһээ хиналтын эмхи зургаануудай талаһаа зэмдэ орожо байдаг.

Тэдэнэй ажал хүдэлмэри бүхы эрилтэнүүды сахижа эмхидхээд, дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгээл, республикын хүн зоние эдээ хоолой зүйлнүүдээр элбэгээр хангаха хэрэгтэ иимэ үйлэдбэринүүдтэй ажыхынууд горитой хубитаяа оруулха гэжэ ханадана.

ГАДААДЫН ЭКОНОМИЧЕСКА ХАРИЛСААН

Байгша оной январь нарада республикын харьяата газарта гадаадын инвестицинууды элсүүлдэг 145 предпрятинууд тоологдоно. Дүн хамта тэдэ эмхидхэгдэхэдэ, 27,4 млн. доллар мүнэг зөөритэй байгаа. Тэрэ тоодо 15,03 млн. доллар гадаадын инвестицинын мүнэг зөөри тэдэниие эмхидхэн байгуулагда шэглүүлэгдэнэ байна. Эдэ предпрятинуудай 36-ниинь сүм хари гүрэнэй олзын хэрэг эрхилэгшэдэй мүнэг зөөрээр эмхидхэгдэнхэй гэжэ онсолхо хэрэгтэй. Эгээл олон хамтын предпрятинууд Хитад, Монгол ба Корей гүрэнүүдтэй байгуулагданхай юм.

Эдэ тээрмэнүүдэй хүсөөр хэзэй туршада 175,6 мянган тонно талхан татагдана. Тэдэнэй дунда Загарайн аймагай «Гигант» колхоз, Тарбагатайн аймагай «Колос» гэжэ хүдөө ажыхын предпрятги ороһо таталгаар яһала хайн дүнгүүды туйлана

эрилтэ ехэтэй болойхой. Гадаадын мүнэг зөөрээр тэдхэмжэтэй предпрятинууд булта амжалтанай гэхыи аргагүй. Дэлгүүрэй харилсаанай оршондо зариманай хэжүүрдүүлхэ, олзотохо зүргэише мухаргаха ушар үсөөн бэиз. 1990 онһоо мүнөө үе хүртээр республикада бүридхэдэ абтанай иимэ предпрятинуудай 44-ниинь лэ богото дээрээ хүдэлнэ гэжэ Экономикын ба гадаадын холбоонуудай министрствэһээ абтанан тоо, баримта харуулна. Дүн хамта 495 хүн эдэ предпрятинуудта хүдэлнэ. Олзын хэрэг эрхилэгшэдэ гадаадаһаа мүнэг зөөри үшөөл ёһото хэмжээндэ шэглүүлэгдэнхэй.

Гадна мүнэг зөөрини, мэдээсэлэй-зүбшэлэлгын талаар гадаадын холбоо барисаатайгаар хүдэлдэг предпрятинууды федерална болон шотагай Правительство гэмжэхэ, налог ашалгаар хунгэлэлтэ олгохо зэргэтэй. Тиин республикын бюджеттэ ашар олзотой иимэ предпрятинуудай хүдэлхэ зохиг эрхэ байдал байгуулбал, гадаадын инвесторнүүды олгохо гэжэ ханагдана. Юуб гэхэдэ, республикитай байгалиин нөөс баяагуудаар баян, гадаадын, олзын хэрэг эрхилэгшэдэй анхарал татамаар лэ ха юм.

ГҮРЭНЭЙ НАН ЖАСА ГУРИМШУУЛАГДАНА

Шэнэдхэн хубилгалгын болохын урда тээ финансын албан зургаанууд «Бюджет тухай» Хуулитай зохилдуулан, бюджетэй мүнэг зөөри мэдээлэг, харин тэрэниие гүйсэхэдхэ, нөөсэлхэ үүргэ гүрэнэй банкда даалгагдадаг байһан гэшэ. Гүрэнэй банкда бюджетэй бүхы олзо оршо оруулагдадаг, мүн эндэһээ гарашааууды хэтдэдэг һэн. Энээнһээ гадуур гүрэнэй банк хиналта бэелүүлдэг зургаануудай урда тоо бүридхэл хэжэ тоосохо уялгатай һэн. Ийгэжэ республикада ороһон мүнэг зөөрини эрьесэ, мүн тэрэниие зүбөөр хэрэглэхэ, тусхай зорилготойгоор шэглүүлхэ хэрэг хинагдажа байдаг хааб даа.

Шэнэдхэн хубилгалгын үеһөө мүнөө болотор республиканска бюджет гүйсэхэдхэ аргаанууд худхаршоод байгаа. Юуб гэхэдэ, баталагданан бюджетэй ёһоор мүнэг зөөри мэдэхэ, тэрэнэй тоо бүридхэл хэжэ, мүн тоосохо хэрэглэше Финансын министрствэдэ болон нотаг нотагай финансын албан зургаануудта даалгаданхай байбашы, коммерческэ банкнуудта мүнэг зөөри тушаан абтадаг, нөөсэлэгдэдэг, эндэһээ үгтэдэг гуримтай байгаа. Гүрэнэй мүнэг зөөрини багахан лэ хубини Үндэһэтэнэй банкда нөөсэлэгдэдэг байба. Иимэ байдалда коммерческэ банкнууд бүхы шатын бюджетүүдһээ ороһон мүнэг зөөри өһэдэһингөө аша туһада, дураараа эрьедүүлхэ аргатай байһан.

1999 оной январин 15-да Буряадай Президент Л.Потапов республиканска бюджетэе казначействын аргаар гүйсэхэдхэ шата шатаарнь оруулха тухай Зарлиг абтанан юм. Удаа дараалан энэл жэлэйнгээ июниин 2-то Правительство Зарлиг абтажа, июлиин 1-һээ энэ хэрэг бодотоор нэбтэрүүлэгдэжэ, республиканска бюджетэй бүхы счёдууд казначействын мэдээлэ оруулагдажа эхилээ. Тиин аймагуудай ба городуудай бюджетүүды казначейскэ аргаар гүйсэхэдхэ оруулха хүдэлмэри ябуулагдаа. Республиканска казначействын отделенинууд түүрүүлэн Ивалгада, Тарбагатайда, Бэшүүртэ ба Баунтада хүдэлжэ эхилээ. Мүнөө уеһ бүхы городуудта ба аймагуудта байгуулагданхай.

Буряад Республикын Финансын министрствын дэргэдэхи казначействын начальник П.Кузнецовтой мэдээсэлэнэй ёһоор, квартал бүхэнөөр хубаагдажа, түсэлэгдэнэ республиканска бюджетэе гүйсэхэдхэ хойноһоо үдэр бури нарин хиналта бэелүүлхэ үүргэтэйгээр нотаг бүхэндэ иимэ албан зургаан байгуулагдаа.

2000 оной мартын 17-һоо Буряадай Правительствон түлөөлэгтэ «Сибирское общество взаимного кредитования», «Байкалбанк», «Русь-банк» гэхэн коммерческэ банкнуудтай хэлсэн баталагдажа, тэдэнэй дэргэдэ тусхай таһагууд нээгдэжэ, шотагай бюджетүүд кассын туһаар гүйсэхэдхэ захалба. Тэршэлэн республикын толгойлогшын Зарлигай ёһоор, бюджетһээ гадуур жасаанууд өһэдэһингөө бюджетэй счёдуудые Правительствон түлөөлэгтэ «Байкал-банкда» байгша оной июлиин 1-һээ нээхээр уялагдаданхай.

Тиин казначействын байгуулагдаһаар, гүрэнэй нан жасада оруулагданан мүнэг зөөри богонихон болзотто түсэлэн, тусхай зорилготойгоор хэрэглэхэ арга нарижуулагдаба гэшэ. Гадна нан жасада оруулагданан, мүн гаргашаалагданан мүнэг зөөри, тэрэнэй эрьесэ эли хараатай болгогдобо. Республиканска бюджет казначейскэ аргаар гүйсэхэдхэ, гүрэнэй нан жаса гуримшуулжа, мүнэг зөөрини талаар хангалгын байдал тогтууритай болгохо зорилго бэелүүлэгдэжэ эхилбэ.

БАЙГАЛАЙ ҮДЭР

Буряадта байгша оной августын 27-до үнгэргэгдэхэ. Президентын тусхай Зарлигаар иимэ шийдхэбэри абтаба.

Правительствын Түрүүлгшын нэгдэхэ орлогшо Владимир Агалавай хүтэлхэ эмхидхэлэй комитет байгуулагдажа, тэрэ энэ хайндэртэ бэлдэхэ ба үнгэргэхэ талаар ажал ябуулха юм. Эмхидхэлэй комитетэй бүридэлдэ гүйсэхэдхэ засагай республиканска болон территориальна зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, Байгал далайда дүтэ оршодог Буряадай аймагуудай толгойлогшонор оруулагдаа. Эдэ аймагуудай толгойлогшонор өөһэдэһингөө административна газарнуудта Байгалай үдэры бэлдэжэ үнгэргэхэ даабари абалхай.

Һаян сагта жюрин бүридэл, конкурсын гурим болон энэ хэрэгтэ мүнэг зөөри номолхо арга боломжонууд тодорхойлогдохо байна. Энээнһээ гадуур энэ хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэ гаргашалагдаха мүнэг зөөрини смэтэ зүбшэгдэхэ.

Буряад ороной этилэй спирт болон архиин зүйлнүүды үйлэдбэрилдэг предпрятинууд акцизай татабаринууды болон нэмэгдэнэ сэнгһээ абтадаг налог республикын харьяата газарта хүдэлдэг кредитнэ эмхидхэн нээгдэнэ счёдуудһаа бюджеттэ оруулагда болохы.

Иимэ шийдхэбэри республикын толгойлогшо Леонид Потаповай тусхай тогтоолоор абтаба. Ушар шалтагаан иинь гэхэдэ, үнгэргэһэ жэлдэ бүхы шатын бюджетүүдтэ архиин зүйлнүүды үйлэдбэрилгэһөө налог ба татабаринууд саг соогоо оруулагдаггүй байгаа. Юуб гэхэдэ, архи үйлэдбэрилэгшэд бюджеттэй мүнэг зөөригүй банкнуудаар тоосодог байгаа.

Россин Федерациин Министерствын Буряад Республикыдахи управленидэ нотаг шотагуудай кредитнэ эмхи зургаануудта тусхай счёдууды нээхэ асуудалаар ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхынь даалгагдаба.

Иимэ предпрятинуудай 19-ниинь үнгэрхэн 2 хэзэй туршада гадаадын гүрэнүүдтэй экономикна нягта холбоо барисаатайгаар ажалан. Республикын гадаада ороноуудтай хэдэг хуудлаа наймаанда тэдэ өөрынгөө хубита орууна. Урда жэлдэ 2,74 млн. түхэригэй эг хэрэгсэл худалдаа наймаан болгон байна. Тэршэлэн гадаадын инвестицинууды элсүүлдэг олонхи предпрятинууд технологическа түхээрэлгэнүүды, техникэ, запас хэрэгсэлнүүды, түүхэй эг болон бусад материалнууды өөһэдэһингөө үйлэдбэри эмхидхэн тула хариин ороноууһаа асарна.

Росси ба Корей гүрэнүүдтэй олзын хэрэг эрхилэгшэдтэй хамтын предпрятинууд болохо «Ферниш-Арт», Росси ба Хитагай «Тон-Синь», мүн российско-голландско-португальска «Эмилия» Буряадай дэбисхэр дээрэ амжалтаатайгаар олзын хэрэг эрхилжэ байна.

Жэшээлхэдэ, «Ферниш-Арт» хамтын предпрятинида эгээнэй таһалгада ба ажалда хэрэглэхэ мебель, «Тон-Синь» гэхэн Зареченск посёлоготой автотранспортна эмхиин дэргэдэ байгуулагданан предпрятинида полэтилен ба түүхэ зүйлнүүды бүтээлэ. Нэрлэгдэгшэ предпрятинуудай бүтээлнүүд Буряад ороһоо гадуур Россин бусад шотагуудта мэдэжэ, мүн

талмайн түлөө - 20 процентээр ехэ түлбэри абтаха ёһотой гэжэ эндэ тэмдэглэгдэнхэй. Тиэхэдэ хараалагданан хэмжээнһээ 30 дүрбэлжэн метр үлүү талмайн түлөө байрын өөрын үнэ түлэгдэхэ юм.

Тиэхэдэ эдэ дурадхалнууд соо үлүү талмайн түлөө түлэхгүй эрхэтэдэ хараада абтанхай. Эдэнэй тоодо дайнай ишвалидуудай наһанай хани нүхэртэ, албанай уяланууды дүүргэхэ үедөө наһа бараһан сэрэгтэй алба хаагшадтай гэр бүлэнүүд, тэдхэгшээ адаһанай түлөө пенсис абагшад ороно. Мүн

баһа ужаг, хүндэ үбшэндэ нэрбэгдэнэн хүнүүдтэй, тэдэнтэй нэгэ таһалгада байха аргагүй бүлэнүүдтэ иимэ хүнгэлэлтэнүүд олгогдоно. Гадна үншэн хүүгэды тэдхэдэг бүлэнүүд, нэгэ таһалгатай байртай ганса бэе эрхэтэд үлүү талмайн түлөө түлэхгүй. Тиэхэдэ хуушаржа мууданан, аюултай байдалтай болоһон байрануудай түлөө түлбэри түлэгдэхгүй.

Нютаг нютагта засагай албан зургаанууд эдэ дурадхалнууды өөрынгөө дураар хубилган һагад хэрэглэхэ, нэмэлтэ оруулха аргатай.

АРНА, НООНО ТУДАЛДАЛГА ХИНАГДАХАНЬ

Буряадта арһанай зүйлнүүды ба нооно эмхи гуримгүйгөөр худалдалгаһаа боложо хүнэй ами наһанда, мүн малда онсо аюултай үбшэнүүдтэй дэлгэрхэ, аймшагтай байдал тохёолдоог байгаа. Энэ асуудала зориулагданан Правительствон Тогтоол соо 2003 он болотор республикын харьяата газарта арһанай зүйлнүүды, нооно бэлдэхэхэ, хадагалха талаар саг зуурын ветеринарно-санитарна гурим баталагдаа. Тэрэнэй ёһоор хаа хаанагүй мяха тушаагаа, ветеринарно-санитарна шалгалта гарахадаа, ветеринарнуудта заабол арһынь шалгуулха, тиин тусхай справка үгэхэ гэхэн эрилтэ табигдаба. Хүдөө ажыхын болон эгээ хоолой министрствын ветеринарна хиналтын албан зургаанууд, республикын МВД хүсэндөө байһан хуули ёһонуудтай зохилдуулан, эдэ эрилтэнүүды эбдэгшэд тушаа шанига хэмжээнүүды абаха, мүн энэ ажалай хойноһоо хиналта бэелүүлхэ болобо.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствон хэблэлэй албан.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ОНСО ШЭНЖЭНҮҮДЫЕ ХАРААДА АБАН...

Буряад Республикада гэр байрын түлбэри хүн зоной арга боломжоор, дифференцированнэ аргаар түлүүлхэ дурадхалнуудые Правительство дэмжэһэн байна. Тиэхэдэ нотаг нютагай онсо шэнжэнүүды хараада абан, түлбэри абаха тухай аймагуудай захиргаануудта дурадхалданхай.

Жэшээлхэдэ, хараалагданан хэмжээнһээ 10-20 дүрбэлжэн метрһээ дээшэ талмай эзэлдэг болбосон түхэлтэй байрын аяануушадһаа бэшэндэ аяануудта 15 процентээр, тиэхэдэ 2030 дүрбэлжэн метр үлүү

Vertical text on the left margin containing various small notices and fragments.

БГУ-гай буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй 10 жэлэй ойдо

СОЁЛ БОЛБОСОРОЛОЙ ГАЙХАМШАГ ГЭРШЭ

Буряад хэлэ бэшэгэймнай факультет ёһотойр тогтоһоор 10 жэл гүйсэхэнь. 1995 оной намар, Буряагай гүрэнэй университетэй тогтохого, тэрэнэй нэгэ ехэ факультет болоһон байна. Энэ Буряагай гүрэнэй университетэй буряад хэлэ бэшэгэй факультетэй тогтолого хагара буряад арагай соёл болбосоролой гайхамшагта амжалта юм.

Факультетэй декан С.Г. Ошоров

Деканай орлогшо О.Б. Багмаева

Эндэ буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй тогтоһоор 10 жэлэй баярта ойгоор дашарамдуулан бэшэхэдэ, анхан манай буряад хэлэ бэшэгэй факультет хэзээ, юунһээ эхилэн мүнцэлһонинь тобшоор хэлэхэ, манай факультедэй оюутада омогөрхон хөөржэ үгэхэ хүсэл түрэнэ.

Буряад хэлэ бэшэгэй факультет пээжэ, хүдөө шотагууда дунда хургуулинуудай тогтожо эхилхэдэ, буряад хэлэ бэшэгэй багшанарыс бэлдэхэ гэжэ Агууехэ эсэргэн дайнай урда, 1940 онһоо эхи табихан юм. Тээдайн эхилжэ, энэ хэрэг бэлдүүлхэ аргагүй болоһон байна. Тини 1943 ондо хургашанарай институт гү, али учительскэ институтай дэргэдэ хүсэд бэшэ дунда хургуулин багшанарыс бэлдэхэ таһаг байгуулан юм. Тэрэ буряад хэлэ бэшэгэй таһагыс 1945 ондо хэдэхэн оюутада дүүргэнээн байна.

1946 ондо 4 жэлэй буряад хэлэ бэшэгэй таһаг (отделение бурятского языка и литературы) пээгдэжэ, дүүрэн дээдэ эрдэмтэй багшанарыс гаргажа эхилэн юм. Тэрэ түүхын болон хэлэ бэшэгэй факультедэй (историко-филологический факультет) 3 таһагай нэгэнийс байһан юм. Тээ буряад хэлэ бэшэгэйнгээ таһагыс бидэ бурфак гэжэ нэрлэдэг, бурфагайхидбди гэжэ ехэ омогөрхон ябадаг болоодни.

Анханда буряад хэлэ болон литературы таһагта арайхан арбаад оюутан жэл бүри ородог, дүүргэдэг байгаа наа, мүнөө хэдэн зуун зон нурана, зуугаад хүн жэл бүри дүүргэнэ гэшэ. Энэмнай гайхамшагта амжалта болоно.

1945 онһоо 1995 он болотор, 50 жэл соо манай бурфак дунда хургуулин буряад хэлэнэй болон литературы багшанарыс бэлдэхэдэ байгаа.

Мүнөө манай буряад хэлэ бэшэгэй факультедэ буряад болон ород хэлэ бэшэгэй багшанарыс бэлдэхэ хажуугаар, буряад хэлэ бэшэгэй олон мэргэжэлтэнис хурган гаргана: хэлэ бэшэгэй эрдэмтэн, сонинной болон сэтгүүлэй, радио болон телевиденин журналистууд, хэблэлэй болон компьютерай ажалтан, оршуулагшад, уран зохёолшод болон арадай аман зохёол суглуулан шэнжэлэгшэд. Үшөө хүдөөгэй уран хайханай

тогтолодо (самодетельность) ажаллаха мэргэжэлтэд нурана. Юрэнхыдэнь хэлэхэдэ, бүхы хэлэ бэшэгтэ хабаатай мэргэжэлтэд манай буряад хэлэ бэшэгэй факультедэ нуража гарана.

Энээн дээрэһээ харахада, Буряагай гүрэнэй университетэй буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй элдэб мэргэжэлтэдыс бэлдэхэ үүргэнтон ехэ болонхой. Урдань буряад хэлэ болон литературы таһаг байхадаа, гол түлэб багшанарыс бэлдэхэдэ байгаабди. Тинхэдэ эрилтэнь нэгэ янза байһан. Багшын мэргэжэл абанан хүн зарим талаараа дунда зэргын мэдэсэтэй гараашыс наа, хургуулида буряад хэлэ болон литература зааж ябахдаа, дутуу дундаа өөрөө усадхаха аргатай байгаа.

Энэ талаар манай факультет ехэ ажал ябуулаха ёһотой. Нэн түрүүн манай факультет дүүргэнэн хүн буряад хэлэ тон һайн мэдэхэ, нинэ буряад үндэһон литератури хэлээр хэлэхэ, бэшэхэдэ алдуу

Ород хэлэнэй таһаг баһалтин зорилготой. Тинмээр хурган хып тула нэн түрүүн эг бөөр найруулан бэшэжэ болон хэлэжэ хургаха зорилго табигдана. Мүнөө 1999-2000 онуудай хуралсалай жэлэнь эхилэн, Гүрэнэй Аггестационной комиссини шалгалта буряад хэлээр абахадаа, түрүүн бэшэжэ хүдэлмори (диктант) бэшүүлхэ тингээд нэмэлтэ тестирован гаргаха болоно. Буряад уран болон аман зохёолнууд аман хариоу билдээр үгэхэ. Энэ оюутан хэр зэргэ буряад үндэһон литератури хэлээр хэлэхэдэ бэрхэб гэжэ парина шалгаха болоно. Ингэжэ буряад хэлэ мэдэсын эрилтэс шагнадуулаагүй наамнай, университет дүүргэнэн оюутанэй ехэ муу мэдэсэтэй, һайнаа ажаллажа шадахагүй зон болоно байна.

Манай буряад хэлэ бэшэгэй факультет яһала һайн тэжээл хүгжэнэ гэшэ. Университетэй оюутанай хуралсалай хайжаруулхын тула ехэ оролдог гаргаха хэрэгтэй эрилтэ ехэ шагнаар табижа, хуралсалада муугаар хандадаг оюутанай сүдөөрхэ шухала.

Манай факультетэй олонхи хурганнай университетэдэ һайнаар дүүргэхэ гэжэ оролдодог, һайн хурдага оюутадтай гэшэ. Гэбэшэ хэпээлдэ муугаар ябадаг, зааж үгэхэдэнь хайша хэрэг ханддаг оюутад бини. Ийнэ һалихай ябадалтай зонһоо эртэ дээрэнэ һааха шухала. Университетэдэ ороод, энэ залуу наһандаа тон эрхбхитэй ябагуй хадаа, саашадаа хэзээ оролдохоб гэжэ ойлгосотой ааб даа.

Өөр тухай хэлэхэдэ, би энэ жэл 5-дахн курсын оюутанда синтаксисээр лекцинуудыс уншахын хажуугаар практическа ажал, илангаяа бэшэжэ ажал хүүлэжэ байнаб. Бая «Мүнөөнэй буряад хэлэн» Морфологи болон синтаксис гэжэ номоо бэшэжэ дүүргэхэ һанаатайб.

Айгар залуу наһандаа Аймар ябадалаа

Аба эжынгээ угай Анхантай буряад хэлэс Анхаралтайгаар шудалжа, Алшыс ялзын мэргэжэлээр Амжалтатай ажаллаха оролдогшын Д.ДОРЖИЕВ хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор профессор

Мүнөө дүүргэгшэд ганса багша бэшэ, харш хэлэ бэшэгтэ хабаатай элдэб мэргэжэлээр хүдэлхэ олон талын бэлдэхэлтэй хүн болохо ёһотой байна

Багшанарай коллектив

Кафедрадаа сугларааг...

Забнаралай үсгэ

Шалгалтадаа бэлдэнэ

ОДИН ИЗ ЛУЧШИХ ВЫПУСКОВ

В 1991 году на нашем факультете открылась эвенкийская группа при отделении РЯИШ. С первых дней по сегодняшнее время преподавателем эвенкийского языка и одновременно куратором всех групп является Елизавета Федоровна Афанасьева. Первый выпуск был произведен в 1996 году. Тогда закончили 4 человека. Все они сейчас работают в школах по специальности. С тех пор вышло 22 студента. Нынешний выпуск своего рода юбилейный. В этот год посчастливилось закончить 7 студентам, а именно Галине Гоголевой, Татьяне Аюльчиной, Наталье Пурбуевой, Наталье Монго, Татьяне Зарбуевой, Руслану Еранову и Цыренжану Аршульеву. Что же изучают эти студенты рассказывает Е.Ф.Афанасьева.

- Наши студенты с первых дней ссздания группы изучают свой эвенкийский язык. Чтобы доказать, что немногочисленный народ живущий на севере Бурятии и в нескольких регионах Сибири и Дальнего Востока жив, студенты изучают еще традиции и обычаи, фольклор своего народа. А потом после окончания высшего учебного заведения они разъедутся, чтобы возродить обычаи и традиции эвенкийского народа. Если сегодняшнее поколение этим не будет заниматься наша народность погибнет в прямом смысле этого слова. Так как за годы существования советской власти многое было утрачено. Ведь недаром говорят: «Народ без языка - не народ».

Поэтому практически все наши выпускники преподают эвенкийский язык. Например, в Киндигирской средней школе работает Наталья

Гаинчина, в Багдаринской школе-интернате Николай Молоков и Виталий Эрдынеев, в Улюханской средней школе - Нелли Ринчинова. А что касается 5-го, нынешнего выпуска, то мнение учителя таково: «Это один из лучших моих выпусков. Все девчонки с первого курса активно участвовали во всех мероприятиях проводимых в университете, таки центром эвенкийской культуры «Арун». Они являются участниками ансамбля «Гулувун». Также участвовали на республиканских совещаниях по проблемам эвенков».

Большинство выпускников этого года собираются поехать домой преподавать эвенкийский язык, а также русский язык литературу. Кроме этого некоторые хотят продолжить обучение в аспирантуре.

Борис БАДАНОВ

ТАНСАЛ УРАГШАА, ТҮРЭЛ ФАКУЛЬТЕДНАЙ!

Түрэн үгээр тэмдэглэж байсан түрэл факультеттэй амаршалгын эгээл найхан хамтаралтын хамтарнаб. Ямаршье хүнэй ажабай- амаршаа түрэл хургуули онсохон хургуули эзэлдэг гэжээ бээ. Түрэл буряад хэл бэшэ- гүйн бэлтгэл, уран зохёоломнай бэлтгэл олон ноусануудтай хамтаралтаа хаяглан амар- шаагаа үндэсний соншионгоо хургуули дээрээ дамжуулан түрэл аргатай байхандаа түрэл эх баяртайб.

Арбан жэлэй хугасаа соо бээе даанги факультеднай Буряад оронойнгоо, хоёр тойрогойнгоо хургуули- нууды, мэдээсэл тараагаг хэрэгсэлнууды хэды олон мэргэжэл эхэтэ багшанараар, сэтгүүлшэдээр хангаа гэжээб, тооложо барахагүйш!
Ямаршье ойн баяр хү- хюутэй, гоё найндэр бай- хынгаа хажуугаар, хэгдэн хэрэг, туйлагдан амжалта, шийдхэгдээгүй асуудалнуудаа ухаалан бодохо ушар ха юм.
Жэлээ жэлдэ бүри гээсээ габшажа, Буряадай түрэнэй эх хургуулин бүхы фа-

культегүүдэй гунда өөрын- гөө онсо хуури эзэлжэ шадахан, гадна зарим талаараа бултанай ургашье гарахан буряад хэл бэшэгэй факуль- тетнай улам хүгжэжэ, багшанарын - эргэмэй шэнэ, һонирхолтой шэнжэлгэнүү- дээрээ, оюутадынь - уран хурса ухаагаараа, эбтэй эетэйгээрээ хэтгээ суурхажа байг лэ!
Түрэн үгээр өөриши, түрэл факультеднай!
Баяр БАЛДАНОВ, буряад хэл бэшэгэй факультет 1997 ондо дүүргэгшэ.

Буряад литературын кафедра

Бүжэг, нааганда бэлэгдэл

Эргэмэй доктор, профессор Э.Р.Рагнаев хэшээл үнгэргэнэ

Гүрэнэй шалгалтын үгэдэ

Евэнк оюутаг багшанартаа

МОНГОЛТОЙ ХАРИЛСААМНАЙ БЭХИЖЭГ ЛЭ!

Буряад хэл бэшэгэй факультеттэ ороһоор тараахи жэлээ нуралсалаа үргэлжэлүүлжэ байнаб.
1999 оной хабар манай декан, бүлэг багшанар Монгол сайхан орондо урилгаар ошоод, уулзалганууды үнгэргэжэ, хөөрөлдөөд бусахан юм. Удаань Монголой делегаци Буряадтамнай эрхэ. Эдэ хоёр уулзалгануудай дүн гэхэдэ, манай буряад хэл бэшэгэй факультет болон Монголой багшанарай эх хургуулин ород-англи хэлэнэй талхим оюутадаар андалдаха тухай шийдхэбэри абан байна.

Манай факультедтэ түрүүшын хорёод оюутад Монгол улас ошохо болоходонь, хуби заяанай ашаар болон багшанарай туһаламжаар тэдэнэй дунда ябалсахан байнаб.
Дүрбэн нарын туршада бидэнэр хуушан монгол бэлтгэл, мүнөө сагай монгол хэлэ, уран зохёол, түүхэ шудалаабди. Түрүүшээр эх хүндэ, хэлэн ойлгогдохогүй байхан юм. Тиихэдэ телевидени, сонин, сэтгүүл, радио баһал монгол хэлэн дээрэ. Монголой эх хургуулида хурахадаа эх мүнгэ тухай хэрэгтэй, мүн баһа стипенди абадаггүй, оюутад нуралсалдаа эх анхаралтайгаар, оролдо- койгоор хандадаг гэжэ абанаар лэ ойгообди.
Бидэндэ монголой мэдээжэ профессорнууд, доцентнууд, багшанар хэшээл заадаг хэн. Хэлэ бэлтгэлдэг багшанар монгол - буряад үгэнүүды харилсуулажа, зэргэсүүлжэ заахадаа бидэнэрэй үгэ хэрэгдэлгэ баяжуулдаг хэн. Абтаһан ород үгэ хэрэгдэлгэ, ади удхатай монгол үгөөр хэлбэл дээр гэжэ хадуужа абаабди. Түүхын багша Төмөр- Снырын Намжалтай бидэ монгол арадай түүхын музей, байгалийн музей үзэн, харахан байнабди. Монголой түүхэ эхэ һонин. XVII зуун жэл хүрэтэр буряаднай Монгол уласай бүридэлдэ байхан тула, бүришье һонирхолтой. Хуннуудай үеһөө эхилээд, мүнөө саг хүрэтэр болоһон түүхээр тобиш тодо хөөрөлдөөнүүд үнгэргэгдэдэг хэн. Монголшууд өөрынгөө түүхээр, Богдо Чингис хаанаараа эхэ омогорходог. «Би - халха хүн, ши - ородой буряади. Таанад Чингис-хаанда шүтэдэг байгаа гү, аи Пётр хаанда гү?» гэжэ нэгэ оюутанай асуухада, би маргаад, харюу үгэжэ ядашоо хэм. Үзэхөөрөөшье, хилын саана гараад, өөрын арад он тухай бодолгодо абтан ябахандаа, олон яһатанай дунда шэнгэшоод, бүри эхээр ородто дүтэ болоһон байхана мэдэрнэш. Иймэ бэрхэшээлүүдтэй аярадаһанайнгаа удаа хүнөө дугуугүй буряад түрэл гэжэ омогорхохоёо, ёһо заншалаа дэргээхээ, хэлэ бэшэгээ үзэхээ оролдохыса оролдохош...

Миний һанахада, энэ баталагдан хэлсэн тон үб алхам болоно.
Баир ЦЫРЕНЖАПОВ, 3-дахы курсын оюутан.

ХОДОДОО ТҮРҮҮ ЗЭРТЭДЭ

«Угаа уһанда хаяһан хүн - хүн бэшэ, түрэл хэлээ мартанһан арад - арад бэшэ» гэнэн үгэ бии ха юм. Буряад хэлээр би литератураар шэнжэлэгдээгүй юмэн олон. Тиимһээ оюутад түрэл хэлээ, арадай аман зохёолоо шэнжэлжэ эрмэлзэлтэйгээр эндэ нурана. Юундэб гэхэдэ, буряад хэлэн дээрэ номууд үсөөнөөр гарана, материал бага байна. Энэ байдалы һайжаруулхын тула факультет соо эхэ хүдэлмэри хэгдэнэ, жэшэнь, Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театртэй хэлсэн баталагданхай, оюутад хахад сэнгээр жүжгүүды харана. Монгол уласай дээдэ хургуулитай оюутадаар андалдаха тухай хэлсэн Үндэһэтэнэй номой санда үнгэргэгдэдэг уран зохёолшодой үдэшэнүүдтэ хабаадалсаха талаар хэлсэн г.м. Эдэ уулзалгануудта оюутад мэдээжэ уран зохёолшоды харана, зохёохы зам тухайн тэдэнэй хөөрөөһөө мэдэнэ. Жэшэнь, буряад литературын хэшээлүүдтэ Валентин Баторович Махатов уран зохёолшоды урижа, оюутадтай уулзалга үнгэргэдэг. Оюутад һонирхоһон юмээ уран зохёолшодһоо нуража абана. Энэ хадаа эхэ һонирхолтой, аша туһатай байна гэжэ хэлэмээр.
Факультет университетэй соёлой болон спортын ажабайдалда эхэ эдэбхитэй хабаададаг. Ная үнгэргэгдэнэн футболлой мурсыөөндэ манай факультетэй хүбүүд түрүү нуури эзэлэ. Ямаршье мурсыөөнүүдтэ факультетэймнай шулуулагдамал команда шангай нууринууды эзэлдэг гэжэ тэмдэглэмээр.
Мүнөө жэлһээ буряад-англи хэлэнэй таһаг нээгдэхээ байна. Энэ һайн хубилалта гэжэ һананаб, юундэб гэхэдэ, мүнөө хари хэлэ үзэн, шудалһан хүнүүд хаанашье ябахандаа ядалдахагүй. Энэ таһагай нээгдэхэдэ, англи хэлэнэй кафедра шэнээр тогтоогдохо болоно. Буряад хэлэ бэшэгэй факультетэй ажаябуулгын дээшэлжэ, үргэн харгыда гаража, хүгжэжэ байһы дээрэ хэлэгдэнэн алхамууд гэршэлнэ ха юм.
Светлана САГАНОВА, 3-дахы курсын оюутан.

НҮҮЛШЫН ХОНХО – 2000

Ауулим нэмжэгэр Буряадтамнай хабар ержэ, үгы найхан үгэрнүүд тогтобо. Майн 12-то буряад хэл бэшэгэй факультетэй ахамад хамтаралтын хонхо үнгэргэжэ. Энэ жэл тус факультетэй аяр 101 оюутад университеттэ дүүргэхэнь. Ямар түрэн 5 жэл үнгэрөөб гэжэ бидэнэр гайхан шэнги бэлэй. Энэ һайндэртэ дүүргэжэ байһан оюутады амаршал- ханда багшанар, оюутаг, олон

айлашад суглараа. Түрүүшын үгэ факультетэй декан педагогикын эргэмэй кандидат Сергей Гармаевич Ошоровто үгтэжэ, халуун алыга ташалга доро захиралта уншаа, һүүлдэнь амжалтатайгаар дүүргэжэ байһан оюутагта диплом болон гарай бэлэгүүды барюулаа. Эрхимээр дүүргэжэ байһан оюутады нэрлэхэ дурамнай хүрэнэ: Евгения Очирова, Ольга Одоева, Оюун-Бэлиг Мункожаргалова, Доржи-Ханда Батоболотова, Соли Иринцевея болон бусад.
Факультетэй багшанар тайзан дээрэ гаража, урма зориг багаруулма үгэнүүды хэлэ һэн. Тиихэдэнь харюудань дүүргэгшэд зугаа наага харуулаа бэлэй. Үшөө 1-дэхи курсын оюутагта шог хургаал заабари хэлжэ, тэдэнэй харюу ауулаа бэлэй.
Дарима ЭРДЫНЕЕВА, Сарюна ЭРДЫНЕЕВА 1-дэхи курсын оюутаг.

Буряад Республикын МВД-гэй наһая гүйсөөдүй хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар албанай 65 жэлэй ойдо

капитан Анастасия Николаевна Миронова, милиции майор Петр Андреевич Сажинов гэшэд залуу мэргэжэлтэндэ ёһотойл хурган хүмүүжүүлэгшэдынь болоо һэн. Эдэнэрэй хүтэлбэри доро хүдэлхэдөө, Е.А.Цыремпилова

албатадаа - Светлана Манзырева Вероника Очирова хоёрые Хабаровск хото 3 нараар хуралсада эльгээбэ гэшэб. Ерэхэдэ, хоюулан тоосоогоо үгөөд, хадамда гараабди гэжэ мэдээсэбэл даа. «Би таанадые хургуулида эльгээгээб, хадамда гарахые эльгээгээгүйб», - гэжэ хэлэжэ байтараа, тэрэ дороо

Ажалайнгаа түлөө үрэ зүрхөөрөө зободог, зохёохы үүсхэлтэй хүтэлбэрлэгшэ мүн. Хэзээдэше дээрээ ортохогүй, шандахатай, эршэтэй хүн. Бүлүнгөөшье байдалай түлөө - амин голоороо. Ашанар, зээнэртээ анхаралаа ходо хандуулжа байха. Бадма Тибочкевичтэй танилби, хайн

налархайгаар хандажа, туһалаа бэлэй. Хоюулан нэгэ жэлдэ авч 17 дахин командировкодо сургаара хэмди. Мэргэжэлэй талаар одоол ёһотойл хуралса болоо һэн даа. Намае «хүүгэдэй прокурор», «хүүгэдэй милиционер» гэлсэдэг бэлэй. Нэгтэ Ярууна хүрөөд тэндэ

ҮНЭН АЛБАТАН, ҮНДЭР ЖЭШЭЭТЭН

ЗАМАЙ ЭХИН

Бэшүүрэй аймагай бишыхан Дабаата хууринда 1935 оной намар бодонгууд угай Цыренов Аюшынхи басагагай болобо гэжэ дуулаад, нютагаархин мансытай монсогор улаахан хүүхэндэ үрээлэй хайниие үргөө бэлэй. Үрээлэй үндэрһөө гү, үнэн заяанай хубяар гү - Катя басаган баганаа һонор шумууһанаар үдэһэн юм. Оройдоол 2-тойдонь, 1937 ондо фермые даагшаар хүдэлжэ байһан эсэгэнь УК-гай 58-дахы статьягаар арадай дайсан гэжэ хардагдаад, хамалганда абтаа бэлэй. Удаань хэрэгын сагааруулагдан юм. Залууһаа тулгуургүй үлэһэн эжынь Дулма Жаповна үхибүүдээ абаад, нютагаа бусаха баатай болоо һэн. Иигэжэ Катя Шэбэртэдэ Жаб нагасадаа ехэ болоо. Эндэ хургуулида ороод, эхин классуудые дүүргээ. Эжынь басагаа баганаань эрдэмтэй болгохые ехэл хүсэдэг бэлэй. Тиимэһээ Катя республикын интернат-хургуулида хурахиень эльгээгээ һэн. Тэрэ үедэ Буряада АССР-эй Верховно Сүүдэй Түрүүлэгшээр хүдэлжэ байһан Даши Мункоевич Мункоев хурахайтанайдаа байжа, Антонина Жаповна нагаса эгшынгээ хүмүүжэл доро болбосорон үндэһэн юм.

- Нагаса эгшэм бэрхэ, гэр соохиёо яла сала байлгах. Эхэнэр хүн иимэл байха ёһотой гэдэг һэн. Хажуугаарнь туһалһаар-барихаар, өөртөө һайн юумэндэ хурааб. Ходо һанаандаа хайниие һанажа ябадаггүй. Мүнөө нагаса эжым 92 һанатай, мэндэ амгалан, сорион зацдаа. Жаб нагаса баабаймни 96-тайдаа, эжымни 73-тайдаа манайдаа байгаад, бурхандаа мордоо һэн, - гэжэ Екатерина Аюшеевна уяран хөөрөө һэн.

хургуулаа дүүргээд, Буряадай багшанарай институтай түүхэ ба хэлэ бэшгэй факультэдэй буряад хэлэ бэшгэй отделенидэ орожо хураа. 1960 ондо түгээсөөд, республикын типографида корректорээр хүдэлжэ эхилбэ. Залуу мэргэжэлтэн ниитын ажабайдалда эдэбхитэй, урагшатай бэлэй. Эхэнэрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ, профкомой гэшүүн, ВЛКСМ-эй райкомой гэшүүн ябаа. Уданшьегүй ВЛКСМ-эй райком эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшые Улаан-Удын Железнодорожно районной ОВД-гэй наһая гүйсөөдүй хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар инспекцидэ хүдэлхыень зууршалһан юм. Эгээл эндэһээ Екатерина Цыремпилова ажабайдалайнгаа гол утаһата замые олоһон намтартай.

«УРАГШАТАЙ, УРМАТАЙ ЯБЫТ»

Дээрэ дурсагдагша таһагта хүдэлжэ байһан инспектор Бригитта Халмаговна Бадеева, республикын МВД-гэй уголовно бэдэрэлгын талаар милициин

Республикын МВД-гэй наһая гүйсөөдүй хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар инспекције 20 жэлэй туршада толгойлһон, эрхэнүүдые хамгаалгын зургаануудта дүйсөөд жэлдэ хүдэлһэн милициин подполковник Е.А.Цыремпилова тухай очерк олонштын һонорто дурадханабди.

«Дотоодын хэрэгүүдэй албан зургаануудта үнэн сэхээр алба хэлһэнэй түлөө» I, II, III шатын медальнуудаар, «Ажалай ветеран», «Милициин 50 жэлэй ой», Жуковай, «Йлалтын 50 жэлэй ой» медальнуудаар шагнадаһан, республикын МВД-гэй аппарат соо ори гансаараа «Арадай гэгээрэлэй отличник» гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн габьяатай.

Е.А.Цыремпилова министрствын коллективэй эхэнэрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ, уголовно бэдэрэлгын албанда офицернүүдэй нэрэ хүндэ сахиха талаар сүүдэй түрүүлэгшэ, республикын педагогическа бүлгэмэй гэшүүн олон жэлдэ ябаһан юм. Тус бүлгэмдэ хуули хазгайруулха ябадалтай тэмсэхэ секцие толгойлодог байгаа.

Наһая гараа онуудта МВД-дэ хүдэлдэг байһан эхэнэр албатад сооһоо хоёр лэ хүн - ОБХСС-эй түлөөлэгшэ А.Ф.Имеева, уголовно бэдэрэлгын албанай түлөөлэгшэ Е.А.Цыремпилова гэгшэд милициин подполковник гэхэн нэрэ зэргэтэй болоһон юм.

Наһая гүйсөөдүй хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар албанай 65 жэлэй ойтой дашарамдуулан Екатерина Аюшеевна «Буряад үнэн» сонинной зүгһөө амаршалай, баглаа сэгсэгүүдээ барюулаа.

захиргаанай участок бодо-тоор шэнжэлжэ, албанайнгаа уялгануудые богонихон саг соо мэргэнээр хадуужа, ойлгожо абадаг хурса ухаатай, хурдан бодолтой албатан болохо байһанаа гэршэлээ бэлэй. Хүдэлмэрээ эмхидхэхэдэ, олонийтэй, ажалша коллективүүдтэй, хуралсалай эмхинүүдтэй харилсаа шадамараар тогтоодог, хүтэлбэрлэгшын ульһа шадабаритай, үүсхэлшэ тула 1970 ондо МВД-гэй уголовно бэдэрэлгын түбтэ хүдэлхөөр дэбжүүлэгдэһэн юм.

- Сэхыень хэлэбэл, хатуу хаһада, эрилтэ, гурим ехэтэй сагта хүдэлжэ гараабди. Асуулта шанга байгаа. Гэбэшье комсомол, хургуули, олонийтэ гээд найдамтай түшэгтэй, хамнабариадаг байгаабди. Эдэ олон хүсэнуудэй хүдэлмэриие гуримшуулдаг түб хадаа республикын Министрнүүдэй Соведэй. Түрүүлэгшын орлогшо С.В.Ангановай толгойлодог наһая гүйсөөдүй хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар комисси байгаа. Түрүүлэгшын орлогшо Лилия Дмитриевна Артемьева, Зинаида Осиповна Павлова гэгшэд бүхы хүдэлмэриие гуримшуулан ябуулдаг бэлэй.

Хүдэлмэри гээшэ захагуйл һэн. Москвагай урда саг үргэлжэ тоосожо байхаш. Хуралсалай эмхи зургаануудта лекци уншаха, хөөрөлдөө хрэхэһээ эхилээд лэ али олон шатын суглаанууд, зүблөөнүүд, союзна, республиканска командировконууд, комплексно шалгалтанууд, рейднүүд - зай забһаргүй бэлэй. Яажашье тэсэжэ гараа хэмбиб үндэр энэ тушаалда аяр 20 жэлдэ гээд мүнөө һанадагби. Залуу хадаал дабагдаа һэн бээ, - гэжэ Екатерина Аюшеевна дурсан хөөрэнэ.

- Залуу дээрэ залитай ябаа ха юмта даа. Урагшаал тэгүүлһэн һанаатай хадаа хатуу албаниие хам дабажа гараа бээтэ, - гэбэб. Иигэжэ хэлэхэдэтайнай, энээдэтэй хоёр ушар һанажархибаб. Нэгтэ залуу

алдуугаа мэдэрэн заһабаб, хоюулыень энхэрэн амаршалбаб. Үшөө нэгэ иимэ ушар болоһон юм. Захааминай, Зэдын, Сэлэнгын, Хягтын түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай кустовой зүблөө үпгэргэ-хэээ ошоод, харгыдаа хүлөө гэмэлтэхдибэ. «Шахинимшай (имэ ара нэрэтэйб гэжэ үнигэй дуулаһан байгаа) хүлөө хухалаа. Иигэд гээд тарахманай бээш аал», - гэжэ зариман һаахаралдаа ха. Зол болоходоо, хухараагүй, юрэ булгарһан байжа, һайса уюулаад-баряад, тапочкаар ерэжэ, зүблөөгөө үпгэргөө һэм, - гэжэ Екатерина Аюшеевна хөөрөжэ, бидэнэрые хүхэбэ.

Удаань ветеран иигэжэ онсолон хэлээ бэлэй: - Үпгэрһэн үе мүнөө үе хоёрые холон бодожо үзэхэдэм, ехэл һонин даа. Манай түлэг ажаллажа ябахадамнай, эхэнэрнүүд сооһоо оройдоол 2 хүн подполковник байгаа. Харин мүнөө иимэ нэрэ зэргэтэй эхэнэр албатадай тоо олон болоо. Тэрэндэ би тон баяртай байдагби. Дотоодын хэрэгүүдэй албанда хүдэлдэг бүхы залуу зон ажалдаа, ажабайдалдаа урагшатай, урматай ябаг лэ гэжэ үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб.

ЁһОТОЙЛ ХУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Нэгэ албанай зоной, суг хүдэлһэн нүхэдэй һанамжа-сэгнэлтһээ сэнгтэй юун байхаб? Буряад Республикын Правительствоын дэргэдэхи наһая гүйсөөдүй хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар комиссиин Түрүүлэгшын орлогшо Н.Ч.ЦЫБЕНОВА:

- Би арбаад жэлэй туршада Екатерина Аюшеевна мэдэхэб. Сугтаа хүдэлдэгшыегүй һаа, габьяата ветеранай дүй дүршэлөөр һонирхоһон байхаб. «Хатуу хүн засаг бариад» гэлсэдэг. Гэбэшье шанга эрилтын хажуугаар Екатерина Аюшеевна эхэнэр хүтэлбэрлэгшын энхэрэл ульһатайгаар зонхилдог зондоо ханддаг байгаа гэжэ би анханай мэдэхэб.

лэ айл бүлэ. Екатерина Аюшеевнада адли эршэ хүсэтэй, бэрхэ шумууһан хүнүүд хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар албануудта хүдэлдэг байһай гээд хүсэмөөр. ИДН-эй 65 жэлэй ойтой дашарамдуулан, нэн түрүүлэн Екатерина Аюшеевна, бүхы ветерануудые, мүнөө хүдэлжэ байһан зониие амаршалаад, элүүр энхые, гэр бүлэдэнь амгалан хайниие хүсэхүү. МВД-гэй хүтэлбэри энэ албанда онсо анхардаг байһай гэжэ мүн лэ хүсэмөөр.

МҮНӨӨ ҮЕГЭ МВА-ГЭЙ ИДН-ИЕ ТОЛГОЙЛОЖО БАЙҺАН З.О.БАДМАЕВА:

- Эгээл түрүүлээр Екатерина Аюшеевна хараһанаа мартадаггүйб. Миний хүүгэдэй колонида хүдэлжэ байхадам, ИДН-дэ бүридхэдэ байдаг хулиган ябадалтай бүлэг хүбүүдые дахуулжа асараад, хөөрөлдөө хэһэн юм. Подполковник нэрэ зэргэтэй, сүбэр шэг шарайтай энэ хүн тухай дуулаһаншье һаа, түрүүлшынхэе харахадам, һонин лэ байба. Хүнэй зүрхэндэ оросо хадуудамар, заримдаа хүрөөтэй, хүрдөөтэйгөршые дуугараад абаха юм. Тэрэ гэхээр танил боложо, албата ажалдаа түшгэлэхэ эгшэ цүхэрни гэжэ мүнөө хүртээр хургаал заабаридань анхаржа ябадагби. Хэды олон зониие хургаа, мэргэжэлэйнь эхин замые нээжэ үгөө гээшэб. Гансахан жэшээ дурдаһуу. Александр Мархаев ИДН-гэй инспекторээр ажалаа эхилээд, мүнөө полковник нэрэ зэргэтэй, МВД-гэй ОМОН-ой командир мүн. Иигээд абаад харабал, Екатерина Аюшеевнагай габьяа аргагүй ехэ.

Буряад Республикын прокуророй ахалагша туһалагша А.С.ШАРАКШАНЭ:

- 1979 онһоо 1984 он болотор наһая гүйсөөдүй хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар прокуророй ахалагша туһалагшаар хүдэлһэн хүм. Бэшүүрэй аймаг руу эгээл түрүүлшынхэе комплексно шалгалтада гараад, түдэгсөөд абаһанаа мартадаггүйб. Екатерина Аюшеевна тийхэдэ милициин майор, сэдхэлэйим иимэ байдалые абаһаар ойлгоод, үшинэй танил таладаа мэтэ

ҮНЭН ЗҮРХЭНЬСӨ АМАРШАЛААД...

... Иимэ һайн һайхан магтаа үгэ шагнаад байхадаа, Е.А.Цыремпиловагай хурган хүмүүжүүлһэн зониие дураан нэрлэе.

Эдэ хэд бэ гбэл, Баргажанай Прибайкалийн, Хурамханай ОВД-нүүдэй начальнигуудай орлогшо мүнөө үедэ хүдэлжэ байһан подполковникуу С.И.Манзырева, О.И.Шалаева, милициин майор В.Б.Очирова, милициин хургуулиин ахалагша багша, подполковник С.Е.Шарапов, МВД-гэй ОМОН-ой командир, полковник В.М.Мархаев, Железнодорожно районной ОВД-гэй штабай начальни, майор В.Г.Хабеев, МВД-гэй дэргэдэхи вневедомственнай харууһанай управлениин хүдэлмэриэлэгшэ, подполковник А.Н.Степанов, МВД-гэй мүрдэлгын управлениин оросо шухаг хэрэгүүдэй талаар ахалагша мүрдэгшэ, подполковник С.Г.Самбаев, уголовно бэдэрэлгын управлениин отделениин начальни, подполковник М.Б.Самбаев, Октябрьск районной ИДН-ийн хүтэлбэридэг байһан майор Э.А.Анганова, Советск районной ИДН-эй начальнигаар хүдэлжэ байһан подполковник А.Х.Гаврилов, Санкт-Петербургда диссертацэ бэлдэжэ байһан подполковник В.М.Раднаев, МВД-гэй таһагшэ начальнигай орлогшо В.А.Шегнохоева болон бусадые Екатерина Аюшеевна хурган хүмүүжүүлэгшэмнай гэжэ хүндэлэн нэрлэжэ ябадаг юм.

Урагшатай угаридагшын гали доро наһанайнгаа нагшын мэргэжэлдэ даган дүршэлһэн эгэ зон хүндэтэ хурган хүмүүжүүлэгшэе Екатерина Аюшеевна турья албанайнь 65 жэлэй ойгоор үнэн зүрхэнһөө амаршалаад үнгэтэ энэ гэлхэй дээрэ элүүр энхэ, зориг түгэлдэр, зомтой жаргалтай ябахыень эб нэгэн һаналтайгаар хүсэнэ. Галина ДАШЕЕВА

ИНСПЕКЦИИ ПО ДЕЛАМ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ — 65 ЛЕТ

ХҮҮГЭДЫЕ ЗҮБ МҮРТЭ ОРУУЛДАГ ХҮНГЭН БЭШЭ АЖАЛТАН

Хуулийн ёһоор наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар комиссийн инспекторнуудай дунда конкурс-харалга үнгэргэхэ тухай Буряад Республикын Правительство тогтоол абаа нэн. Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрствэдэ наһа гүйсөөгүйшүүлэй гэмтэ ябадал хэргыг хэрхэн таһагай гүйсуулагдаһаар 65 жэлэй ойтой дашарамдуулан, республика доторнай конкурс-харалга үнгэргэгдэжэ түгэсбэ.

Нийслэл хотын таһагуудай дунда 3-дахи хуури Советскэ районой (даагшань - И.В.Савченко), 2-дохи хуури Октябрьска районой (даагшань - М.Ц.Соктоев) таһагууд эзэлһэн байна. Эндэ Железнодорожно районой таһагайхид (даагшань - В.Т.Валеев) найн дүн харуулжа үзэглэһаа.

Өөр өөрын бүлэгүүдтэ Баргажанай аймагай (даагшань - С.Д.Котова), Хэжэнгын аймагай (даагшань - Ц.Д.Гатапова) таһагууд түрүүлһэн юм.

Инспекторнуудай дунда В.С.Чагдуров (Железнодорожно район), А.М.Плеханов (Баргажанай аймаг), Ц.Д.Гатапова (Хэжэнгын аймаг) гэгшэд түрүү хуури эзэлэ.

Мүнөө үедэ Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын хуулийн ёһоор наһа гүйсөөгүйшүүлэй таһагай даагшаар милицийн подполковник Зоя Очировна Бадмаева ажаллана.

Зоя Очировнагай уулзажа, хөөрэлдэхэ гэхэмни, ажалын тон ехэ байжа, сүлөөгүй дээрһээ намайе залуу инспекторнуудээр танилсажа, хөөрэлдөөгөө үргэлжлүүлэхэмни дурадхаа нэн.

Инспекторнуудай конкурс-харалгада хоёрдохи хуури эзэлһэн Октябрьска дотоодын хэрэгүүдэй таһагай лейтенант Баир Дугарович Дашицыреновтэй уулзажа хөөрэлдөөб. Б.Д.Дашицыренов энэ таһагта 3-дахи жэлээ, БГУ-гай түүхын факультет дүүргэһэнэй үүлээр ажаллана. Наһа гүйсөөгүйшүүлэй гэмтэ ябадал хэргыг хэрхэн угааше хүндэ ха юм даа. Баир Дугаровичэй участогын Мелькомбинатда болоно. Эндэнь наһа гүйсөөгүйшүүлэй гэмтэ ябадал хэргы олон гээшэб! Эдэ дүүгэдэй аба, эжынэр архи уужа, үхибүүдээ эдэсүүлхээс болишоод байхадань, тэдэниинь яажа хоолойгоо тэжээдэг байһаниинь гайхалтай... Тэдэниэр эдихэ юумэ хулуужа, гуйраншалжа ябадаг. Тиймэ үхибүүд мүнөө үедэ олон ха юм даа. Эдэниие бүридхэлдэ абажа, инспектор Б.Дашицыренов үхибүүдтэй, тэдэниэй түрэлхидтэй ойлгууламжын ажал ябуулна.

Наһа гүйсөөгүйшүүдэ архи, тамхи наймаалдаг, элдэб шорбодосууде тараадаг зошине элэрүүлжэ, хуулийн хатуу хэмжээ хэрэглэнэ. Мелькомбинат Улаан-Үдэ хотын захын район ха юм даа. Тийхэдээ тэндэ гэмтэ ябадал олоор болоно. Ядаруу байдалтай гэр бүлэнүүдэй үхибүүд тэрэ гэмтэ ябадал хэргэдэй хахадын болоно. Мүнөө харанхыда үйлсөөр ябаһан хүнүүдэ дөрмөдэжэ, малгай хубсаһыень буляжа, дэлгүүр дээрэ наймаална.

Иигэжэ баригдаһан наһа гүйсөөгүйшүүлэе байлгаха газар үгы, гуйраншалжа ябадаг хүүгэдые Шэнэ-Бэрээн тосхоной үншэн үхибүүдэй байшанда ба Стеклозаводой хамһабарини хургуулида эльгээнбди, гэжэ Баир Дугарович хөөрбэ.

Буянто Жамбалович Жамбалов хадаа Буряадтай гүрэнэй университетэй естественно-географическа факультет дүүргэһэнэй үүлээр Советскэ районой Дотоодын хэрэгүүдэй таһагта ажалажа эхилэ нэн. Тэрэнэй хэлһээр, түбэй дэлгүүр дээрэ зайрантажа, гуйраншалжа ябаһан олон үхибүүд сугларна. Хотын нямэ үхибүүд хамтаржа, хуули буса ябадалнууде хэнэ гээшэ.

Түбэй дэлгүүр дээрэ үшөө нэгэ инспекторые табиха хэрэгтэй, юуб гэхэдэ, нэгэ-хоёр хүдэлмэрилэгшэд тэрэ олон эдиршүүлэе шалбажа үрдингүгэй, гэжэ Буянто Жамбалович хэлэһэн нэн.

Советскэ районой хүүгэдэй болон эдиршүүлэй байшанай дэргэдэхи «Бригаднина» гэхэн клубтай, 3-дахи лингвистическэ гимназитай болон районой бусад хургуулинуудтай нягта холбоотойгоор ажалаа үргэлжэлдэг Буянто Жамбалович бүридхэлдэ абтаһан дүүгэдэй ойлгууламжын тон ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Хуулийн наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар инспекцийн хүдэлмэрилэгшэдэ ойн баяраар амаршалаад, хүнгэн бэшэ ажалдань амжалта, гэр бүлэнүүдтэнь зол жаргал хүсэнбди!

Октябрьска ОВД-гэй наһая гүйсөөгүй хүүгэдтэй хүдэлмэрилэгшэдтэй МВД-гэй ИДН-эй толгойлогшо З.О.Бадмаева (зүүн гарһаа табадаху)

Железнодорожно ОВД-гэй отделенийн хүдэлмэрилэгшэд

Ахалагша инспектор Палеха С.В.

Советскэ ОВД-гэй отделенийн инспектор, милицийн капитан Доржиева С.Д.

Инспектор Комаров В.А. ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулна

РБ-гэй МВД-гэй хуралсалай түбтэ

ИЗ ИСТОРИИ

31 мая 1935 года СНК СССР и ЦК ВКП (б) приняли специальное постановление «О ликвидации детской беспризорности и безнадзорности». С этого момента ведёт свое начало служба инспекции по делам несовершеннолетних.

Однако и до 1935 года предпринимались попытки упорядочить вопросы, связанные с детской и подростковой преступностью, безнадзорностью. Сразу же после революции 1917 года новая власть издала декрет, которым признала всех детей «детьми республики», а заботу о ребенке признала прямой обязанностью «государства».

В 1918 году был принят «Декрет о комиссиях по делам несовершеннолетних». Этим законом упразднялись суды и тюремное заключение для малолетних и несовершеннолетних лиц до 17-летнего возраста. Был взят курс на применение мер воспитательного и предупредительного характера. Вплоть до 1935 года государством принимался ряд мер как законодательного, так и практического характера, направленных на совершенствование данной работы. Именно в это время, по инициативе Дзержинского, получил распространение такой тип учреждений для несовершеннолетних преступников, как трудовая колония ОГПУ (типа Полтавской колонии, которой руководил Макаренко). Они строились как учреждения открытого типа на началах сознательной дисциплины и широкого самоуправления.

В 1921 г. при ВЦИК была создана комиссия по улучшению жизни детей под руководством Дзержинского. Этой комиссией была проделана большая работа по спасению голодающих детей, ликвидации безграмотности и беспризорности.

В период Великой Отечественной войны и в послевоенные годы были приняты меры по расширению сети приемников-распределителей. При городских отделениях милиции стали создаваться детские комнаты милиции. Широкий масштаб приняла мероприятия по организации досуга подростков.

К примеру, число детских спортивных школ возросло в 1950 году по сравнению с 1940 годом более, чем в 2 раза, было организовано свыше 6 тысяч пионерлагерей.

В 1962 году были созданы комиссии по делам несовершеннолетних. Их права были законодательно закреплены соответствующим «Положением о комиссиях по делам несовершеннолетних». В это же время стали создаваться при отделах внутренних дел отделения, группы по делам несовершеннолетних, в том виде, практически, в котором они до настоящего времени.

Все эти ступени роста и структурной реорганизации прошли соответственно и подразделения по делам несовершеннолетних нашей республики.

За все время существования службы инспекторов по делам несовершеннолетних Бурятии в её рядах находились люди искренне преданные своему делу, душой и сердцем болеющие за судьбу каждого подростка, встреченного на их нелегком поприще. Это и понятно, поскольку только сопереживая вместе с подростком, живя с его бедами и сомнениями, можно понять его и направить на путь истинный, как говорят в народе. Это стремление понять его, взглянуть на его мир его глазами, сделать всё возможное, чтобы вернуть подростка полноценным членом общества, всегда характеризовали лучших людей службы. Этими качествами в полной мере обладали ветераны этой службы, те, кто с честью и высокой ответственностью пропел всю тяжесть нелегкой работы воспитателя в милицейских погонах. Сегодня мы с особым уважением называем их имена: Надежда Ивановна Пожарская, Екатерина Аюшеевна Цыремпилова, Бригитта Халматовна Багеева, Анастасия Николаевна Миронова, Тамара Корниловна Астрахинская, Сима Александровна Карпова, Анна Васильевна Заболоцкая, Прасковья Семеновна Бурлакова, Вера Михайловна Зангаева, Мария Ивановна Чуйшева, Альбина Халтакишиевна Гаврилова, Валентина Федоровна Слелченева, Энгельсина Андреевна Анганова и другие.

Сколько сил и энергии потратили эти люди, борясь за судьбу трудных подростков, сколько пыльных подвалов, чердаков, подъездов и вокзалов прошли они, выискивая своих подопечных. Об этом можно только догадываться.

Низкий вам поклон, уважаемые ветераны! Поздравляем всех работников инспекции по делам несовершеннолетних со славным юбилеем!

Страницу подготовил Зоригто САДАЕВ.

Хүдэлмэрийн үедэ

Инспектор Елистратов А.

Буряад ороной гүрэнэй болон ништын элитэ ажал ябуулагша Б.С.Семеновой түрэнөөр 80 наһанай ойдо

Удаань КПСС-эй обкомой шийдхэбэрээр, хүдөө ажахын Кабанскийн территориальна управленидэ КПСС-эй обкомой партторгоор, партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшоор, һүүлээрнь

хургуулитай, нэрэ хүндэтэй, ажахын болон совет хүдэлмэридэ дүршэлтэй болон, гол түлэб, совхозуудай директорнууд, колхозуудай түрүүлэгшээр, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд аймагуудай, хотонуудай Советүүдэй гүйсэд-

Республикай Буряад ороной аха дүүгэй харилсаанууды бэхижүүлэхэ талаар ехэ хүдэлмэри дүүргээ хэн. Тэрэ Цэдэнбал, Самбуу, Лувсан, Рагчаа, Батмүнх, Цэвэгмид болон аха дүү монголой хүтэлбэрилхы бусад ажал ябуулагшадтай хайн танил,

лика дотороо эгээл түрүүшүүлэй тоодо Россин Федерациин Компартиин гэшүүн байлгалыг хэргээхэн гэжэ тусгаар тэмдэглэхэ шухала. Рескомой гэшүүнээр хунгаданхай, партиин ветерануудай республиканска советдэ хүтэлбэрилхы республикын партиина элхэнэ

ТҮРЭЛ АРАДАЙНГАА АША ТУҢАДА

Буряад ороной гүрэнэй болон ништын элитэ ажал ябуулагша Бато Семенович Семенов 1920 оной майн 27-го тэрэ үеын Эрхүүгэй губерниин Баргажанай уездын Алаша хууригда малшанай гэр бүлэдэ түрөө юм.

Эсэгын Харлигай коммунада ороһоной һүүлээр, бүлэнь Баянгол зөөһөн байна. Баянголой ШКМ, Баргажанай дунда хургуули дүүргээд, Бато Семенович Карл Марксай нэрэмжэтэ колхоздо нягталан бодогшоор хүдэлбэ. Удаань комсомолой Баргажанай райкомдо пионернүүдэй болон полит-хуралсалай таһагыг даагшаар, хожомын 1-дэхи секретаряар дэбжүүлэгдэ хэн. Эдэбхисэ харуулан залуу хүдэлмэрилэгшэ ВЛКСМ-эй Буряад-Монголой обкомдо хүдөөгэй залуушуулай таһагыг даагшаар, һүүлээрнь БМАССР-эй Наркомземэй комсомолой талаар политсекторэй даргын туһалагшаар дэбжүүлэгдэбэ. 1943 оной апрель нарада комсомолой Буряад-Монголой обкомой 1-дэхи секретаряар хунгагдажа, энэ туһалда 1946 оной сентябрь хүртэр хүдэлөө. 1946 онһоо 1949 он хүртэр ВКП(б)-гэй ЦК-гай дэргэдэхи гурбан жэлэй партиина дээдэ хургуулида хуража гараһанай һүүлээр КПСС-эй Яруунын, Сэлэнгын райкомнуудай 1-дэхи секретаряар ажаллаһан байна.

1955-59 онуудта КПСС-эй обкомой партиина зургаануудай таһагыг даагшаар хүдэлөө. Баргажанай болон Хуралхаанай аймагуудай нэгдэлһэнэй һүүлээр партиин обкомдоор элгээгдэжэ, КПСС-эй Баргажанай райкомой 1-дэхи секретаряар хунгагдаба.

түрүүлэгшээр, КПСС-эй обкомой секретаряар, республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлһэн намтартай.

Табан жэлэй туршада Буряадай АССР-эй Арадай Хиналтын комитедэй Түрүүлэгшээр ажаллаба.

1970 онһоо 1984 ондо пенсидэ гаратараа, 14 жэл соо Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшээр хүдэлһэн байгаа.

Комсомолой обкомой 1-дэхи секретарь байһан үедэнь фронтдо туһаламжа үзүүлхэ, Улаан Армида залуушуулы бэлдэхэ талаар Буряадай областной комсомолой эмхин габыятай байһанай түлөө комсомолой обком И.В.Сталиной эльгээһэн баяр баясхалангай хоёр бэшэгтэ хүртөө хэн. Өөрөө Семенов Хүндэлэлэй Тэмдэг орденээр шагнагдаа.

Партиина хүдэлмэридэ 13 жэлэй туршада байха үедөө Семенов Буряадай партиина эмхине бэхижүүлхэ талаар горитой оролдолго гаргаһан байна. Обкомой бюрогой гэшүүн, гол таһагыг даагша, партиин 3 райкомнуудай 1-дэхи секретарь байхадаа, тэрэ кадрнуудыг шэлэн табижа, хүмүүжүүлхэ талаар горитой үүргэ дүүргэһэн габыятай.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшээр ажаллахадаа, Б.С.Семенов совет зургаануудыг бэхижүүлхэ, ажалшадай депутатуудай хотын, районно, хүдөөгэй болон поселково Советүүдэй хүдэлмэринг хайжаруулаха талаар нилээд ехэ юумэ хэһэн байдаг. Семеновой дуралдхалуудад эрдэм

комуудай түрүүлэгшээрээр дэбжүүлэгдэдэг хэн. Хүдөөгэй болон поселково Советүүдыг дүршэлтэй кадрнуудад бэхижүүлхын тула тэрэ ехэ юумэ хэһэн байна. Урда тээнэ Советүүдэй үүргыг олохон ушарта партиина зургаанууд өөр дээрээ даажа абашадаг байгаа һаа, Семеновой хүдэлхэ үедэ Советүүд хураггүй бээ даанхай байдалтай болоһон юм. Гүйсэдкомуудай болон хүдөөгэй Советүүдэй заседанинууддээр хуурин тосхонуудай хүгжэлтын хараа түсэбүүд, социальна халбарин болон ажахын хойшолуулашагүй асуудалууд зүбшэн хэлсэгдэдэг бэлэй.

Буряад, ород, эвенк болон республикын бусад арадуудай хоорондо заншалта ёһоор тогтоһон аха дүүгэй харилсаануудыг бэхжөөхын тула Б.С.Семенов горитойгоор оролдоһон габыятай.

Илангаяа республикын дээдн засагай толгойлогшо байха үедөө Монголой Арадай

пүхэр ёһоор харилсадаг байһан юм. Монгол болон Буряад ороноудай арадуудай дунда аха дүүгэй хани халуун харилсаануудыг хүгжөөн бэхижүүлхэнэй түлөө Монголой «Найрамдал» медалаар шагнагдаа хэн.

Б.С.Семенов Буряадай АССР-эй найман зарлалуудай Верховно Советэй, РСФСР-эй дүрбэн зарлалуудай Верховно Советэй депутатаар, 1971-1984 онуудта РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшоор хунгагдажа хүдэлһэн байгаа.

Уни удаан аша үрэтэйгөөр ажаллаһанай, Буряад ороной экономикын болон соёлой хүгжэлтэдэ, арадай хуудал байдалыг хайжаруулагда, ороной аха дүү арадуудай хани нүхэсэлыг бэхижүүлэгдэ горитой хубита оруулаһанай түлөө пүхэр Б.С.Семенов Ажалай Улаан Тугай хоёр орденээр, Арадуудай Хани Барисаанай орденээр, «Хүндэлэлэй Тэмдэгэй» гурбан орденээр болон бусад шагналуудад урмашуулагдан юм.

Семеновтон 5 ашанар зээнэртэй, 1 гшатай. Бато Семеновичой 2 аханар Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда наһа бараа. Дүү хүбүүн басаган хоёрын Буряад Республикын габыата багшанар. Бүридайнай урда тээ республикын түрүү хаалишан байһан эгэшэнь Лениний орденээр шагнагдаа хэн. Надежда Бадмаевна хани пүхэрнын наһанайнгаа амаралтада байдаг.

Б.С.Семенов ВЛКСМ-эй гэшүүн боложо, 1934 ондо ороһон, харин Коммунист партиин гэшүүнэй нэрэ зэргэ 61 жэлдэ абажа ябадаг. Респуб-

лика дотороо эгээл түрүүшүүлэй тоодо Россин Федерациин Компартиин гэшүүн байлгалыг хэргээхэн гэжэ тусгаар тэмдэглэхэ шухала. Рескомой гэшүүнээр хунгаданхай, партиин ветерануудай республиканска советдэ хүтэлбэрилхы республикын партиина элхэнэ

Мүнөө үедэ Буряад Республикын Правительствоо Россин Федерациин «Хүндэлэлэй оргендо» тэрэниг зуршалжа, шагнагдаһан тухай Зарлигын хүрэмдэ ерэнхэй.

Пенсидэ байха зуура Б.С.Семенов 6 жэлэй туршада республикында «Дурасхаалай гэдтэрэй» редколлегийн хүдэлмэрилгын бүлэгыг ударидажа ябана. Энэ үе соо тэрэ дайнда хабаадагшадтай эхин шатын баримта гэдтэрүүдыг, военкомодуудай, хүдөөгэй, аймагуудай советүүдэй эльгээһэн, абанан бэшгүүдыг өөрөө шудалһан, сэргэй ангинуудтай, сэргэй түб архивтай, гайшалы үйлэнуудэй болоһон баруун зүгэй областнуудай түлөөлэгшэдтэй оло дахин бэшэ абалсаһан байна. Нүхэр Семенов түрүүтэй ехэжэ бүлэг хүдэлмэрилэгшэдэй шэлжэлгын горитой ажал ябуулага бэлүүлхэнэй элэстэ «Дурасхаалай гэдтэрэй» 3 боти хэлбэргэнхэй.

Бато Семенович Семенов Буряад оронойнгоо экономикын болон соёлой хүгжэлтэдэ, Совет засагыг тогтонижуулагда, Буряадай партиина эмхине бэхижүүлэгдэ горитой ехэ хубита оруулаһан габыятай.

Республикынмай гүрэнэй, ништын элитэ ехэ ажал ябуулагша 80 наһанайнгаа ойе урма зориг түгэлдэр утгажа, түрэл арадайнгаа аша туһада саашадаашы оролдолго гаргахаар бэлэн байна.

Вандан БАЗАРОВ, КПРФ-эй Буряадай рескомой хүндэт түрүүлэгшэ, партиин ба ажалай ветеран, түүхын эрдэмэй кандидат.

НУЖЕН ДОМ ТВОРЧЕСТВА ДЕТЕЙ-ИНВАЛИДОВ

...В октябре 1996 года состоялась торжественная акция открытия I фестиваля художественного творчества детей-инвалидов, где приняли участие и наши дети. Солист Руслан Чердонов, ученик школы-интерната № 62 для слабовидящих и слепых детей; на выставке фестиваля были представлены работы Юли Петровой, выполненные в технике «Мозаика». Юлия учится в республиканской школе-интернате для глухих. Заключительные мероприятия I республиканского фестиваля прошли в мае 1997 года. Эти смотровые выявили много талантливых и способных детей-инвалидов: Виктор Коновалов - ученик села Кудара-Сомон Кяхтинского района исполняет русские народные песни; юный художник Баир Зятуев - ученик Республиканской специальной коррекционной школы-интерната для слабослышащих детей; инвалид I группы по зрению Красиков Олег уже известный автор и исполнитель своих песен. Эти ребята приняли участие в I Всероссийском фестивале художественного творчества детей-инвалидов в городе Сочи.

Прошло три года. С осени 1999 года объявлен II Всероссийский фестиваль художественного творчества детей-инвалидов. Этот фестиваль включен в планы мероприятий Республиканского центра народного творчества на 2000 год и первый этап Республиканского фестиваля проведут отделы культуры районов республики, которые на местах занимаются творчеством детей-инвалидов.

20 мая в городском дворце детско-юношеского творчества состоялась заключительные мероприятия II Республиканского фестиваля творчества детей-инвалидов. В программе фестиваля концерт, выставка работ декоративно-прикладного и изобразительного искусства, изделия пошивочных и столярных мастерских школ-интернатов республики.

Организация фестиваля, несмотря на то, что среди организаторов Министерство культуры, Министерство соц. защиты и труда и Министерство образования и науки республики, прошла в невероятно трудных условиях - средства на развитие творчества детей-инвалидов и проведение фестиваля не предусматриваются.

Тем не менее, хотелось бы в будущем видеть Дом творчества для детей-инвалидов, куда родители могли бы приводить своих детей на различные кружки, ведь многие дети - инвалиды не учатся в специальных школах-интернатах, сидят дома и никуда не ходят. В Доме творчества можно было бы проводить концерты, встречи с интересными людьми различных профессий. А участие в таких фестивалях художественного творчества, надеюсь, вдохновит детей-инвалидов на творческую работу и дальнейшие достижения. Это и будет реализацией закрепленного в Конвенции ООН права детей-инвалидов на всестороннее участие в культурной жизни.

Е.Ц.ЗОРИКТУЕВА, зам.директора ЦНТ.

ХАЛАН АБАХА ХАЛААМНАЙ...

Байгша оной апрелин 14-дэ Хэжэнгэ тосхонго Хориин, Яруунын, Загарайн, Хэжэнгын аймагуудай хургуулинуудай фольклорно ансамбльнуудай фестиваль эмхидхэлэй үндэр хэмжээндэ боложо үнгэрөө хэн.

Харин Бауингын аймагыг түлөөлхэ эдир бэлигтэн энэ фестивальда ержэ шадаагүй.

хурагшадтай, багшанарай зохёохы ажалда сэглэлтэ үгэхэ жюриин бүридэлдэ Арадай уран хайханай республиканска түбэй гол мэргэжэлтэд эдэбхитэйгээр хабаадаа. Буряад Республикын, Россин Федерациин соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ, Хүндэлэлэй орденей кавалер Викториа Владимировна Абгалдаева жюриин түрүүлэгшээр, мүн гэшүүдээр энэ түбэй секторнуудыг даагшад С.Д. Доржиев, Ж.А. Архинчиева гэгшэд томилогдоод, энэ фестивальда хабаадаһан фольклорно ансамбльнуудта бодото сэглэлтэнуудыг үгэһэн, хайн талануудынь, дутуу дундануудынь заажа үгэһэн байна.

Харалгын дүнгүүдээр Худанай дунда хургуулийн фольклорно ансамбль лауреат болоо. Фестивалиин II шатын дипломуудад, мүнгэн шагнуудад Хориин аймагай Буламай, Яруунын аймагай Ульдэргын дунда хургуулинуудай фольклорно ансамбльнууд

шагнагдаа. Харин Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээнэй дунда хургуулийн, Хэжэнгын аймагай интернат-хургуулийн ансамбльнууд III шатын дипломуудта, мүнгэн шаанда хүртөө. Энэ фестивалиин дүнгөөр байгша оной июнь нарын эхинд болохо республикын фестивальда Хэжэнгын аймагай Улызтэ тосхойн Худанай дунда хургуулийн эдир бэлигтэн хабаадаха болобо. Энэ ансамблиин урданай ёһо заншалуудай багша Цырегма Цыренжаповна Бадмаева хүтэлбэрлэнэ. Ансамблиин гэшүүд Жаргал Цымпилов, Жаргалма Гомбоева, Эдик Цымпилов, Жаргал Чимитдашиев болон бусад гүйсэдхэн адууууд харагшадга ехэ дулаанаар утгадаа.

Энэ харалгада хабаадаһан фольклорно ансамбльнуудай гүйсэдхэн адуууудыг хатарнуудыг хаража байхада, арадайнгаа алтан жаса - аман үгын баялигуудыг халан абаха залуу халаан олоор ургажа байна гэжэ ханахада, урма баяр түрүүлэгшэ бодолдо абтахаар байба.

Далай ХУБИТУЕВ

29 ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ

07.00 - Телеканал «Доброе утро»
10.00 - Новости
10.15 - Х/ф «Максимка»
11.35 - Смак
11.55 - Поле чудес
13.00 - Новости
13.15 - Телеканал «Добрый день»
14.15 - Сериал «Рожденная революцией». Фильм 1-й - «Трудная осень»
15.30 - Программа «Вместе»
16.00 - Новости
16.15 - Что да как
16.35 - Звездный час
17.00 - ...До шестнадцати и старше
17.35 - «Хождение по мукам». 10-я серия - «Полночь»
19.00 - Новости
19.20 - Банка комиксов
19.50 - Веселые истории в журнале «Ералаш»
20.00 - Как это было. Подвиг на таджикской границе. 1993 год
20.40 - Погода
20.45 - Т/с «Нежный яд»
21.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время
22.40 - Сериал «Секретные материалы»
23.35 - Взгляд
00.15 - Время футбола
00.55 - Т/с «Майк Хаммер: Чужой монастырь»
01.55 - Новости
02.20 - «Паранормальные явления. Закрытое досье»
РТР
07.00, 08.00, 09.00, 10.00 - ВЕСТИ
07.20, 10.30 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
07.35, 09.35 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ
08.30 - «Почта РТР»
09.20 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть»
10.40 - «Арена-спорт». Тележурнал
11.15 - Т/с «Цыганка»
12.05 - Т/с «Санта-Барбара»
13.00 - РУССКОЕ ЛОТО
13.40 - «Вершки и корешки»

Мультфильм
14.00 - ВЕСТИ
14.30 - Город женщин
15.05 - Т/с «Черная жемчужина»
15.50 - Т/с «Богатые и знаменитые»
16.45 - ПЛАНЕТА ЗЕМЛЯ
17.40 - М/ф «Крот и телефон». «Крот в пустыне»

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 - БГТРК - детям. "Принц Аджуба"
1 серия
18.35 - "Опера, ставшая легендой" Надежда Петрова
19.00 - Байгал
19.15 - Прогноз погоды и гороскоп на завтра (Спонсор программы "Оптика-Сэсэг")
19.20 - Россин Гүрэнэй Дүүмэдэ - Депутат Б.Семеновтай шухала асуудалнуудаар хөөрэлдөөн
19.35 - Весенний призыв
19.50, 20.20 - Рек-тайм
20.00 - Театр танца "Бадма сэсэг"
20.30 - Республиканские новости
20.50 - Музыка на БГТРК

РОССИЯ

21.00 - ВЕСТИ
21.40 - Т/с «Дикий ангел»
22.40 - Премьера многосерийного х/ф «Остров Фантазий»
23.30 - Т/с «Грязные танцы»
00.00 - ВЕСТИ
00.30 - Памяти Ивана Шмелева. «Пути небесные». Документальный фильм
01.25 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть»

ОТБ

09.00 Мультфильм «Космические спасатели лейтенанта МАРША»
09.30 Мультфильм «Фока - на все руки дока»
10.00 Музыка на СТС
10.15 Торговый ряд
10.30 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
11.30 Т/с «Беверли Хиллз 90210»
12.20 Рек-парад
12.30 Т/с «Зена - королева воинов»
13.30 Т/с «Порт - Чарльз»

14.30 Рек-парад
14.40 Музыка на СТС
15.00 Комедия на СТС: «Фантастическая девушка»
15.30 Комедия "Моё второе Я"
16.00 Мультфильм «Фока - на все руки дока»
16.30 Мультсериал «Приключения Вуди и его друзей»
17.00 Мультсериал «Каспер»
17.30 Клип - презент
18.00 Т/с «Команда «А»»
19.00 Т/с «Частный детектив Магнум»
20.00 «Образование 2000»
20.15 Рек - парад
20.30 «Объект внимания - молочная промышленность» - авторская программа Туяны Будаевой.

21.00 Т/с "Зена-королева воинов"
21.50 Рек-парад
22.00 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
23.00 Многосерийный художественный фильм «Шелковые сети»
00.10 Т/с «Полиция Майами»

ТИВИКОМ

09.00 Т/с "Шалунья"
09.45 Диалог с А. Кушнаревым
10.00 Телемаркет
10.20 Недвижимость
10.30 Т/с "Тагерт"
11.35 Т/с "Си Квест"
13.30 Телемагазин
14.30 Т/с "Эко-Пойнт"
15.30 Т/с "Королева сердец"
16.30 М/с "Сейлормун"
17.00 "Мир дикой природы"
17.30 "Из жизни женщины"
18.00 "Я люблю Люси"
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Муз. поздравления
19.20 Диалог с А. Кушнаревым
19.30 Т/с "Тагерт"
20.30 "Сейчас"
20.40 Автоэкспресс
21.10 Прогноз погоды
21.12 Телемаркет
21.20 Недвижимость
21.30 Мелодрама "Клюква в

сахаре"
23.15 "Сейчас"
23.25 Прогноз погоды. Глобальные новости
23.35 Матч плей-офф Кубка Стэнли
00.45 Страсти по Соловьёву

АРИГ УС

07.00 Дорожный патруль. Сводка за неделю
07.20 Вы-очевидец
08.15 Т/с «Дежурная аптека»
08.45 Дорожный патруль. Расследование
09.05 Формула успеха.
09.25 Т/с «Богатые тоже плачут»
10.20 Дорожный патруль. Сводка за неделю
10.40 Чак Норрис в боевике «Боковые удары»
Перерыв
17.00 ТР КСК ЗММК
17.10 Победоносный голос верующего
17.40 Т/с «Профессионалы»
18.40 Автомаркет
18.45 ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает
18.50 Музыкальный подарок
19.20 Торговый ряд КСК ЗММК
19.30 Метеопрогноз
19.35 ТРК "Ариг Ус" и Центр народных традиций «Байкал» представляют Н.Ангаревой: «Монголия сегодня»
19.50 Мультфильмы
20.05 Формула успеха
20.25 Т/с «Богатые тоже плачут»
21.15 Метеопрогноз
21.20 Боевик «Последний провод» (внутри ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагается)
23.10 Формула успеха.
23.30 Автомаркет
23.35 Катастрофы недели
НТВ
08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 21.00, 00.00 - СЕГОДНЯ
08.20 - Интересное кино
08.25, 09.25, 18.45 - Криминал
08.40, 09.35 - Карданный вал
08.50 - Большие деньги
09.15 - Мультфильм

09.45, 18.35 - Впрок
09.55 - ЭКСТРЕМАЛЬНЫЕ СИТУАЦИИ. Программа Н.Фоменко
10.40 - М/ф "ПРИКЛЮЧЕНИЯ БАРОНА МЮНХАУЗЕНА"
11.25 - Т/с "ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИЧ"
13.25 - ВЧЕРА В "ИТОГАХ"
14.40 - КУКЛЫ
15.25 - Час сериала. "КАМЕНСКАЯ. ИГРА НА ЧУЖОМ ПОЛЕ", фильм 2-й, часть 2-я
16.25 - "ОДИН ДЕНЬ". Программа К.Набутова
17.25 - СТАРЫЙ ТЕЛЕВИЗОР
18.10 - БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ
18.20 - ИНТЕРЕСНОЕ КИНО
19.00 - Т/с "ОНА НАПИСАЛА УБИЙСТВО"
19.50 - М/ф "САМЫЙ БОЛЬШОЙ ГНОМ", вып.1
20.00 - Премьера НТВ. "ВОСПОМИНАНИЯ О ПОЛУНОЧИ", 1 серия
21.35 - Премьера НТВ. "МЕСТЬ БЕЗ ПРЕДЕЛА" "СТАВКА НА ЧЕРНОЕ"
22.35 - СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО. ИНФОРМАЦИЯ К РАЗМЫШЛЕНИЮ
23.35 - "ИТОГО" с Виктором Шендеровичем
00.40 - ГЕРОЙ ДНЯ
01.00 - "АНТРОПОЛОГИЯ". Программа Д.Диброва

РАДИО

6.12 Радиожурнал «Земля родная»
6.37 Информация, объявления
6.45-7.00 Передача «Багшын бодолнууд» - «Размышления учителя»
7.12 Объявления
7.20 Программа «Анфас»
7.40-8.00 Радиостудия «Бирикан»
12.00-12.10 Дневн. выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 Республ. известия (на бур.яз.)
19.27 Объявления
19.30 Республ. известия (на русс.яз.)
19.45-20.00 Передача из фондов радио

ОАО «УЛАН-УДЭНСКИЙ СУДОСТРОИТЕЛЬНЫЙ ЗАВОД» ПРЕДЛАГАЕТ:
Выпускаемый заводом культиватор КИЭ-3,8М разработан на основе серийного культиватора КИЭ-3,8.
Молеризация культиватора произведена для возможности (и необходимости) установки катков-выравнивателей КВ-4.
Культиватор рыхлит почву и подрезает сорняки, катки-выравниватели измельчают почву, выравнивают поверхность поля, вычесывают сорняки и разбрасывают их на поверхности поля, при этом стебли сорняков ложатся вдоль стебля, что не дает им в дальнейшем прорасти. На глубине 3-4см создается уплотненный влагосберегающий слой, что обеспечивает при дальнейшем посеве стабильную глубину заделки семян (что исключает выгон).
Применение культиватора КИЭ-3,8М с КВ-4 позволяет отказаться от дискования и боронования полей. По данным ОНКТБ Сиб ИМЭ (г.Новосибирск) в Западной Сибири от этих операций отказались. Очистка поля от сорняков по данным опытной эксплуатации в Бурятии достигает 95-98%.
Эффективность применения КИЭ-3,8М с КВ-4 повышается урожайность полей на 2-4 ц с гектара (данные по вишне).
Характеристика:
Ширина захвата - 4м.
Глубина обработки - 80-150мм.
Рабочая скорость - 6-10км/ч.
Производительность до 3 га в час.
Применение культиватора КИЭ-3,8 с КВ-4, учитывая высокую эффективность при вычесывании сорняков, выравнивании поверхности поля, отказ от дискования и боронования, снижает затраты в 2-3 раза по сравнению с существующими технологиями.
Цены договорные
670000, Россия, Бурятия, г.Улан-Удэ, ул.Корабельная, 32.
Контактные телефоны: (3012) 21-33-55 служба маркетинга и сбыта; (3012) 21-90-62 факс.

30 вторник

ОРТ

07.00 - Телеканал «Доброе утро»
10.00 - Новости
10.15 - Т/с «Нежный яд»
11.15 - Джентльмен-шоу
11.45 - Как это было. Подвиг на границе. 1993 год
12.30 - Т/с «Новые приключения Синдбада»
13.00 - Новости
13.15 - Телеканал «Добрый день»
14.05 - «Рожденная революцией». Фильм 2-й - «Нападение»
15.30 - Программа «Вместе»
16.00 - Новости
16.15 - Возможно все!
16.40 - Царь горы
17.10 - ...До шестнадцати и старше
17.45 - «Хождение по мукам». 11-я серия - «Ожидание»
19.00 - Новости
19.20 - Планета КВН
19.50 - Здесь и сейчас
20.00 - Жди меня
20.40 - Погода
20.45 - Т/с «Нежный яд»
21.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время. Информационный канал
22.50 - Боевик «В последнюю очередь»
00.30 - «Кремль, 9». «Покушение»
01.05 - Новости
01.30 - Фантастический боевик «Ангар 18»
РТР
07.00, 08.00, 09.00, 10.00 - ВЕСТИ
07.20, 10.30 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
07.35, 09.35 - СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ
08.30 - «Почта РТР»
09.20 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть»
10.40 - «Арена-спорт»
11.15 - Т/с «Цыганка»
12.10 - Т/с «Санта-Барбара»
13.00 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ

13.25 - «Москва - Минск»
14.00 - ВЕСТИ
14.30 - Город женщин
15.05 - Т/с «Черная жемчужина»
15.50 - Т/с «Богатые и знаменитые»
16.45 - ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
17.40 - М/ф «Крот и ковер». «Крот и бульдозер»

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 - БГТРК - детям. Мультфильм 18.15 - "Улгур". Писатели о Севере
18.35 - 55 лет Победы. "Встреча через годы"
19.00 - Байгал
19.15 - Прогноз погоды и гороскоп на завтра (Спонсор программы "Оптика - Сэсэг")
19.20 - "Сагай хурдэ". Б.С.Семеновтой 80 наһанай ойдо
19.40, 20.20 - Рек-тайм
19.50 - Будни энергетиков
20.00 - Мы и налоги
20.30 - Республиканские новости
20.50 - Музыка на БГТРК

РОССИЯ

21.00 - ВЕСТИ
21.40 - Т/с «Дикий ангел»
22.35 - Премьера многосерийного х/ф «Остров Фантазий»
23.30 - Т/с «Грязные танцы»
00.00 - ВЕСТИ
00.30 - ВРЕМЯ КИНО. Криминальная драма «Побег из Шоушенка»
02.55 - «Футбол + ТВ». Тележурнал
03.40 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть»

ОТБ

09.00 Мультфильм «Космические спасатели лейтенанта МАРША»
09.30 Мультфильм «Василиса Прекрасная»
10.00 «Образование 2000»
10.15 Торговый ряд.
10.30 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
11.30 Т/с «Беверли Хиллз 90210»
12.20 Рек-парад
12.30 Т/с «Зена - королева воинов.»
13.30 Т/с «Порт - Чарльз»

14.30 Рек-парад
14.40 Музыка на СТС
15.00 Комедия на СТС: «Фантастическая девушка»
15.30 Комедия "Моё второе Я"
16.00 Мультфильм «Василиса Прекрасная»
16.30 Мультсериал «Приключения Вуди и его друзей»
17.00 Мультсериал «Каспер»
17.30 М/ф: «Космические спасатели лейтенанта Марша»
18.00 Т/с «Команда «А»»
19.00 Т/с «Частный детектив Магнум»
20.00 «Образование 2000»
20.15 Рек - парад
20.30 Клип-презент
21.00 Т/с "Зена-королева воинов"
21.50 Рек-парад
22.00 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
23.00 Многосерийный художественный фильм «Шелковые сети»
00.10 Т/с «Полиция Майами»

ТИВИКОМ

09.00 Прогноз погоды
09.05 Т/с "Шалунья"
10.00 Телемаркет
10.15 Календарь работ от А. Кушнарева
10.20 Недвижимость
10.30 Т/с "Тагерт"
11.30 Прогноз погоды
11.35 Х/ф "Клюква в сахаре"
11.30 М/ф
13.30 Телемагазин
14.30 Т/с "Эко-Пойнт"
15.30 Т/с "Королева сердец"
16.30 М/с "Сейлормун"
17.00 "Мир дикой природы"
17.30 "Из жизни женщины"
18.00 "Я люблю Люси"
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Муз. поздравления
19.20 Календарь от А. Кушнарева
19.30 Т/с "Тагерт"
20.30 "Сейчас"
21.00 Прогноз погоды

21.05 Телемаркет
21.20 Недвижимость
21.30 Мелодрама "Там хорошо, где нас нет"
23.25 "Сейчас"
23.35 Прогноз погоды. Глобальные новости
23.45 «Сыщики - любители экстра класса»
00.50 Страсти по Соловьёву

АРИГ УС

07.00 Новости дня
07.25 Дорожный патруль
07.40 Метеопрогноз
07.45 Место встречи
08.05 Новости дня
08.30 Метеопрогноз
08.35 Формула успеха.
08.55 Т/с «Дежурная аптека»
09.30 Автомаркет
09.35 Метеопрогноз
09.40 Т/с «Богатые тоже плачут»
10.35 Аппле, народ
10.55 Т/с «Морская полиция»
Перерыв до 17.00
17.00 ТР КСК ЗММК
17.10 Победоносный голос верующего
17.40 Т/с «Иллюзия убийства»
18.40 Автомаркет
18.45 ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает
18.50 Музыкальный подарок
19.20 ТР КСК ЗММК
19.30 Метеопрогноз
19.35 ТК «Ариг Ус» и Центр народных традиций «Байкал» предлагают «Монголия сегодня»
19.50 Мультфильм
20.00 Формула успеха.
20.25 Т/с «Богатые тоже плачут»
21.20 Метеопрогноз
21.25 Х/ф «Красотка и сценарист» (внутри ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагается)
23.00 Формула успеха
23.20 Дорожный патруль
23.35 Автомаркет
23.40 Т/с «Морская полиция»
НТВ
08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 15.00,

17.00, 21.00, 00.00 - СЕГОДНЯ
08.40, 18.45 - Криминал
08.50 - Большие деньги
09.15 - Мультфильм
09.25 - Карданный вал
09.30, 18.35 - Впрок
09.40 - Интересное кино
09.55- СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО. ИНФОРМАЦИЯ К РАЗМЫШЛЕНИЮ
11.25 - Т/с "ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИЧ"
13.25 - Наше кино. "ОШИБКИ ЮНОСТИ"
15.25 - Т/с "МЕСТЬ БЕЗ ПРЕДЕЛА" "СТАВКА НА ЧЕРНОЕ"
16.20 - Криминал. "ЧИСТО СЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ"
16.45 - Мультфильм "АВТОМАТ"
17.25 - СТАРЫЙ ТЕЛЕВИЗОР
18.10 - БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ
18.20 - ИНТЕРЕСНОЕ КИНО
19.00 - ФУТБОЛЬНЫЙ КЛУБ
19.50 - М/ф "САМЫЙ БОЛЬШОЙ ГНОМ", вып.2
20.00 - Премьера НТВ. Т/с "ВОСПОМИНАНИЯ О ПОЛУНОЧИ"
21.40 - Премьера НТВ. Т/с "МЕСТЬ БЕЗ ПРЕДЕЛА" "ВЕНДЕТТА"
22.40 - СУД ИДЕТ
23.40 - КУКЛЫ
00.40 - ГЕРОЙ ДНЯ
01.00 - АНТРОПОЛОГИЯ. Программа Д.Диброва

РАДИО

6.12-7.00 Пр-ма «Утро Бурятии»
7.12 Новости «Короткой строкой», объявления
7.25 «Государств. регистратор разъясняет...»
7.30 Передача из цикла «Встреча с интересным человеком»
7.50-8.00 Передача «Орьёл» - «Вершина»
12.00-12.10 Дневн. выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 Республ.известия (на бур.яз.)
19.27 Объявления
19.30 Республ. известия (на русс.яз.)
19.45-20.00 «Радиобиблиотека»

31 среда

ОРТ

07.00 - Телеканал «Доброе утро»
10.00 - Новости
10.15 - Т/с «Нежный яд»
11.15 - Пока все дома
11.50 - Жди меня
12.30 - Т/с «Новые приключения Синдбада»
13.00 - Новости
13.15 - Телеканал «Добрый день»
14.05 - «Рожденная революцией». Фильм 3-й - «В огне»
15.30 - Программа «Вместе»
16.00 - Новости
16.15 - Классная компания
16.35 - Зов джунглей
17.05 - ...До шестнадцати и старше
17.40 - «Хождение по мукам». 12-я серия - «Зарево»
19.00 - Новости
19.30 - Маски-шоу
19.55 - Здесь и сейчас
20.05 - Процесс
20.50 - Т/с «Нежный яд»
21.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время. Информационный канал
22.50 - Х/ф «Остров Волчий»
23.55 - Футбол. Товарищеский матч. Сборная России - Сборная Словакии. Прямой эфир
01.50 - Даниил Хармс в программе «Цивилизация»
02.25 - Новости
02.50 - Мистический триллер «Человек из кошмара»

РТР

07.00, 08.00, 09.00, 10.00 - ВЕСТИ
07.20, 10.30 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
07.35, 09.50 - СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ
08.30 - «Почта РТР»
09.20 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть»
10.40 - Арена-спорт
11.20 - Т/с «Цыганка»
12.10 - Т/с «Санта-Барбара»
13.00 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ
13.25 - МОЙ XX ВЕК
14.00 - ВЕСТИ
14.30 - Город женщин

15.05 - Т/с «Черная жемчужина»
15.50 - Т/с «Богатые и знаменитые»
16.45 - МОЯ СЕМЬЯ
17.40 - М/ф «Крот в зоопарке». «Крот-химик»

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 - БГТРК - детям. Мультфильм
18.10 - БГТРК - детям. "Наши добрые соседи". Водевиль д/сада "Колокольчик"
18.25 - БГТРК - детям. "Бамбаахай". Всероссийский фестиваль детского творчества "Российский восход". Часть 2-ая.
18.55 - Прогноз погоды и гороскоп * на завтра (Спонсор программы "Оптика - Сэсэг")
19.00 - Байгал
19.15, 20.20 - Рек-тайм
19.25 - Толи. Заяша. Зурхай на неделю.
19.50 - Деловое время
20.30 - Республикаские новости
20.50 - Музыка на БГТРК.

РОССИЯ

21.00 - ВЕСТИ
21.40 - Т/с «Дикий ангел»
22.35 - Премьера многосерийного х/ф «Остров Фантазий»
23.30 - Т/с «Грязные танцы»
00.00 - ВЕСТИ
00.30 - МУЖЧИНА И ЖЕНЩИНА. Александра Маринина
01.15 - «Кино + ТВ». Наука в кино
02.15 - «Кинескоп» с Петром Шепотинником
03.10 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть»

ОТБ

09.00 Мультфильм «Космические спасатели лейтенанта МАРША»
09.30 Мультфильм «Чудо - мельница»
10.00 «Образование 2000»
10.15 Рек-парад
10.30 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
11.30 Т/с «Бeverли Хиллз 90210»
12.20 Рек-парад
12.30 Т/с «Зена - королева воинов»
13.30 Т/с «Порт - Чарльз»
14.30 Рек-парад
14.40 Музыка на СТС

15.00 Комедия на СТС: «Фантастическая девушка»
15.30 Комедия "Мое второе Я"
16.00 Мультфильм «Чудо - мельница»
16.30 Мультсериал «Приключения Вуди и его друзей»
17.00 Мультсериал «Каспер»
17.30 Клип-презент
18.00 Т/с «Команда «А»»
19.00 Т/с «Частный детектив Магnum»
20.00 «Образование 2000»
20.20 «Обратная связь» - Прямой эфир.
20.50 Рек-парад
21.00 Т/с "Зена-королева воинов"
21.50 Рек-парад
22.00 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
23.00 М н о г о с е р и й н ы й художественный фильм «Шелковые сети»
00.10 Т/с «Полиция Майами»

ТИВИКОМ

09.00 Прогноз погоды
09.05 Т/с "Шалуныя"
10.00 Телемаркет
10.15 Календарь от А. Кушнарева
10.20 Недвижимость
10.30 Т/с "Таггерт"
11.30 Прогноз погоды
11.35 Фильм "Там хорошо, где нас нет"
13.15 М/ф
13.30 Телемагазин
14.30 Т/с "Эко-Пойнт"
15.30 Т/с "Королева сердец"
16.30 М/с "Сейлормун: Луна в матроске"
17.00 "Мир дикой природы"
17.30 "Из жизни женщины"
18.00 "Я люблю Люси"
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет
18.50 Муз. поздравления
19.20 Календарь от А. Кушнарева
19.30 Т/с "Таггерт"
20.30 "Сейчас"
21.00 Прогноз погоды
21.05 Телемаркет
21.20 Недвижимость
21.30 Комедия "Земные девушки легко доступны"
23.45 "Сейчас"

23.55 Прогноз погоды. Глобальные новости
00.05 "Сыщики-любители экстрасенса"
01.10 Страсти по Соловьеву

АРИГ УС

07.00 Новости дня
07.25 Дорожный патруль
07.40 Метеопрогноз
07.45 Место встречи
08.05 Новости дня
08.30 Метеопрогноз
08.35 Формула успеха
09.00 Т/с «Дежурная аптека»
09.40 Автомаркет
09.45 Метеопрогноз
09.50 Т/с «Богатые тоже плачут»
10.45 Алле, народ
11.05 Т/с «Иллюзия убийства»
Перерыв до 17.00
17.00 ТР КСК ЗММК
17.10 Победоносный голос верующего
17.40 Т/с «Иллюзия убийства»
18.40 Автомаркет
18.45 ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает
18.50 Музыкальный подарок
19.20 ТР КСК ЗММК
19.25 Метеопрогноз
19.30 Своя игра
20.00 Формула успеха
20.25 Т/с «Богатые тоже плачут»
21.20 Метеопрогноз
21.25 Музыкальный фильм: «Стрелки» идут вперед»
22.25 Формула успеха
22.50 Метеопрогноз
22.55 ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает
23.00 Алле, народ
23.20 Дорожный патруль
23.35 Автомаркет
23.40 Т/с «Морская полиция»

НТВ

08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 21.00, 00.00 - СЕГОДНЯ
08.40, 18.45 - Криминал
08.50 - Большие деньги
19.15 - Мультфильм
09.25 - Карданный вал
09.30, 18.35 - Впрок
09.40 - Интересное кино
09.55 - СУД ИДЕТ

11.25 - Т/с "ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИЧ"
13.20 - "В НАШУ ГАВАНЬ ЗАХОДИЛИ КОРАБЛИ"
Программа Э.Успенского
14.25 - "СРЕДА". Экологическая программа
14.40 - ПРОФЕССИЯ-РЕПОРТЕР. Александр Южный "Большой двор"
15.25 - Т/с "МЕСТЬ БЕЗ ПРЕДЕЛА" "ВЕНДЕТТА"
16.20 - ПОЙМИ МЕНЯ
16.50 - М/ф "ПРО СИДОРОВУ ВОВУ"
17.35 - СТАРЫЙ ТЕЛЕВИЗОР
18.20 - ИНТЕРЕСНОЕ КИНО
19.00 - Т/с "ОНА НАПИСАЛА УБИЙСТВО"
19.50 - М/ф "САМЫЙ МАЛЕНЬКИЙ ГНОМ", вып.3
20.00 - Премьера НТВ. Т/с "ВОСПОМИНАНИЯ О ПОЛУНОЧИ"
21.35 - Премьера НТВ. Т/с "МЕСТЬ БЕЗ ПРЕДЕЛА" "ДОВЕРЧИВОСТЬ"
22.35 - "ГЛАС НАРОДА". Программа Евгения Киселева
23.35 - "СВИДЕТЕЛЬ ВЕКА". Программа Владимира Кара-Мурзы

00.40 - ГЕРОЙ ДНЯ
01.00 - АНТРОПОЛОГИЯ. Программа Д.Диброва

РАДИО

6.12-7.00 «Утро Бурятии»
7.12 Новости «Короткой строкой», объявления
7.30 «Выбор». В выпуске принимает участие Президент республики Л.А.Иванова
7.45-8.00 «Тоонто нотаг»
12.00-12.10 Дневн. выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 Республ. известия (на бур.яз.)
19.27 Объявления
19.30 Республ. известия (на русс.яз.)
19.45-20.00 Передача из цикла «Голоса века»

Image of a house and text: Мы ждем вас!

ПАНСИОНАТ С ЛЕЧЕНИЕМ «ВЕРХНЯЯ БЕРЕЗОВКА»
Эффективное лечение и отдых. Врачи высшей и I категории.
Удобные, благоустроенные палаты. Лечебное 4-х разовое питание. Современное медицинское оборудование.
Лечение органов дыхания вне обострения, бронхиальной астмы, неосложненных сердечно-сосудистых, урологических, акушерско-гинекологических заболеваний, больных в астеноневротическом состоянии, стоматологические услуги, зубопротезирование.
Услуги кабинета массажа, лечебной физкультуры, атлетической гимнастики, мануальной терапии, консультация тибетолога.
Обращаться по телефону: 34-43-44, 34-45-75

Баргажанай аймагай Баянгол нотагта ажабуудаг хайрата эжигээ - Ранса Сынгесвна САНЖИЕВАЕ 60 наһанайһай ойн баяраар үшэн зүрхэлһөө амаршалаад, хурьһэтэ энэ алтан дэлхэй дээрэ хамаг һайханһине эдгэжэ, уга наһа наһалжа, элүүр энхэ, үшөө олон жэлдэ амгалан гайбан ажабуухыгтай хүсэнэбди!
Ухибуудтай, аша гушанартнай.

1 четверг

ОРТ

07.00 - Телеканал «Доброе утро»
10.00 - Новости
10.15 - Т/с «Нежный яд»
11.15 - Уинстон Черчилль в программе В.Вульфа «Серебряный шар»
12.10 - Мультсеанс
12.30 - Т/с «Новые приключения Синдбада»
13.00 - Новости
13.15 - Телеканал «Добрый день»
13.50 - «Рожденная революцией». Фильм 4-й - «Мы поможем тебе»
15.30 - Программа «Вместе»
16.00 - Новости
16.15 - Семь бед - один ответ
16.35 - Программа «100%»
17.00 - ...До шестнадцати и старше
17.35 - «Хождение по мукам». 13-я серия. Заключительная - «Хмурое утро»
19.00 - Новости
19.20 - «Каламбург». Юмористический журнал
19.50 - Здесь и сейчас
20.05 - Мелодрама «Женщина для всех»
21.45 - Спокойной ночи, малыши!
22.00 - Время. Информационный канал
22.50 - Комедия «Достопочтенный джентльмен»
00.50 - А.Гордон «Собрание заблуждений»
01.25 - Новости
01.50 - Остросюжетный фильм «Где мои дети»

РТР

07.00, 08.00, 09.00, 10.00 - ВЕСТИ
07.20, 10.30 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
07.35, 09.50 - СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ
08.30 - «Почта РТР»
09.20 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть»
10.40 - Арена-спорт
11.20 - Т/с «Цыганка»
12.10 - Т/с «Санта-Барбара»
13.00 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ
13.25 - МОЙ XX ВЕК
14.00 - ВЕСТИ

14.30 - Город женщин
15.05 «Черная жемчужина». Т/с (Аргентина)
15.50 «Богатые и знаменитые». Т/с (Мексика-Аргентина)
16.45 Новая «Старая квартира»
17.40 - «Крот-часовщик». Мультфильмы

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.45 - БГТРК - детям. "Принц Аджуба" 2 серия.
17.20 - К Дню рождения А.С.Пушкина. Видеофильм "Живой Пушкин" 1 серия
18.00 - БГТРК - детям. "3, 4..."
18.30 - Худөө нотаг. Худөө ажахын хүтэлбэригшэдэй нуралсал
18.55 - Прогноз погоды и гороскоп на завтра (Спонсор программы "Оптика - Сэсэг")
19.00 - Байгал
19.15 - "И дым Отечества". В передаче принимает участие А.Сукнёв - директор проекта "ББТ-2000"
19.35 - Арадай Хуралда.Бюджетэй, налогуудай, финансын болон банкнуудай талаар комитедэй түрүүлэгш Ц.Э.Доржиев
19.50, 20.20 - Рек-тайм
20.00 - Охрана. Вневедомственная сообщает...
20.30 - Республикаские новости
20.50 - Музыка на БГТРК.

РОССИЯ

21.00 - ВЕСТИ
21.40 - «Дикий ангел». Т/с (Аргентина)
22.35 Малькольм Макдауэлл и Мэдчен Эмик в премьерере многосерийного художественного фильма «Остров Фантазий» (США)
23.30 - «Грязные танцы». Т/с (США)
00.00 - ВЕСТИ
00.30 - НАШЕ ДЕЛО. «Черная икра». Программа Станислава Кучера
01.30 - ВРЕМЯ КИНО. Катрин Денев и Даниэль Дарье в детективе «Место преступления» (Франция)
03.05 ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть» до 22:20

ОТБ

09.00 Мультсериал «Космические спасатели лейтенанта Марша»

09.30 Программа мультфильмов
10.00 «Образование 2000»
10.15 Рек-парад
10.30 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
11.30 Т/с «Бeverли Хиллз 90210»
12.20 Рек-парад
12.30 Т/с «Зена - королева воинов»
13.30 Т/с «Порт - Чарльз»
14.30 Музыка на СТС
14.50 Рек-парад
15.00 Комедия на СТС: «Фантастическая девушка»
15.30 Комедия "Мое второе Я"
16.00 Мультфильм
16.30 Мультсериал «Приключения Вуди и его друзей»
17.00 Мультсериал «Каспер»
17.30 Клип-презент
18.00 Т/с «Команда «А»»
19.00 Т/с «Частный детектив Магnum»
20.00 «Образование 2000»
20.20 Рек-парад
20.30 20.45 ОТБ представляет - «Православные беседы» Музыка на СТС
21.00 Т/с «Зена - королева воинов»
21.50 Рек-парад
22.00 Т/с «Удивительные странствия Геракла»
23.00 М н о г о с е р и й н ы й художественный фильм «Шелковые сети»
00.10 Т/с «Полиция Майами»

ТИВИКОМ

09.00 Прогноз погоды
09.05 Т/с "Шалуныя"
10.00 Телемаркет
10.15 Календарь работ от А. Кушнарева
10.20 Недвижимость
10.30 Т/с "Таггерт"
11.30 Прогноз погоды
11.35 Х/ф "Земные девушки легко доступны"
13.30 Телемагазин
14.30 Т/с "Эко-Пойнт"
15.30 Т/с "Королева сердец"
16.30 М/с
17.00 "Мир дикой природы"
17.30 "Из жизни женщины"
18.00 "Я люблю Люси"
18.30 Прогноз погоды
18.35 Телемаркет

18.50 Муз. поздравления
19.20 Календарь от А. Кушнарева
19.30 Т/с «Таггерт»
20.30 "Сейчас"
20.40 "Радар спорт"
21.10 Прогноз погоды
21.15 Телемаркет
21.30 Мелодрама "Все мужчины лжецы"
23.25 "Сейчас"
23.35 Прогноз погоды. Глобальные новости
23.45 "Сыщики - любители экстрасенса"
00.50 Страсти по Соловьеву

АРИГ УС

07.00 Новости дня
07.25 Дорожный патруль
07.40 Метеопрогноз
07.45 Место встречи
08.05 Новости дня
08.30 Метеопрогноз
08.35 Формула успеха
09.00 Т/с «Дежурная аптека»
09.30 Автомаркет
09.35 Метеопрогноз
09.40 Т/с «Богатые тоже плачут»
10.30 Алле, народ
10.50 Т/с «Иллюзия убийства»
Перерыв
17.00 ТР КСК ЗММК
17.10 Победоносный голос верующего
17.40 Т/с «Иллюзия убийства»
18.40 Автомаркет
18.45 ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает
18.50 Музыкальный подарок
19.20 ТР КСК ЗММК
19.30 Восточный экспресс: городские новости
19.45 Метеопрогноз
19.50 Армия любимчиков
20.20 Т/с «Богатые тоже плачут»
21.10 Метеопрогноз
21.15 Формула успеха
21.40 Исторический фильм «В погоне за оленем» (внутри ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает)
23.20 Формула успеха
23.45 Автомаркет
23.50 Дорожный патруль
00.05 Т/с «Морская полиция»

НТВ

08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 21.00, 00.00 - СЕГОДНЯ

08.40, 18.45 - Криминал
08.50 - Большие деньги
09.15 - Мультфильм
09.25 - Карданный вал
09.30, 18.35 - Впрок
09.40 - Интересное кино
09.55 - "ГЛАС НАРОДА". Программа Евгения Киселева
11.25 - Т/с "ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИЧ"
13.25 - Наше кино. "ПОСЛЕ ДОЖДИЧКА В ЧЕТВЕРГ"
14.50 - М/ф "АЙ-АЙ-АЙ"
15.25 - Т/с "МЕСТЬ БЕЗ ПРЕДЕЛА" "ДОВЕРЧИВОСТЬ"
16.15 - ДОГ-ШОУ. Я И МОЯ СОБАКА
16.45 - М/ф "ЛИСА И ЗАЯЦ"
17.25 - СТАРЫЙ ТЕЛЕВИЗОР
18.10 - БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ
18.20 - ИНТЕРЕСНОЕ КИНО
19.00 - Т/с "ОНА НАПИСАЛА УБИЙСТВО"
19.50 - М/ф "САМЫЙ МАЛЕНЬКИЙ ГНОМ", вып. 4
20.00 - Премьера НТВ. "ВОСПОМИНАНИЯ О ПОЛУНОЧИ", 4 серия, заключительная
21.35 - Премьера НТВ. "МЕСТЬ БЕЗ ПРЕДЕЛА" "ПРАВОСУДИЕ"
22.35 - О, СЧАСТЛИВИКИ!
23.20 - СЛУЖБА СПАСЕНИЯ
00.35 - ГЕРОЙ ДНЯ
00.55 - АНТРОПОЛОГИЯ: Программа Д.Диброва

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
7.12 Новости «Короткой строкой», объявления
7.30 Православная программа «Благовест»
7.35 «Разговор на актуальную тему» - с участием специалиста управления образования Баргузинского р-на Л.Г.Доржиева (на бур.яз.)
12.00-12.10 Дневн. выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 Республ. известия (на бур.яз.)
19.27 Объявления
19.30 Республ. известия (на русс.яз.)
19.45-20.00 Актуальное интервью

2 ПЯТНИЦА

ОРТ

07.00 - Телеканал «Доброе утро»
 10.00 - Новости
 10.15 - Комедия «Жил-был на стройке»
 11.30 - Процесс
 12.10 - Мультсеанс
 12.30 - Т/с «Новые приключения Синдбада»
 13.00 - Новости
 13.15 - Телеканал «Добрый день»
 13.50 - «Рожденная революцией». Фильм 5-й - «Шесть дней»
 15.30 - Программа «Вместе»
 16.00 - Новости
 16.15 - Один дома
 16.30 - Мультазбука
 17.15 - Приключенческая комедия «Призрак Черная борода»
 19.00 - Новости
 19.20 - Дженгльмен-шоу
 19.50 - Здесь и сейчас
 20.00 - Документальный детектив. «Контрольный выстрел на меже». Дело 1997 года
 20.30 - Вкусные истории
 20.40 - Погода
 20.45 - Поле чудес
 21.45 - Спокойной ночи, малыши!
 22.00 - Время. Информационный канал
 22.55 - Лейтенант Коломбо в детективе «Идеальное преступление»
 00.45 - Новости
 01.10 - «Максидром - 2000». Часть 2-я
 02.55 - Ночной кинозал. Культовый фильм Дэни Бойла «На игле»

РТР

07.00, 08.00, 09.00, 10.00 - ВЕСТИ
 07.20, 10.30 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
 07.35, 09.50 - СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ
 08.30 - «Почта РТР»
 09.20 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть»
 10.30 - «Тысяча и один день»
 10.50 - «Арена-спорт». Тележурнал
 11.20 - «Цыганка». Т/с (Аргентина)
 12.10 - «Санта-Барбара». Т/с (США)
 13.00 - ТЕЛЕСПЕЦНАЗ
 13.25 - МОЙ XX ВЕК

14.00 - ВЕСТИ
 14.30 - «Город женщин». Информационно-развлекательный тележурнал для женщин
 15.05 «Черная жемчужина». Т/с (Аргентина)
 15.50 - «Богатые и знаменитые». Т/с (Мексика-Аргентина)
 16.45 «На Здоровье!» Женские проблемы
 17.30 - «Крот и автомобиль». «Крот и яйцо». Мультфильмы

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.30 - К Дню рождения А.С.Пушкина. Видеофильм «Живой Пушкин». 2 сер.
 18.05 - «Чи вы, садоводы?». Проблемы городских садоводческих товариществ.
 18.20 - Хөөрүү шаазгай
 18.40 - Криминальная хроника
 18.55 - Прогноз погоды и гороскоп на завтра (Спонсор программы «Оптика - Сэсэг»)
 19.00 - Байгал
 19.15 - «Уянгын шүрэ». Музыкальная программа
 19.35, 20.20 - Рек-тайм
 19.45 - «Мелодии сердца». Творчество композитора П.Н.Дамиранова.
 20.05 - «Ассорти». Рецепты, конкурсы, викторина
 20.30 - Республиканские новости
 20.50 - К Дню рождения А.С.Пушкина «О сокровенном...»

РОССИЯ

21.00 - ВЕСТИ
 21.40 - «Дикий ангел». Т/с (Аргентина)
 22.30 - Сергей Шакуров, Михаил Боярский, Ирина Мирошниченко в комедии «Клюква в сахаре»
 00.00 - ВЕСТИ
 00.30 - «Панорама». Тележурнал
 01.30 - ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС. Жаклин Биссет и Натали Бей в фильме Франсуа Трюффо «Американская ночь» (Франция)
 03.25 ТЕЛЕСПЕЦНАЗ: «Дежурная часть» до 22:40

ОТБ

09.00 Мультсериал «Космические спасатели лейтенанта Марша»
 09.30 Мультфильм «Лиса и дрозд»
 10.00 «Образование 2000»
 10.15 Рек-парад
 10.30 Х/ф «Седьмая авеню» США. 1 серия
 12.30 Т/с «Зена-королева воинов»
 13.20 Рек-парад
 13.30 Т/с «Порт - Чарльз»
 14.30 Музыка на СТС
 15.00 Комедия на СТС: «Фантастическая девушка»
 15.30 Комедия «Мое второе Я»
 16.00 М/ф «Лиса и дрозд».
 16.30 Мультсериал «Приключения Вуди и его друзей»
 17.00 Мультсериал «Каспер»
 17.30 Мультсериал «Космические спасатели лейтенанта Марша»
 18.00 Т/с «Команда А»
 19.00 Т/с «Частный детектив Магnum»
 19.50 Рек-парад
 20.00 «Образование 2000»
 20.15 Рек - парад
 20.30 Клип-презент
 21.00 Т/с «Зена-королева воинов»
 21.50 Рек-парад на СТС: «Служебный роман»
 01:30 Кино на СТС: «Из прошлого Энни» США 1995г.

ТИВИКОМ

09.00 Прогноз погоды
 09.05 Т/с «Шалунья»
 10.00 Телемаркет
 10.15 Календарь работ от А. Кушнарера
 10.20 Недвижимость
 10.30 Т/с «Таггерт»
 11.30 Прогноз погоды
 11.35 Фильм "Все мужчины лжецы"
 13.15 М/ф
 13.30 Телемагазин
 14.30 Т/с «Эко-Пойнт»
 15.30 Т/с «Королева сердец»
 16.30 М/с
 17.00 «Мир дикой природы»
 17.30 «Из жизни женщины»
 18.00 «Я люблю Люси»
 18.30 Прогноз погоды
 18.35 Телемаркет

18.50 Музыкальные поздравления
 19.20 Календарь работ от А. Кушнарера
 19.30 Т/с «Таггерт»
 20.30 «Сейчас»
 21.00 Прогноз погоды
 21.05 Телемаркет
 21.20 Недвижимость
 21.30 «Агент национальной безопасности-2»
 22.35 «Сейчас»
 22.45 Прогноз погоды.
 Глобальные новости
 22.55 Боевик «Высокое напряжение»
 00.50 «Первые лица»

АРИГ УС

07.00 Новости дня
 07.25 Дорожный патруль
 07.40 Метеопрогноз
 07.45 Место встречи
 08.05 Новости дня
 08.30 Метеопрогноз
 08.35Формула успеха
 09.00 Т/с «Дежурная аптека»
 09.40 Метеопрогноз
 09.45 Т/с «Богатые тоже плачут»
 10.35 Алле, народ
 10.55 Т/с «Морская полиция»
 Перерыв до 17.00
 17.00 ТР КСК ЗММК
 17.10 Победоносный голос верующего
 17.40 Т/с «Иллюзия убийства»
 18.40 Автомаркет
 18.45 ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает
 18.50 Музыкальный подарок
 19.20 ТР КСК ЗММК
 19.30 Метеопрогноз
 19.35 Пальчики оближешь
 20.05 Формула успеха
 20.25 Т/с «Богатые тоже плачут»
 21.20 Метеопрогноз
 21.25 Х/ф «Провокатор»
 23.00 Формула успеха
 23.20 Дорожный патруль
 23.35 Автомаркет
 23.40 Шерилин Фенн в фантастическом триллере «Скольжение»

НТВ

08.00, 09.00, 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 21.00, 00.00 - СЕГОДНЯ

08.40, 18.45 - Криминал
 08.50 - Большие деньги
 09.15 - Мультфильм
 09.25 - Карданный вал
 09.30, 18.35 - Впрок
 09.40 - Интересное кино
 09.55 - ПУТЕШЕСТВИЯ НАТУРАЛИСТА
 10.25 - БЕЗ РЕЦЕПТА
 11.25 - Т/с «ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИЧ»
 13.25 - Наше кино. «ПРЕЗУМПЦИЯ НЕВИНОВНОСТИ»
 15.30 - Т/с «МЕСТЬ БЕЗ ПРЕДЕЛА» "ПРАВОСУДИЕ"
 16.20 - «ПОЛУНДРА». Семейная игра
 16.45 - Мультфильм «ЛИМПОПО»
 17.25 - СТАРЫЙ ТЕЛЕВИЗОР
 18.10 - БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ
 18.20 - ИНТЕРЕСНОЕ КИНО
 19.00 - Т/с «ОНА НАПИСАЛА УБИЙСТВО»
 19.55 - ЖИЗНЬ ПОД ГРИФОМ "СЕКРЕТНО". Фильм Григория Кричевского из цикла "Новейшая история"
 21.35 - "ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД" Оксаны Пушкиной
 22.10 - "НЕЗАВИСИМОЕ РАССЛЕДОВАНИЕ с Николаем Николаевым"
 23.05 - БОЛЬШИЕ РОДИТЕЛИ
 23.35 - ПРОФЕССИЯ-РЕПОРТЕР.Илья Зимин "Чужая Родина"
 00.40 - ГЕРОЙ ДНЯ
 01.00 - Остросюжетный фильм "КРОВНЫЕ УЗЫ"

РАДИО

6.12-7.00 Программа «Утро Бурятии»
 7.12 Новости «Короткой строкой», объявления
 7.30 Пр-ма «Встречи»: «Байкальская декларация». Проекты стабильного развития
 7.45-8.00 «Гуламта»
 12.00-12.10 Дневн. выпуск новостей «Короткой строкой»
 12.10-13.00 «Час вашего письма». Муз. пр-ма по заявкам радиослушателей
 19.12-20.00 Информ. пр-ма «Вчера. Сегодня. Завтра»

ОАО «ЦАРМ», являясь «Региональным представителем» НПО «Турботехника», производит капитальный ремонт турбокомпрессоров и НШ по передовой технологии производителя.

УВАЖАЕМЫЕ СЕЛЬЧАНЕ!

№/№	Марка ТКР	Механизм	Стоимость в т.ч. НДС
1.	ТКР - 7Н1	ДТ-75 «Енисей»	3200
2.	ТКР - 8,5 Н1	ДТ-75Н, «Колос»	3260
3.	ТКР - 11Н1	Т-150	4210
4.	ТКР - 1118010	«Кировец»	5050

№/№	Марка НШ	Вид НШ	Стоимость в т.ч. НДС
1.	32 У	плоский	540
2.	32-2	круглый	816
3.	50 У	плоский	648
4.	50-2	круглый	870
5.	10	плоский	342

ОБРАЩАТЬСЯ: г.Улан-Удэ, ул.Шалыпина, 5 (около Центрального ГАИ)
 Телефон: 22-25-17, 22-26-19.

Ремонт холодильников и холодильных камер
 Тел.: 22-58-58

3 суббота

ОРТ

09.00 - Новости
 09.15 - Слово пастыря. Митрополит Кирилл
 09.30 - Сериал «Все путешествия команды Кусто». «Морские птицы острова Изабела»
 10.25 - Веселые истории в журнале «Ералаш»
 10.40 - Играй, гармонь любимая!
 11.10 - Смак
 11.30 - Ускоренная помощь
 12.00 - «С легким паром!» В гостях у Михаила Евдокимова
 12.30 - Утренняя почта
 13.05 - Дневной киносеанс. «Дама с полугаем»
 15.00 - В мире животных
 15.45 - История одного шедевра. Русский музей
 16.00 - Новости
 16.10 - Т/с «Горец»
 16.55 - Седьмое чувство
 17.35 - «Эх, Семеновна!» Всероссийский частушечный суперкубок
 18.15 - Детектив-шоу
 19.00 - Новости
 19.15 - Песня года
 19.55 - Светлана Светличная в программе «Женские истории»
 20.30 - «Откройте, комедия!». «Горячие головы»
 22.00 - Время
 22.40 - Т/с «Китайский городской»
 23.35 - Угадайка
 00.20 - Коллекция первого канала. «Человек, который хотел стать царем»

РТР

09.00 - Евгений Дворжецкий, Александра Яковлева, Владимир Дружников и Людмила Шагалова в мелодраме «Танцплощадка»
 10.30 - «Почта РТР»
 11.00 - ДОБРОЕ УТРО, СТРАНА!

11.45 «Сто к одному». Телеигра
 12.35 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
 13.05 «Друзья». Комедийный телесериал (США)
 13.35 «Золотой ключ». Квартирная лотерея
 14.00 - ВЕСТИ
 14.20 - ФЕДЕРАЦИЯ
 15.10 - ДНЕВНОЙ СЕАНС. Памяти Анатолия Эфроса. Лирическая комедия «Шумный день»
 16.50 - «Паровозик из Ромашкова». Мультфильм
 17.00 - Станислав Любшин и Марианна Вертинская в художественном фильме «Женщина в море»

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.25 - БГТРК - детям. "Принц Аджуба", 3 серия
 15.40 - К Дню рождения А.С.Пушкина. Видеофильм «Живой Пушкин», 3 серия
 16.25 - 55 лет Победы. "История в лицах". "Солдатская слава"
 16.55 - "Человек и время". К 80-летию со дня рождения Б.С.Семенова
 17.25 - "Эхилнэб дууга мүнөөдэр". М.Самбуевай 60 наһанай ойдо
 17.55 - Гороскоп (Спонсор программы "Оптика - Сэсэг")
 18.00 - Примите поздравления

РОССИЯ

21.00 - ВЕСТИ
 21.40 - «АНШЛАГ» и Ко
 22.50 - Чеви Чейз в комедии «Забавная ферма» (США)
 00.40 - ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС. Триллер «Байки у костра» (США)
 02.10 - Чемпионат мира по автогонкам в классе «Формула-1». Квалификация. Гран-при Монако до 22:25

ОТБ

09.00 Мультфильм «Джимми - суперчервяк»
 09.30 Мультфильм «Чудовищная сила»

10.00 «Образование 2000»
 10.15 Рек-парад
 10.30 Улица «Сезам»
 11.00 11:20 11:30 13:50 М / ф
 «Американский хвост». Рек-парад. Кино СТС: «Из прошлого Энни» Рек-парад
 14:00 14:30 15:00 18:30 19:00 19:30
 20:00 «Романо Траё» - шоу программа Вояж, вояж... Комедия «Служебный роман»
 Магия моды. Клип-презент Шоу-бизнес. Х/ф «Северная сторона»
 21.00 Х/ф «Путешествие в параллельные миры»
 21.50 Рек-парад
 22.00 КИНО-КАФЕ НА СТС: «Денежная яма», США
 00.30 Комедия на СТС: «Раз на раз не приходится» Мосфильм, 1987г.

ТИВИКОМ

09.25 Прогноз погоды
 09.30 «Автоэкспресс»
 10.00 Телемаркет
 10.15 Календарь работ от А. Кушнарера
 10.20 Недвижимость
 10.30 М/с «Птички»
 11.00 «Тайный мир Алекс Мак-3»
 11.30 Прогноз погоды
 11.35 Х/ф «Молчание доктора Ивенса»
 13.10 М/ф
 13.30 «Служба спасения животных»
 14.00 Час Дискавери
 15.00 «Европейский футбол на ТНТ»
 16.00 Т/с «Чекинья Гонзаго»
 17.00 Муз. поздравления
 18.00 «Я люблю Люси»
 18.30 «Из жизни женщины»
 19.00 Прогноз погоды
 19.05 Телемаркет
 19.20 Календарь работ от А. Кушнарера
 19.30 Т/с «Таггерт»
 20.30 Т/с «Си Квест»

21.20 Прогноз погоды.
 Недвижимость
 21.30 Т/с «Солдат удачи-2»
 22.35 Глобальные новости
 22.40 Триллер "Угон по-американски"
 00.45 "Кино, кино, кино"
 01.20 "Встреча с ... А. Добронравов"
 02.20 Скрытой камерой

АРИГ УС

09.00 Шоу Бени Хилла
 09.55 Метеопрогноз
 10.00 Новости дня
 10.25 Т/с «Богатые тоже плачут»
 11.15 Формула успеха
 11.40 Джеймс Белуши в фантастическом боевике «Провал во времени»
 13.20 Дорожный патруль
 13.30 Т/с «Вавилон -5»
 14.20 Диск-канал
 14.55 БИС
 15.25 Погода
 15.30 Мое кино
 16.00 Как стать звездой
 16.30 ТР КСК ЗММК
 16.40 Дорожный патруль
 16.55 Пальчики оближешь
 17.25 Жизнь в Слове
 17.55 Музыкальный подарок
 18.15 Приключенческий фильм «Полет альбатроса» (внутри ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает)
 19.55 Автомаркет
 20.00 Наши любимые животные
 20.30 Своя игра
 21.00 ТР КСК ЗММК
 21.10 Формула успеха
 21.30 Джеймс Вудс в х/ф «Полицейский» (внутри ТЦ «ТҮМЭР МОРИН» предлагает)
 23.30 Формула Успеха
 23.50 Автомаркет
 23.55 Т/с «Вавилон -5»
 00.45 Радиохит

НТВ

09.00 - ЖИЗНЬ ПОД ГРИФОМ "СЕКРЕТНО". Фильм Григория Кричевского из цикла

«Новейшая история»
 10.00 - ФИТИЛЬ
 10.10 - О, СЧАСТЛИВЧИК!
 11.00, 13.00, 17.00, 21.00, 00.00 - СЕГОДНЯ
 11.40 - Криминал. ЧИСТО СЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ
 12.10 - "ЭКСТРЕМАЛЬНЫЕ СИТУАЦИИ". Программа Н.Фоменко
 13.20 - ПОЙМИ МЕНЯ
 13.50 - Наше кино. "КСЕНИЯ, ЛЮБИМАЯ ЖЕНА ФЕДОРА"
 15.30 - КЛЮЧИ ОТ ФОРТА БАЙЯР
 16.25 - "ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД" Оксаны Пушкиной
 17.25 - БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ
 17.55 - НЕЗАВИСИМОЕ РАССЛЕДОВАНИЕ с Николаем Николаевым
 18.40 - "СВИДЕТЕЛЬ ВЕКА". Программа Владимира Кара-Мурзы
 18.55 - ДОГ-ШОУ. Я И МОЯ СОБАКА
 19.25 - БЕЗ РЕЦЕПТА
 19.55 - Т/с «ОНА НАПИСАЛА УБИЙСТВО»
 21.30 - ГЕРОЙ ДНЯ БЕЗ ГАЛСТУКА
 22.00 - Премьера НТВ. «КАМЕНСКАЯ. УБИЙЦА ПОНЕВОЛЕ», фильм 3-й, часть 1-я
 23.05 - О, СЧАСТЛИВЧИК!

РАДИО

7.12-8.00 Информ. пр-ма «Вчера. Сегодня. Завтра». Объявления
 8.10 Пр-ма «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
 8.45-9.00 Передача для детей «В гостях у сказки»
 12.10-13.00 Муз. волна радио Бурятии: Композитор Бадмагаварын Наранбаатар: «Молодая Муза» - Ансамбль п.Селентингс Кабанского р-на
 19.12-20.00 Радиожурнал «Степные мелодии».

Цыбикова, Россин арадай гэгээрэлэй отличнигууд Дондок Жамнинович Дылыков, Чимит Нанзатовна Нанзатова болон бусад.

Дайнай үедэ кафедрада эрдэмтэд, дүршэл ехэтэй багшанар нэмжэ ерэнэн юм. 1944 оной апрелин 20-ноо тус кафедрые Трофим Алексеевич Бертагаев

бураад хэлэнэй ба литературын багшанарай заочно хуралсал эмхидхэгдэжэ, 1958-1959 хуралсалай жэлдэ түрүүшын 10 хүндүүргээ хэн. 1970 он болотор 150 хүн заочноор дээдэ хургуулитай болоо. Тэдэнэй тоодо Бураад ороноо суурхуулан нэрэ хүндэтэй хүнүүд гэхэдэ, эрдэмтэд Д.Г.Дамдинов, Ш.Н.Р.Цыденжапов, А.Р.Бадмаев, нэрэ

даагшаар У-Ж.Ш.Дондуков, М.Н.Мангадаев хүдэлөө. 1975 онһоо, 15 жэлэй туршада Ц.Ц.Цыдыпов кафедрые даажэ байгаа. Тиихэдэ бураад таһаг БГПИ-гэй түүхын-хэлэ бэшгэй факультедэй ород-бураад хэлэ бэшгэй таһагынь байһан юм. Кафедрын гэшүүд: Э.Р.Раднаев (бураад хэлэнэй лексикэ болон диалектологи), Н.Б.Дугаров (бураад хэлэнэй фонетикэ,

ажабайдал горитойгоор хубилһан юм. Бураад хэлэнэй, бураад литературын, ород-бураад хэлэ бэшгэй 3 кафедра хүдэлдэг болоо. Нийтэ гуманитарна, естественнэ шэглэлэй, нийтэ мэргэжэлэй, тусхай дисциплинүүдээр гүнзэгэ удхатай бэлдэхэл манай оюутад абана.

1997-1998 онуудта деканаар хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор,

ЭХЭ БУРЯАД ХЭЛЭЭЭ ТҮХӨӨНЭН ЭРДЭМЭЙ ЕХЭ ГУЛАМТА

(БГУ-гай бураад хэлэ бэшгэй факультедэй 10 жэлэй ойго)

Бураад хэлэнэй багшанарые, үндэһэн болон бусадшыё монгол хэлэнүүдые шэнжэлдэг эрдэмтэдые бэлдэхэл хадаа хадаа гаран жэлэй түүхэтэй, хүгжэлтын олон шатануудтай юм.

РСФСР-эй Арадай Комиссарнуудай Советэй 1932 оной январин 10-да абанан тогтоолой ёһоор, 1926 онһоо хүдэлдэг байһан Эрхүүгэй багшанарай институтдай Бураад-монгол таһаг 60 шабинартайгаа, таһагыё даагша М.П.Хабаев түрүүтэй Улаан-Үдэдэ зөөлгөдөө хэн. Эндэ урид агроинститут байгуулагдаад, удаань багшанарай ба хүдөө ажахын хоёр институт болон таһарһан юм.

Бураад хэлэ бэшгэй факультедэй байгуулга 1932 ондо эхилээд, 1990 ондо АҮҮРЭНЭН, мүн 1995 ондо Бураадай гүрэнэй университетэй факультет болоһон түүхэтэй.

ТҮҮХЫН ШАТАНУУД

1932 ондо республикын хургуулинуудта зааха ород болон бураад хэлэнэй багшанарые бэлдэхэ зорилготойгоор багшанарай институтта литературно-лингвистическэ таһаг нээгдээ хэн. Ород хэлэнэй ба литературын кафедрые профессор В.Д.Кудрявцев, бураад хэлэнэй ба литературын кафедрые профессор Б.Б.Бардин толгойлһон юм. 1932-1935 онуудта Д.А.Абашев, Б.Б.Болодон, И.С.Шангаев бураад хэлэ ба литература заадаг байгаа. Саашадаа Ц.Ж.С.Султимов, А.М.Хамгашалов, Д.Д.Дугаржапон, Ц.Х.Б.Багдалаева, Ц.Д.Д.Дондокова оюутадта заһан юм.

Тэрэ үеын залуу бураад хүбүүд, басагад олонхидоо дунда хургуули дүүргэггүй байһан дээрһээ дээдэ хургуулида орохо аргагүй хэн. Тиймэһээ яаралтайгаар бэлдэхэлэй факультүүд (рабфак) болон курсанууд эмхидхэгдэдэг бэлэй. Хэды тийбэшыё бураад хэлэнэй ба литературын багшанарай бэлдэхэл сагай эрилтэдэ харюусадаггүй байгаа. Иймэ мэргэжэлтэд дугададаг хэн.

1940 оной сентябрьда бураад-монгол хэлэнэй ба литературын тусхай таһаг нээгдээд, 24 хүн бураагаар абтаа бэлэй. Гэбэшыё дайн эхилжэ, хүбүүд сэрэгэй албанд татагдаад, басагадын эргэтэ бусаа хэн. Тэрэ бүлэг оюутад хэдыхэниинь лэ саашадаа хуралсалаа дүүргэһэн, түрэл арадайнгаа соёл болбосорлодо горитой хубигтана оруулан алдартай. РСФСР-эй хургуулинуудай габыяата багша Д.Г.Тумунова, Россин Федерацин соёлой габыяата хүдэмэрилэгшэ, журналист Д.Ж.Жугурова, багшанар Г.Ф.Дымелов, Д.Д.Дамчеева болон бусад.

1943 ондо дахинаа бүлэг оюутад абтаа, 1945 ондо институтдаа дүүргээ бэлэй. Уаадахи бүлэг 1947 ондо дүүргэбэ. Энээнэй ашаар республикын хургуулинуудта 20 гаран бураад хэлэнэй мэргэжэлтэ багшанар хүдэлдэг болоо. Тэдэнэй олонхын бүхы Бураадтаа мэдээжэ багшанар болоһон байна: РСФСР-эй хургуулинуудай габыяата багшанар Долгорма Дондоковна Дондокова, Надежда Арсентьевна Тулусова, Дулма Нуралмаевна Нуралмаева, Бураад Республикын габыяата багша Екатерина Доржиевна

хүтэлбэрилжэ эхилээд, октябрь соо үбшэлһэнэй шалтагаанаар болоо хэн. Тэрэнэй удаа кафедрые даагшаар доцент Дмитрий Андриянович Алексеев хүдэлөө. Эрдэмтэд Д.А.Абашев, А.М.Хамгашалов, Ц.Ж.С.Султимов, С.П.Балдаев, А.И.Уланов болон бусад энэ үедэ багшалаа.

Дайнай хүлээр багшанарай дээдэ хургуули хүгжэлтынгөө шэнэ шатада гараһан юм. 1946 ондо түүхын - хэлэ бэшгэй факультедэй дэргэдэ бураад хэлэнэй ба литературын таһаг нээгдээд, оюутад 4 жэлэй программаар хуралсал гарадаг болоо хэн. 1950 ондо бураад таһагай түрүүшын выпуск болобо. Тэрэ үедэ дүүргэгшэдэй олонхын мэдээжэ эрдэмтэд, суута багшанар болоһон намтартай: эрдэмэй докторнууд, профессорнууд Цей-Жаб Цыдыпович Цыдыпов, Дамшин Данжаевич Ошоров, РСФСР-эй хургуулинуудай габыяата багша Шагдар Дуумаевич Санжиев, Россин арадай гэгээрэлэй отличнигууд Роман Павлович Баглаев, Бадма Жалсанович Базаров, Даба Гомбоевич Замбалов, Цырма Султимовна Бандеева болон бусад.

1945-1965 онуудта, 20 жэлэй туршада, кафедрые даагынь тушаалада профессорэй уягыё дүүргэгшэ, доцент Даши Доржиевич Амоголопов хүдэлөө. Дээдэ хургуулида үзэхэ «Мүнөө үеын бураад хэлэн» гэхэн теоретическэ номоо 1958 ондо хэблүүлһэн байна. Харин практикын болон бураад хэлэ зааха методикын асуудалнуудаар хэблүүлүүдые доцент Даниил Алтаевич Абашев үнгэргэдэг хэн. Бураад литературын курс доцент Александр Николаевна Талгятова уншадаг байһан. Тэрэ түрүүшынхнээ бураад литературын ба аман зохёолон дээдэ хургуулиин дүүрэн курс зохёолон юм. Бураад таһагай оюутад институтдай бүхы хэмжээ ябуулануудта эрбхитгэйгээр хабаадажа, дууша, хатарша хүбүүд, басагадын республикын болон зональна хэмжээнэй харагануудта амжалта туйлаһан байха (Должин Дугарова, Елизавета Бараева), харин бэлигтэй оюутан Норзогма Жугдуурова Москвада дуулаһан юм.

Табяад онуудта Москва, Ленинград болон бусад эрдэмэй томо түбүүдэй ашаар бураад хэлэнэй болон литературын кафедра залуу мэргэжэлтэдээр олошорбо: Ц.Ц.Цыдыпов, И.С.Хамгүшкеев, Д.Д.Доржиев, Б.В.Матхеев, Э.Р.Раднаев болон бусад.

1953 онһоо хуралсалай түсэб хубилгагдажа, бураад таһагыё дүүргэгшэд юрэнхы эрдэмэй дунда хургуулиин бураад ба ород хэлэнэй ба литературын багшанарай диплом абадаг болоо хэн. Энээнһээ урид бураад хэлэнэй багшанарай 4 выпуск болоһон - 1945, 1947, 1953, 1954 онуудта. Үндэһэн бураад хургуулинуудта ород хэлэ зааха багшанарай выпуск 7 дахин болоһон, эдэ багшанар мүн лэ бураад таһаг дүүргэгшэдэй тоодо ородог байһан юм.

Табяад онуудай тэн багта

солотой багшанар Н.Н.Намсараев, Ц.Б.Бальжишимаев, Р.Х.Ц.Д.Санжимитыпова, Б.Ш.Шойдоков, Д.Н.Ц.Доржиев, Д.Ш.Будаев, И.М.Антропов, Б.Б.Бадмаев, П.А.Бахажева, С.Б.Цыренов, Д.Р.Дашиева, М.А.Рабданова болон бусад.

ҮНДЭН ХЭЛЭНЭЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЖЭ...

Харин 1960-1980 онуудта урда үеын туйлалтыё - гуманитарна болон естественнэ эрдэмэй предметүүдые бураад хэлэн дээрэ зааха гурымые болоулаад, бураад хэлэнэй ба литературын хэблүүлүүдэй сагыё горитойгоор хасаһан байна. Тийгэжэ үндэһэн бураад хэлэнэй хүгжэлтэдэ тон ехэ хохидол ушарһан, зогсолтын, гэдэргээ сухарилтын үе тогтоһон юм.

Иймэ түгшүүрилтэй эрхэ байдалда бураад хэлэнэй ба литературын кафедра БГПИ-дэ үндэһэн хэлэ заалгын хэмжээнэй үндэр зандаа байхын түлөө, республикын болон автономито 2 округуудай хургуулинуудта хүдэлдэг бураад хэлэнэй багшанарай хүр хүдэе, хүсэл зоригые дээрэ үргэхын түлөө тэмсэн оролдоо. Кафедрыё даагша доцент Д.Д.Доржиевай хүтэлбэри дор 1965 онһоо абан, жэл бүри бураад хэлэнэй багшанарай районууд хоорондын семинар-хуралсал үнгэрдэг болоо хэн. Яруунын Үлдэргын дунда хургуулида (Социалист Ажалай Герой Ц.Н.Номтоевой хүтэлбэри дор) Д.Д.Дондоковагай, Бэшүүрэй Шэбэртын дунда хургуулида Л.З.Дымбрыловагай, Доодо-Ивалгын дунда хургуулида Ц.Б.Бальжишимаевагай, Түхэнэй Толтын дунда хургуулида С.Д.Сотниковагай, Хурамхаанай Барханай дунда хургуулида Д.Б.Будаевагай, Захаминай Санагын дунда хургуулида Б.Ш.Шойдоковой, Агын Уртын дунда хургуулида М.Р.Рабдановагай, Усть-Ордын Бураад -Енгүүдэй дунда хургуулида И.М.Антроповой баян дүй дүршэлтэй багшанар танилсаһан, хуралсал гараһан байна. Эдэ семинарнууд тухай «Бураад үнэн» тон дэлгэрэнггээр бэшжэ, түрүү багшанарай дүршэлыё нэбтүрүүлхэдэ, хубитаяа оруулаһан түүхэтэй.

Удаа дараалан кафедрые

графика, орфографи, орфоэпи), В.Б.Махатов (бураад литература ба тэрэнэй методико), М.М.Хамгүшкеева (арадай аман зохёол), лаборант А.Б.Санжаева. Кафедра энэ үедэ эрдэмэй-практическа бэлдэхэлэй хэмжээ дээшлүүлхын түлөө, оюутадые хургаха хэрэгтэ аудио-видеотехникэ нэбтэрүүлхын түлөө, мүн бураад хэлээр ба литератураар учебнигүүдые, хуралсалай пособиинуудые зохёохо, хэблүүлхэ талаар тон ехэ тэмсэл оролдогто гаргадаг бэлэй. Ц.Ц.Цыдыпов (1973), Э.Р.Раднаев (1980) докторско диссертаци хамгаалжа, профессорнууд болоһон. Эдэ эрдэмтэд тон томо, захата номуудые хэблүүлһэн байна.

ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМААР

Д.Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй Эрдэмэй Советэй 1990 оной февралын 16-да абанан шийдхэбэрин үндэһөөр бураад хэлэ бэшгэй факультет нээгдэһэн юм. Деканай уягыё дүүргэгшээр профессор Э.Р.Раднаев томилогдоод, 1996 он болотор энэ тушаалада хүдэлөө. Факультет байгуулгын хэрэгтэ институтдай ректор профессор Г.Д.Басаев тон ехэ үүргэ дүүргээ. Бураад хэлэ бэшгэй болон ород-бураад хэлэ бэшгэй кафедранууд байгуулагдаад, даагшанараар профессор В.И.Золхоев, доцент В.Б.Махатов томилогдоо.

1993 ондо факультедэй декан Э.Р.Раднаев Россин Эрдэм хуралсалай академин гэшүүн-корреспондентээр хунгагдажа, ехэ баяр болоһон юм.

Бураад хэлэ бэшгэй таһагай, удаань факультедэй байгуулагдаһан хугасаада 2000 шахуу түгсэ бэлдэхэлтэй мэргэжэлтэд дүүргэжэ гараа. Олон дүүргэгшэд Бураад ороной, Россин үндэр нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй. Факультет дүүргэгшэд республикын, Усть-Ордын болон Агын округуудай хургуулинуудта, ноһин болон сэтгүүлүүдтэ, радио, телевиденидэ, гүрэнэй зургаануудта, эрдэм хуралсалай, соёлой эмхи зургаануудта амжалтатай хүдэлнэ. Ехэ олон эрдэмтэд, уран зохёолшод, поэдүүд манай факультет дүүргэһэн намтартай.

Табан жэлэй саана, Бураадай гүрэнэй университетэй байгуулагдахада, факультедэй ажал,

профессор С.Ж.Балданов, харин 1998 онһоо педагогикын эрдэмэй кандидат, Бураад Республикын габыяата багша С.Г.Ошоров хүдэлнэ.

Бураад хэлэнэй кафедрада доцент В.Д.Патаева түрүүтэй 15 багша хүдэлнэ: эрдэмэй докторнууд, профессорнууд Э.Р.Раднаев, Д.Д.Доржиев, Б.Д.Б.Батоев, эрдэмэй кандидатууд, доцентнууд, ахалагша багшанар Н.Б.Дугаров, Д.Д.Санжина, С.Г.Ошоров, Д.Б.Базарова, Г.Д.Будаева, Б.Б.Буданин, Ж.Д.Доржиева, Ц.Б.Базарова, Д.Б.Очирова, Л.М.Балдуева, С.Б.Раднаева, лаборант Д.Д.Суворова. Кафедра эрдэмэй-практическа конференцинуудые, «Түхэрээн шэрээнүүдые», семинарнуудые саг үргэжэ үнгэргэдэг, туршалгын, зохёохы шэглэлээр ажалаа ябуулна.

Ород-бураад хэлэ бэшгэй кафедра 1989 ондо байгуулагдаа. Хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, профессор В.И.Золхоевой хүтэлбэри дор 17 багша хүдэлдэг: эрдэмэй докторнууд, профессорнууд С.Ж.Балданов, М.И.Тулохонов, доцентнууд В.М.Егудурова, А.Ц.Хусаева, Э.Д.Эрдышева, эрдэмэй кандидатууд М.К.Бадлуева, П.П.Дамбуева, С.Б.Дуринова, В.В.Базарова, ахалагша багшанар Е.А.Бардамова, Е.Ф.Афанасьева, С.Ц.Будаева, ассистентүүд Д.Ю.Гыжеева, Е.Д.Миринова. Эндэ хураһан оюутад филолог-шэнжэлэгшэ, филолог-багша гэхэн 2 шэглэлээр мэргэжэдэг. 1995 ондо тус таһагай түрүүшын выпуск болоо. 1990 ондо эндэ эвенк бүлэг байгуулагдаа хэн. Эвенк хэлэ Е.Ф.Афанасьева заана.

Энэ кафедра Монголой гүрэнэй багшанарай университетэй ород хэлэнэй кафедратай нягта харилсаатай юм.

Бураад литературын кафедра 1998 ондо байгуулагдаа хэн. Тийхэдэ кафедрые хэлэ бэшгэй эрдэмэй кандидат Б.Д.Баяртуев даажэ байгаа. Мүнөө үедэ кафедрада С.Г.Ошоровой хүтэлбэри дор 8 хүн хүдэлнэ: эрдэмэй докторнууд, профессорнууд В.Б.Махатов, Ш.Н.Р.Цыденжапов, эрдэмэй кандидатууд, доцентүүд С.Г.Ошорова, М.М.Хамгүшкеева, эрдэмэй кандидатууд О.Б.Бадмаева, ассистент Б.Б.Бадмаев. Университетэй хуралсалай түсэбтэй зохиладуулан, «Филолог-бурятовед» гэхэн шэнэ мэргэжэлэгшэ гэхэн шэнэ мэргэжэлүүдтэ бэлдэхэлэй курснууд нэбтэрүүлэгдэнхэй. Кафедрын багшанар шэнэ сагай эрилтэнүүдтэ харюусама түрүү дүй дүршэл халан абалгын, хуралсалай түрүү түхэл маягуудые, шэнэ технологи-нуудые хэрэглэлгын талаар горитой ажал ябуулна.

Бүхы кафедрануудай багшанар эрдэм-шэнжэлгын ажалда ехэ хүсэ шадалаа зориуладаг. Хүгжэлтынгөө шэнэ шатада гараад байһан бураад хэлэ бэшгэй факультедэй бүхы багшанарта, хуража байгаа оюутадта амжалта хүсэнибди. Эхэ бураад хэлэнэйманай улгы болохо эрдэмэй ехэ гуламтын аха үеын пүхэдтөө доро дохижо, гүнзэгы баяр хүргэнибди. Ойн баяраар, хүндэтэ пүхэдэ!

Сергей ОШОРОВ, бураад хэлэ бэшгэй факультедэй декан, педагогикын эрдэмэй кандидат.

СВОБОДУ - ХИ ПАНЧЕН ЛАМЕ ГЕНДУН ЧОЙЖИ НИМЕ!

25 апреля исполнилось 11 лет со дня рождения самому юному политзаключенному в мире Гендун Чойжи Ниме. 14 мая 1995 года Его Святейшество Далай-лама XIV Тензин Гьятцо официально объявил шестилетнего мальчика Гендун Чойжи Ниму (Гендун Чойжи Ниму) перевоплощением Панчен ламы. Мальчик родился в Западном Тибете, район Лхари, местность Нагчу. Родители его животноводы.

Его Святейшество Далай-лама дал перерожденцу имя Панчен Римпоче Тензин Гендун Еше Тинлэй Пунцок Пэлзангпо. По этому поводу был большой праздник, миллионы людей различной национальностей с радостью восприняли это сообщение. Но через три дня после объявления мальчик исчез вместе со своими родителями. До сих пор местонахождение их неизвестно. Исчезновение одиннадцатого Панчен ламы вызвало бурю негодования и протеста во всем мире. Осенью 1997 года китайские власти под давлением международной общественности вынуждены были признать, что юный перерожденец содержится в заключении. Возникает вопрос: «Почему такое повышенное внимание к юному мальчику, кто же он?»

Панчен лама является одним из трех великих иерархов буддийского мира. Его история восходит ко времени Будды Шакьямуни. Будда в своих пророчествах предсказал, что учение его получит распространение в холодных снежных странах. И действительно, учение Будды получило развитие в Тибете, Монголии, Бурятии, Калмыкии, России. Тибет - XIV век, лама Цзонхава дает новое дыхание Великому Учению Будды. Его ближайшими учениками являются Гендундуб и Хайдубдже. Впоследствии они перерождаются в качестве Далай-лам и Панчен богдо. Его Святейшество Далай лама перерожденец Гендундуба, а Панчен лама перерожденец Хайдубдже.

В 1645 году Ойрат-Монгольский Гуши хан даровал духовному наставнику Пятого Великого Далай ламы

Ловсан Чойжи Чжамзану титул «Банчин-Богдо». С этого периода всех перерожденцев Хайдубдже величают Панчен-ламы.

Значение Панчен лам в развитии и распространении Учения неизмеримо. Ими написано огромное количество сочинений по философии буддизма. Это были выдающиеся ученые, дипломаты, писатели. Панчен-Богдо Ловсан Чойжи Чжалсан написал 4 тома сочинений по философии буддизма. V Панчен Лама (1694-1739гг.) оставил потомкам 3 тома сочинений. VI Панчен лама, знаменитый своими выдающимися познаниями в Учении, великий дипломат, написал 7 томов сочинений по разным отраслям буддийской

лама Дамби Ванчик будучи главой традиции Гэлунг изучал традицию школы Сакья. IX Панчен лама уроженец южного Тибета, носил имя Ловсан-Тубдэн Чойжи Нима Гэлэг Намжел или Гэлэг-Намжел.

Судьба десятого Панчен-ламы трагична. Он родился в 1938 году близ Хухэ-Нура, в северо-восточном Тибете. Амдо, его имя по рождению Гонпо Цеден. Когда китайские коммунисты пришли к власти в Тибете, они использовали юного Панчен ламу в своих политических целях. После эмиграции Его Святейшества Далай-ламы в 1959 году в Индию Панчен-лама стал исполняющим обязанности председателя подготовительного комитета

17 мая буддийская общественность столицы Бурятии провела однодневную голодовку с требованием к китайским властям освободить одиннадцатого Панчен ламу. Во время акции проводился сбор подписей за освобождение юного узника.

философии. Ему принадлежит пророчество, что в будущем Панчен лама станет 25-ым ханом буддийской страны Шамбала, Ригден-Драгпо. Император Китая даровал ему титул «Эрдэни» за выдающиеся познания и заслуги в распространении Учения. VII Панчен-лама имя его Дамби Нима, был также известен своими многотомными сочинениями - 8 томов. VIII Панчен-

Тибетского автономного района (ПКТАР) «на время периода отсутствия Далай-ламы». В 1960 году он был назначен вице-председателем Китайского Народного Конгресса. В 1962 году десятый Панчен-лама объехал Тибет и был потрясен разрушениями и вопиющей бедностью народа и 18 мая этого же года представил китайскому правительству петицию из 70 тысяч иероглифов, заявив, что он не будет сожалеть даже, если ему придется пострадать за этот документ. Петиция детально описывала, каким разрушениям и страданиям подвергся тибетский народ. Он немедленно подвергся злобной кампании, аресту и тюремному заключению в Пекинской тюрьме до октября 1977 года. Он претерпел чудовищные избиения, издевательства и страдания. Но он не сдался. В 1980 году он был восстановлен в должности заместителя Председателя Народного Собрания. В 1985 году в Лхасе, выступая на празднике Монлам, Панчен-лама сказал: «Его Святейшество Далай-лама и я связаны духовной дружбой. Между нами нет разрыва. Некоторые пытаются сеять между нами разногласия, но это им не удается».

Он умер в своем монастыре Таши-Лхунпо (резиденция Панчен-лам) 28 января 1989 года в возрасте 53 лет.

Международная общественность, люди доброй воли, различные общественные организации, общества «Друзья Тибета» в течение многих лет проводят кампании протеста с требованием освободить Одиннадцатого Панчен-ламу Гендун Чойжи Нима, самого юного политзаключенного в мире. Европарламент принял резолюцию, в которой призвал немедленно освободить Гендун Чойжи Нима и его семью и позволить им вернуться в свою деревню.

Г.ЧИМИТДОРЖИН,
отв. секретарь Общества «Друзья Тибета» РБ.

Угсаата арадаймнай угай заншалнууд

ШҮНЭНЭТЫН ОБОО

Улаан-Үдэһөө 50-яад модоной газарта Хяагтын дардам харгыһаа хойшоо хотироод, хүтэл дээрэ гарахада, баян талаараа, баатар зоноороо суурхадаг Баян-Гол нотаг зосоо уярма гоёор хабтайн харагдадаг.

Хойгуураа - Хамар-Дабанай хада уула, хүбшэ тайга, үбэрөөрнь - Хүхэдэй нуур.

Баруулжаа нэгэ модоной зайда абар-табар модотой Шүнэнэтын (Шэнэнэтын) обоо бии юм. Баруун тээн, холо бэшэ Хонгор-Уула гэжэ обоо байдаг. Шүнэнэты обоогой эзэн - мушхамал эд буутай, эрэн барас унаһан Ульгинаг Ноён баабай, нотагаархид «Дүрэтэ мэргэн абга» гэжэ нэрлэдэг. Хүн зондоо тунхатай, ходоодо абардаг, аршалдаг обоогоо - Гильбэрэ, Оронго, Харганаа нотагайхид жэл бүри тахидаг гэшэ.

Гушаад онуудай һүүл багаар нотагай нэгэ хонишон олон хопи үритэй болоод, сүүдэй болохын урда үдэр Шүнэнэтыдөө гаража мүргэбэ. Ульгинаг баабай зальбарал, нанманшалыень анхаржа, тэрэ хүнийе абарһан гэдэг.

Янгаажан дасанай габжа лама Жигмэдэй Тогоошо 50-яад онуудаар Шүнэнэтын обоо тахиба гэхэ. Тиин баруун гараа дэлезэ, Ульгинаг баабайгаа харагты гэхэдэнь, хүн зон харахаяа зүрхэсөөд, хараагүй һэн гэлсэдэг.

Хоридохи зуунай эхээр Алас-

Дурна зүгтэ япон дайнай боложо байха үедэ Янгаажан дасанай эрдэмтэй нэгэ лама Монгол зорижо, ябагаар гараба. Харгыдаа хонохо баатай болоод, үдхэн модотой ой соо бариһан сүүмхэ, малгайгаа дэрлээд унташаба. һүниин хахад багаар нэрээд, үндьхэдөө, эшгты гэртэ зузаан тохом дээрэ торгон хүнжэл соо, 2 пудуушха дэрлээд хэбтэжэ байба. Харахадань, нотаг бүхэнэй хада уулын эзэд сугларанхай, япон дайнда хүбүүдээ хүтэлөөд, аршалхаяа хэн ошохо гэжэ хөөрлэдэһэн байна. Уулын эзэдэй дунда Ульгинаг баабай бодонхой, өөрөө тиишэ ошохо гэжэ хэлэжэ байгаа һэн гэлсэдэг.

Үглөөгүүр нэрхэдээ, лама тэрэл ой соогоо хэбтэжэ байба. Гэдэһэн үдөөд, дэрэ доогуураа уудалхадань, хониной шагайн ээргэ хара юумэн олдобо. Яахашье мүрөө оложо ядаад, тэрээнэ долёогоод үзэхэдөө, саданан мэтэ боложо, аян замаа үргэлжэлүүлээ һэн.

Зүүн-Оронгын Мүнхэ Санжаа япон дайнда ошоһон байна. Японгууд далайнгаа эрьээр буунуудаа тодхоод, үй зайгүй буудана. Ульгинаг баабай дундань оронхой, улаан, ногоон, шара хадагуудаар һомонууды

алгад шэглүүлэн, нэлижэ, залажа байгаа һэн гэдэг. Тиин буряад хүбүүд булта амгалан мэндэ нотагаа бусажа эрһэн байна.

Тэдэнэй нэгэн нотагаа бусаад, хойто хада түлэндэ ошобо. Модо унагаажа байтарнь, Шүнэнэтын эзэн, Ульгинаг баабай эрэн барасаа унаихай хажуугаарнь гараа һэн. Үнгэрһэн хойнонь нэгэ бага нэгэ орожо, малгайгаа абаад, мүргөө һэм гэжэ тэрэ хүн хөөрһэн байгаа.

Ульгинаг баабайе обоо уулын эзэдэй ахалагша ноён баабай гэдэг байха юм.

Мүнөө жэлдэ энэ обоо дээрэ «Яндум» гэжэ нэрэтэй субарга бүтээхэ гэжэ байнабди. Энэ субарга амгалан мэндэ, эбтэй эмхитэй байдал үршөөхэ гэхэн угхатай юм. Еши-Лодой римбүүшэ, Дэнзэн наарамба мартын 1-дэ эс ошожо, субарга бариха газар абажа үгөө. Апрельин 29-дэ субаргын һуурида бүмбэ шэнгээгдэ. Гурбан гол - Оронго, Гильбэрэ, Харганаа - энэ хатуу сагта хүсэлжэ, субаргана бүтээхэ бээ гэжэ найдагдана.

Хүндэтэ нотагаархид, долоон үе соо дүүрэн, дутуу дундагүй харалсажа байгыт гэжэ Дүрэтэ Мэргэн абгадаа зальбаржа, саашадаа эбтэй эмхитэй, энхэ элүүр, бэе хүнгэн, хүлтэй, гартай, амгалан мэндэ һуугыт даа гэжэ юрөөнэм.

Цырен-Доржо ЦЫДЕНОВ,
Ивалгын аймагай Оронго нотагай хүзэгтэнэй булгэмэй түрүүлэгшэ, ажалай ветеран ЗУРАГУУД
Шүнэнэтын обоо; Еши-Лодой римбүүшэ Дэнзэн наарамба-субаргын газар абажа байна.

Ирэн үгэ
 (Үргэлжлэл. Эхинийн майн дугаарта.)
 Дондогжабай эдээлээ, Дулма-Хандайн гэртэ ороходонь, Рабдан-баряаша Бальжидма хоёр Семёны хажууда хуужа байбад. Лечигой ара шоргондань томо шоргоо хэнхэй, Бальжидма шоргоо тарилгаяа дүүргээд: «Рабдан ахай, юу асаргаа нэмтэ?» гэжэ. Тийхэдэнь Рабдан ахай шоргоойгоо үлэ мэдэг заһаад:

- Сүбтэ талха шанаад, досоонь шоргой хибэдэһэ холёод асарааб. Бата тийхэдэ энэ гүсэ соо дуулунай шүрбэһэ сайда бусагажа, абаад ерээб. Манайн найнаар бүридэхын тулаа эдэ бүгэдэ эдихэ, ууха ботой. Хоёр хоноод хүнүүдэйн шоргоо шангахааб, - гэжэ хэлээб.

Бальжидма баряашын хэлээн юмьень лечигто ойлуулжа гээб. Тийхэдэнь Семён Калений: - Тухатай наань, асархан юмьетнай хуу эдихэ, уухаб. Маанагүй, - гэжэ хэлээд, сүбтэ шанаан талхынь эдээд, дуулунай шүрбэһэтэй сайень гаргаа абажа, нэгэ бага бодолгото болоод ууба.

- Бэшг хайшань бэшэхэбши? - гэжэ Бальжидмагай асуугаад, «Бэжэ бээдэхэдэнь, Калений толгойгоо нэжэрээд, бэшэхэ газарни үгы, Украина үмөшэй гарта ха юм. Эхэ эгшэ тоёртойб, эсэгэмни граждан дайнда үгы. Мүнөө эхэ, эгшынгээ хуби заяан тухай юушыё мэдэнгүйб» гээд дорохоо ханаа адаба. «Тиймэл ха юм даа» гэжэ Рабдан баряаша хамар дороо гүбэд гээд, Семёни хайрланш ишөөдөр гараха юм. Частыдаа бэшэхэмни саарна орхиходотнай болохо, хоёр лэри бүтэн ха юм гэжэ Семёной хэлээд, саархан хомор, дубалдаха болоо гүбди даа гэжэ Бальжидма фельдшер хэдэн хуулаа үгөөд, Рабдан баряашатайа гаража ошобо.

Дондогжаб Семёной хажууда ошохо нуугаад, «Хүлүүдэнтэй үбдэ гү?» гэжэ асуухадань, «Багаханаар үбдэнэ, илангаяа хүлүүдэ эхэл үбшэнгэй, - гэжэ Калений харюусаба. - Ородто бэрхэ хүн байнаш. Зай, хэн гэжэ үрээтэйбни, танилсаа, - гэжэ гээб. «ФЗУ-да ород хүбүүд Дима гэжэ хэн, тэндэл ородоор дугаржа хурааб», - гэжэ хууль гээб. «Бэрхэш, ши намда эхэл үрээтэй болохон, - гэжэ Семён хэлээб. - Бэшг бэшэхэдэмни, почтоор частыдамань элгээдэг байлаш». Морин почто үдэр бүхэндэ ябадаг гэжэ Дондогжабай хэлээдэ, Семёной ниуэр шарайдань гүрэл орошоншуу боложо, тэрэ түрүүшынхнээ энебхилэб.

Тийхэдэнь Дондогжаб зүрхэ орожо, хоёр парашютистнууд тухай, самолет заһабарилха үедэ «Ажалшаархитай» хайшаг гэжэ хамнасаһан, хоёр самолёдой туулан тухай, подполковник Смирновыё нотагай зоной тогтоной архяр хүндэлһэн, Дулма-Ханда түрүүтэй дүрбэн басагадай Семёни тэлүүрээр шараан тухай хурга хухадгүй үлөөжэ үгэб.

- Танай колхозой хүнүүд эхэл тургашаа ханаатай хүнүүд юм байна, - гэжэ хухархай хүнүүдэ нартажархёод, Семёной хүхижэ байтарнь, Дулма-Ханда орожо гээб. Тийгээд эхэл хүюутэйгээр үлөөрлэдэжэ байһан Семён Дондогжаб хоёрыё харажархин гээдэ, ухаа алдажа: «Энэмнай хүн боложо байна гэшэб? Семён хүн гаратаргаа хүхижэ бү орхи!» фельдшер юун гэжэ хэлээ нэм, - гэжэ гээб. Семён энеэжэ:

- Дулма! Би юрэл абагүй үлөөжэ болоо наа, хүлүүдэйнгээ бүрилдэтер уйдажа үхэшэхэ байлаб. Түргэн эдэгг гэжэ ханаа гээдэ, Дулмаушка намайе бү хоригтгы, - гэжэ гээб. Дондогжаб тэрэниё үлөөрлэдэб. Тийхэдэнь «Өөртэй муу бэшэ наань, би юушэн хорихобид даа» гэжэ Дулма-Ханда ама гараа гээб.

ошожо, Семёной уулзадаг болоо нэн. Семён буряад хэлэ Дондогжабта заалгадаг, үгэнүүдэ зүбөөр хэлэхэ гэжэ эхэл оролдодог болобо. Тийгээд Дондогжаб, Дулма-Ханда гэжэ яһала зохидоор хэлэдэг болоо нэн. Дондогжаб ород-буряад хэлэнь словарь Анандаевһаа оложо асарба. Тийн Семён сагаашыё барангаа, хэлэндэньё хурангаа үсэд нэтэрүүгээр оролдожо эхилээ нэн...

Ауулажархибад. Тийхэдэнь Сандагма тодожо абаад: - Энэ Дулсамнай хажуудаа хамнабаритай болоходоо, яагаа нурхэй болошобоб даа. Дулма-Хандада Семёныё хадаа яагаа юм? Дулсанай амаргаа дээрэл байха, үүрээр үрхэдэ шагтагалдашоод, дээшээш гарахагүй, доошоош бууха гэхэдэ, үмхи яһаа хухархаяа айшоод

хүдэлнэ. Дабһан, зуруул таһаадаг болобо, эдихэ талхан үдэрэй табан зуун грамм байһанаа дүрбэндөө оробо. Эдэ бүгэдэе хаража байхань Семёндө хүндэл нэн. Хоёр нара шахуу частыһаань постыкаар паек эрээжэ, Дулма-Ханда Семён хоёрыё баярлуулдагыёе,

унахадань, үбгэжөөл нилээд тухашаржа, жаахан нүхөөр заһананай толгой руунь хэды дахин буулгажа, хүдэлхынь болигобо. Тула зангалыгаараа гүрэй амһарта бүхөөр шагтагалдаһан байжа, толгойнь сүлөөлэтернь гүрүн хуу эбдэрээ нэн. Заһананайнгаа гэдэһэ, доторынь гаргажа тээ ороһон жэжэ божо заһаадыё бултынь абажа, хоёр заһаашад нилээд хүндэ үргэбшэтынүүд «Ажалша» тээшээ гэшхэлээб.

«АЖАЛШААРХИЙН»

(Туужаһаа хэхэг)

14. Май нарыёе түргэн үнгэржэ, зунай тэн арын халуун үдэрнүүд эхилэб. «Ажалшада» тиймэше үлүү гарама һонирхолтой ушарнууд ходо болжо байдаггүй нэн хойнонь бороогүй халуун үдэрнүүд хониной нооһо абажа байһан һамгад, басагадыё тухашараана. Үглөөнэй һамай һүүлээр үнэшэн һамгад нооһо хайшалалгада хабаадалсажа, хонидой нооһо хайшалха хоорондоо али нэгэеэ хорон үгөөр хадхаад абаха юм. Сэнгэлэй Дулсан гэжэ томо залуу басаган ээлжээтэ хонийо хэбтүүлжэ, хүлын хүлжэе байтараа, «Дулма-Хандаманай лечик хүбүүгээ хэээ манда харуулаха юм. Дулма-Ханда дуулана гүш!» - гэжэ байжа ооглоходонь, Дулма-Ханда урдаһаань тодожо абаһаар: «Дулсан ехээр бү хүхи. Али Зурбаан Бата тухайшни хөөрэхэмни гү?» гэхэдэнь, Дулсан худалаар элгэ хатаад:

- Зурбаан Бата тухай юу хэлэхэмни гэшэб? Тэрэ таби хүрэшэһэн үбгэниё намда няагаад, намайе хүгшэндэнь һабардуулахаяа ханаабиш? - гэхэдэнь, Сандагма Дулма-Хандынгаа талынь барыжа:

- Боли даа, Дулсан! Зурбаан Батын хахаада үрүүлжэ хэбтэтэршини, Хатуунай газарһаатнай үдүетнай зорюута тулажа, Зурбаан Бата үүрээр гэрэй үрхөөр гараха гэжэ уухилжа байһаар үнэшэн һамгадта харагдаа бэшэ нэн гү? - гэжэ хэлээд, нооһо абажа байгааһад дарья табилдан энеэдэшэбэд.

Дулсан шад улаан болошоод, «Сандагма муухайл амитанш даа. Намда, энгэнай Дулма-Хандаа үмөөржэ, юуныш гэхэ хүн», - гээд ишэ тишээ хуатагашан харахадань, Дүгбэма тэрэниё хайрлажа, «Зай, болигтыл даа, басагад! Юрэдөөл, хамаг гууляа хуу гаргажа бү орхитгы, элгэнэйнгээ эгшэтэр энеэхэмни ха» гэб. Теэд Дулма-Ханда Сандагма хоёр бүри годооролдожо: **Жороол улаан гэдэгэйтнай Жолоонь яагаа бирагүй юм. Зурбаан Бата нүхэрэйшни Зоригын яагаа бирагүй юм. Хатаршал улаан гэдэгэйтнай Хазарын яагаа бирагүй юм.**

Ханилһан Зурбаан Батыншни Харасань яагаа бирагүй юм, - гэжэ жииганаса дуулажархибад. «Зурбаан Батын зоригүүдэ Дулсанай ямар хэрэг байгаа юм?» гэжэ Дулсаные үмөөрһэн зарим һамгад, Дулсантай үелдэг залуу үнэшэн басаган Баабдин Цыпилма илангаяа хороо бусалан гаараха юм.

Дулма-Ханда ойро зуура абагүй байһанаа: «Хурьгадай бандидуудыё бариха үедэ Зурбаан Бата түүдэгһэ холодожо ошохо зүрхөгү байгаа юм гэшэ гүбди. Харин Дулсанда мүлхихэдөө яагаа зүрхэтэй юм» - гэхэдэнь, нооһо хайшалалгадай дунда дахинаа энеэдээн болохо юм.

Цыпилма Дулсан тээшэ нэггэжэ, хойуулаа нэгэ юмэ үбшэһэнэй удаа Дулма-Ханда тээшэ харасагаалдан, хоолой нэгдэн: **Орёл гэлсэнэл морием, ород гэлсэнэл нүхэрием, Халтар гэлсэнэл морием, Калений гэлсэнэл нүхэрием,** гэжэ харюу болгон хайхнаса

байхагүй, - гэхэдэнь, Дулсан лечик тухай түрүүн ама гараһанаа халаглажа эхилэб.

Теэд Дулма-Ханда Сандагма хоёр тэрэнээ улам гааруулан: **Ханилсанш армиһаа ерэхээл байна, Халзан папагараа яаха хүмши? Үелсэнш армиһаа ерэхээл байна,**

Үбгэн папагараа яаха хүмши? - гэжэ хоёрдохийо харюугай дуу хангиурдахадань. Цыпилма Дулсан хоёрто һөөргэдэхэ үгэшыё, дууншыё һанагдабагүй. Тийн тэдэнэр абагүй боложо, доро дороо хонидоо хайшалха юм.

Тийгээд байтарнь хонийоной ноён Баагайн Дансаран нооһо тушаһанаа ерээжэ, мориёо мулталхадань, Генима һамганинь ээлжээтэ хонийонойго нооһо хайшалжа дүүргээд, үбгэндөө сай хэжэ үгэхээ бодобо. Энэл-үеэр хоодоог тэргэдэ сабидар мори оруулан Зурбаан Бата нооһоной сарайда хүрээжэ эрээб.

- Басагад, үлүү юумэ бү дуугаралсагты, гэнтэ дайралдабат, - гэжэ Генимагай хэлэхэдэнь, хоер анги болоһон басагад бэе бэеэ хоротойхоноор харалсаад, абагүй хонидоо хайшалһад.

Зурбаан Бата хони хайшалжа байһан һамгадай сарайда тулажа эрээд: - Мэндээ! Зай, нооһо хайшалалга хэр ябажа байна гэшэб? Нооһон хүсэд хөөрөө гү? - гэжэ асуухадань, Дүгбэма толгойгоо үргэжэ: - Мэндээ, мэндэ! Та жороо улаан мори унагша нэн гүт? - гэжэ асуухадань, «Ямар жороо улаан» гээд, юушыё ойгоогүй Зурбаан Бата хони хайшалжа байһан басагад тээшэ халта хараад абахадаа, Дулсанай шад улаан болошонхой, хонин дээрээ тонгойшоод хайшалжа хуухадань эхэл аягуйрхэжэ: «Дүгбэма, яагаа гайтай агшабши» гээд, сабидараа хотируулажа, яаралтай холодоходонь, һамгад балайшыё гайхабагүй.

15. Дайнай эхилээр жэл тухай саг үнгэрбэ. Дайн даярһаа уламжалһан үлэхэлэп байдалһаа тунхарингүй, фронтдо хү, мяха, талха тарья тушааха дабарыаа дүүргэхын тула үбгэдэ, хүгшэдэ, һамгад, үхибүүдэ, шархатажа дайһаа бусаһан фронтонигууд унаһан малгайгаа абаһгүй

Доржопалан ДЫМБРЫЛОВ

хүдэлнэ. Дабһан, зуруул таһаадаг болобо, эдихэ талхан үдэрэй табан зуун грамм байһанаа дүрбэндөө оробо. Эдэ бүгэдэе хаража байхань Семёндө хүндэл нэн. Хоёр нара шахуу частыһаань постыкаар паек эрээжэ, Дулма-Ханда Семён хоёрыё баярлуулдагыёе,

унахадань, үбгэжөөл нилээд тухашаржа, жаахан нүхөөр заһананай толгой руунь хэды дахин буулгажа, хүдэлхынь болигобо. Тула зангалыгаараа гүрэй амһарта бүхөөр шагтагалдаһан байжа, толгойнь сүлөөлэтернь гүрүн хуу эбдэрээ нэн. Заһананайнгаа гэдэһэ, доторынь гаргажа тээ ороһон жэжэ божо заһаадыё бултынь абажа, хоёр заһаашад нилээд хүндэ үргэбшэтынүүд «Ажалша» тээшээ гэшхэлээб.

16. Үбһэнэй түдэгтөө ороһон үе нэн. Дулма-Ханда Сандагма хоёрто хүтэлүүлжэ, Семён үдэр бүхэндэ ябадаг болобо. Тийгээд таягаа хаяжа, хоёр тулгуураар ябажа эхилэб.

Дулма-Ханда Семёндө эхэл урин зохидоор хандадаг байбашыё, тэрэнэй сэхэ урдаһаань харахадань, «Семён, орхил даа. Энээшнэгүйгөөр басагад маанад тушаа дууладана» гээд, Дулма-Ханда уян нарин бээе гүрбэлзүүлэн, үнөөгээ хаахаяа ябашадаг нэн. Гаража ошоһон хойнонь Семён бодолгото боложо: «Иймэ сэбэр басаган аад, инэг нүхэргүй байгаагүй ёһотой» гэжэ һанан гэхэдэ, агаа жүтөөндэ абтажа эхилдэг нэн.

Дулма-Ханда ехэнхидээ гэртээ байдаггүй бэлэй. Үдэрнын үбһэндэ ошохо, үдэшэ, үглөөнинь үнээдэ хааха, хүнндөө хуужа, элдэб суглаа хураалы протокол бэшэхэ. Тийхэдэнь Семён Дулма-Хандыё хайрлажа, «Хэдыдээ амарха хүмши?» гэхэдэнь, тэрэн ханаа алдаад: «Дайнай һүүлдэ амархаб» гэхэдэнь, Семён баһал ханаа алдан: «Ши, Дулма-Ханда, намайе эдээд лэ хэбтэнэ гэжэ бү һаныш даа. Би һаяар Зурбаан Батаһаа ажал эрихэб, шамда бага сагашыё наань, тухатай хүн болохоб», - гэб. Тийхэдэнь Дулма-Ханда ухаа алдан:

- Шинни нам тухайгаа эхэл буруугаар ханадаг байһанш, энэни эхэл таагүй. Шинни үнэн сэхэ, ариуэн сэбэр сэдхэлтэй байһынынь бидэ, Рабдан баряаша, Бальжидма, Дондогжаб һайн мэдэхэ ха юмбиди. Частыһааншн эрһэн юумьешни бултал хубаадана бэшэ гүбди. Юрэдөөл, иигэжэ хожом абаа бү гара, - гэхэдэнь, Семён уруугаа харашана. Тийгээд толгойгоо үргэжэ, Дулма-Хандыё инагай нүдөөр хараад орхиходонь, тэрэн бодожо, ханза сооһоо лечигтой хүхэ пилотко гаргажа, «Эпэниёе хараад, юун гэжэ ойлогнош?» гэб. Семён пилоткынь абажа, досоо таладань И.М.гэһэн хоёр үзэг обёорон хараад: «Ойлогнош, буряад хууһун гү?» гэжэ асуухадань, Дулма-Ханда уруугаа хаража, сэдхэлээ хүдэлгэн ханаа алдаад:

- Казах хууһун байһан юм. Марат Исагулов гэжэ нэрэ, обогтой бэлэй. Дайнай түрүүшын һарауудта Москва хотын огторгойё фашис хирээнүүдһээ хамгаалжа байһанаа «таран» хэжэ хосорхой юм, - гэхэдэнь, Семён шарайгаа гансата нэрүүн болгожо, «Хүл дээрээ гарахууб даа. Тийхэдэнь Марадайшни түлөө үһөөшн дүүрэн абахаб!», - гээд, нодаргаа зангидахадань, Дулма-Ханда тэрэнцэ дүтэлжэ, нарин ута хургатай гараа мүр дээрэн табича:

- Семён, нэн түрүүн һайн боложо, частыдаа медицинскэ комисси гаргажа, самолет дааж аба. Тийгээд лэ Марат-лечик шэнги эрлэхэ зоригтойгоор дайсаптай тэмсэжэ, бээе харуула. Энээнэйшни һүүлээр хаража үзэхэбди. Марат бидэ хоёр айл болохо гэжэ шийдэһэн байгаабди. Тиймэһээ Семён намайе хүлисэ. Марадай ами наһаа алдахадань, хэды шэнзэн нулимсаяа адхаа гээшэбиди, - гэхэдэнь, Семён абагүй шагнажа хууһанаа:

- Дулма-Ханда, намайе хүл дээрэмни гарга. Би хани нүхэрэйшни түлөө үһөөгөө абаад, хатуу шанга дайнай дүлэн соогуур гансал урагнаа даһан, фашис этгээдүүдыё хүнөөгөөд, гансал шамдаа бусажа эрэхэб, - гэжэ хэлэхэдэнь, Дулма-Ханда халта мнээд гээд, «Зай, Семён хүрөө. Бишни эртэлжэ мадаа гарахаб. Тийгээднэ ши амаржа упта», - гээд өөрынгөө талгадаа оробо...

ТАЛГАРАЙ зураг.

ГҮНЗЭГЫ ЭРДЭМ МЭДЭСЭ ҮГЭХЫЕ ОРОЛДОНОБДИ

Мүнөө үедэ буряад хэлэнэй кафедрата эрдэмэй 3 доктор, 12 кандидат хүдэлжэ байна.

Урдаа хараха багшанарнай гэхэдэ, педагогикын эрдэмэй доктор, профессор, Россин Эрдэм хуралсалай академин гешүүн-корреспондент, Буряад Республикын эрдэмэй габьяата ажалбуулагша, монгол хэлэнүүдтэ хургалын методико болон теориин Диссертационно Советэй түрүүлэгшэ Эрхито Раднаевич Раднаев, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор, Россин Федерациин дээдэ хуралсалай хүндэтэ хүдэлмэрилэгшэ Даша-Нима Доржиевич Доржиев, хэлэй бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор, Буряад Республикын эрдэмэй габьяата ажалбуулагша Борис Батоевич Батоев, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, доцент, РСФСР-эй гэгээрэлэй отличник, Буряад Республикын эрдэм хуралсалай габьяата хүдэлмэрилэгшэ Нима Будаевич Дугаров гэгшэд болонто.

Кафедрын эрдэмтэд буряад болон монгол хэлэнүүдэй үндэһэн хургуулинуудта буряад хэлэ гүрэнэй программаар зааха методикын шийдхэгдээгүй асуудалууд дээрэ хүдэлжэ байдаг. Олонхи багшанар хургуулиин номуудай авторнууд юм. Үе-үе болоод лэ, манай эрдэмтэд методикоор, эрдэм шэнжэлгээр статьянуудые толилуулжа, ном болон пособиинуудые хэблүүдэг.

1998 оной хүүлшын нарада Буряадай Эрдэмэй түбтэ кафедрин

ахамад багша Д.Б.Очинова кандидатай диссертаци хамгаалхан юм. 1999-2000 онуудта Г.Д.Будаева, Ц.Б.Базарова, Л.М.Балдуева, С.Б.Раднаева гэгшэд эрдэмэй кандидатууд боложо шадаа.

буряаднаа ородто оршуулга хэжэ хуранад. Оршуулгын зохёохы замда оюутадые оруулхада, тэдээндэ «Оршуулгада оролто», «Оршуулгын лингвистическэ тала», «Сээжээр оршуулга», «Олонитын политическэ текстнүүдэй

Жэл бүри кафедрин эрдэмтэд региональна, бүхэроссин, уласхоорондын эрдэмэй конференцинуудтэ элидхэл хэдэг. Мүн бидэшье өөһэдөө элдэб орёо асуудалуудаар түхэрээн шэрээ, эрдэмэй-практическа конференци, семинар эмхидхэжэ үнгэргэнэбди.

Буряад хэлэнэй кафедра буряад филологуудые, үндэһэн хургуулинуудай буряад хэлэнэй ба литературын багшанарые бэлдэнэ. Факультативна хэшээлнүүд факультетэй таһагай түсбөөр бүри үргэнөөр болон гээшэ. Тиигээжэ оюутад эрдэм шэнжэлгын кружогуудта хүүгэдые этническа хүмүүжүүлгын талаар бэлэдхэл хэжэ, буряадайнгаа ёһо заншал, аман зохёол шэнжэлэнэ. Мүн тиихэдэ манай оюутад ород хэлэтэй классуудта буряад хэлэ зааха дадал абадаг.

Гол мэргэжэлхээ гадна оюутад буряад хэлэ шэнжэлгэ, оршуулга, литература шүүмжэлэл болон редактировани гэхэн мэргэжэлнүүдые шэлэн үзэнэ.

«Буряад хэлэ шэнжэлгэ» гэхэн хэшээлнүүдтэ оюутад саашанхи эрдэм шэнжэлгын ажалбуулагада бэлэдхэл хэнэ гээшэ. Эндэ буряад хэлэнэй, түүхын, бусад монгол хэлэнүүдэй харилсаанай, грамматикын орёо асуудалуудай гүнзгэ эрдэм мэдэс үгэхэ гэжэ оролдонобди. Саашадаа бэшэ монгол ба зүүн зүгэй хэлэнүүдтэ хургаха түсбэ би.

Оршуулагшын мэргэжэл шэлэгшэд ород хэлэнхээ буряадта,

оршуулга», «Уран найханай оршуулга», «Эрдэмэй текстнүүдэй оршуулга» гэхэн хэшээлнүүдые манай багшанар үнгэргэнэ. «Литературна шүүмжэлгэ болон редактировани» гэхэн мэргэжэлдэ литературна хүдэлмэрилэгшэдэй бэлэдхэл хэгдэнэ гээшэ.

Буряад хэлэнэй багша буряад хүнэй түрэл хэлэндээ хураха хэрэгэйнэ эхиндэ байна ха юм. Тиимэхээ буряад хэлэеэ, литературнаа бүхыдэнь мэдэжэ, залуу хүрэгтэ дамжуулжа шадаха ёһотой юм. Энээн дээрэһээ үндэһэлжэ, «Буряад хэлэнэй түүхэ», «Буряад хэлэ ба литература зааха методико», «Журналистикаар практикум» гэхэ мэтэ тусхай хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ.

Манай таһагай оюутад хуушан монгол, мүнөө үеын монгол, Европын хари хэлэнүүдые үздэг. Олон тоото оюутад шэнжэлгын ажал ябуулна. Н.Б.Дугаров «Буряад хэлэнэй лексикологи» гэхэн кружок хүтэлбэрилнэ. «Буряад сониний хэлэн», «Толон», «Баяр», «Хуушан монгол бэшэг» гэхэн проблемнэ бүлэгүүдые Л.М.Балдуева, Ц.Б.Базарова, С.Б.Раднаева, Ц.Д.А.Цынгүева хүтэлбэрилжэ, хэшээлнүүдые үнгэргэнэ. Олон талын бэлэдхэлтэй, олон хэлэ мэдэхэ мэргэжэлтэдые бэлдэжэ байхан буряад хэлэнэй кафедрин багшанарые, оюутадые факультетэйнгэ ойн баяраар амаршала!

В.Д.ПАТАЕВА, буряад хэлэнэй кафедрые даагша.

Залуу наһан — залитай үел:

ХЭНЭН АЖАЛЫНЬ АРГАГҮЙ ТУНАТАЙ

Манай түрэл факультетдэ олон хурса ухаатай, бэрхэ оюутад хурадаг. Тэдэнэй олонхинь дээдэ мэргэжэлтэй хүнүүд боложо гарана. Энэнь гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, буряад хэлэ бэшэгэй факультетдэ олон түрүү багшанар хүдэлнэ бшуу. Урдаа хараха эрдэмтэдэй нэгэн гэхэдэ, профессорнүүдэй уялгануудые дүүргэгшэ, педагогикын эрдэмэй доктор Валентин Баторович Махатов болоно.

Валентин Баторовичай ажайбуулгань аргагүй ехэ. Тэрэ хадаа 1943 ондо 9-дэхи классай хурагша ябаад, Хэжэнгын аймагай Могоохон хууринда эхин хургуулида багшалхаар эльгээгдэнэ байна. Удаань Буряадай багшанарай институтда хураа. Тэрээнээ дүүргэмсээрээ, республикынгаа хэдэн хургуулинуудта багшалаа. Москвагай университетдэй аспирантура амжалтатайгаар дүүргээд, 1961 онһоо багшанарай институтда хүдэлнэ. Эндэ түүхын ба хэлэ бэшэгэй факультетдэй деканаар, буряад хэлэ бэшэгэй кафедрые даагшаар ажаллаһан юм. Эрдэм шэнжэлгын ажал үргэнөөр ябуулжа, литературоведенээр олон статьянуудые, методикоор, мүн дунда хургуулида буряад литератураар үзэхэ номуудые толилуулхан юм.

«5-11 классуудта буряад литература зааха методико», «Буряад аман зохёол», «Буряад

уран зохёол» гэхэн хүдэлмэринүүдэнь хургуулин хурашадта, оюутадта, багшанарта эрдэм мэдэсээ дээшлүүлгээр аргагүй ехэ туһа хүргэнэ байна гэжэ хэлэхэдэ адуу болохогүй.

Мүнөө сагта Валентин Баторович «Дээдэ хургуулида үзэхэ буряад литературын ном» бэлдээд, дүүргэжэ байна. «Минин дүүргэжэ байхан ном оюутадта нэгэ заахашье туһатай болохо бээ», - гэжэ В.Б.Махатов хэлэнэ.

Валентин Баторовичай бүтээһэн ажалын үндэрөөр сэгнэгдэнхэй, саашадаань сэнтэй байха. Урдаа хараха эрдэмтэдэй нэгэн В.Б.Махатов үшөөшье олон жэлнүүд соо ажайбуулга эмхидхэжэ, ард зондоо туһатай байха.

Дарима БАДМАДОРЖИЕВА, 5-дахи курсын оюутан.

МАНАЙ АЖАЛ - АЛЫГАН ДЭЭРЭ

Дугарма Нимадоржиева (3-дахи курс): Хэсүү хүндэ, орёо байдалай үедэ түрэл факультеднай түрүүшынгээ алхамуудые хэжэ, байгуулагданаар 10 жэлэйнгээ ой тэмдэглэхээ байна. Түрүүшын жэлнүүдтэ оройдоол хори-гушан хүн хурадаг наа, мүнөө үедэ факультетдэмнай очно болон зоочноор 800 гаран оюутад тоологдон. Иигэжэ түрэл буряад хэлэ бэшэгтэ шудалха дуратайшуулай тоо жэл бүри олонгоржо байхадань баярамаар. Мүн тиихэдэ манай факультет Агын болон Буряадай багшанарай коллежнуудтай харилсаа холбоо баталанхай. Тиигээжэ дээрэ нэрлэгдэнэ хуралсалай гудамтануудые эрхимээр дүүргэнэ хүбүүд, басагад факультетдэмнай 3-дахи курснаа эхилжэ хуралсалаа үргэлжэлүүлнэ.

Дарима Содномова (3-дахи курс): Жэнхэни буряад хэлэеэ шудалха, буряад арадайнгаа түүхэ бүридхэхэ, ёһо заншаалаа нүргэхэ гэхэн зорилго оюутадтай урда табигданхай ааб даа. Эрдэм бэлэгтэй, бэрхэ мэргэжэлтэн боложо гарахын тула ганса хэлэ, литература үзэхэдэ бага. Университет болохоор эрилтнүүд шантадажа, хуралсалай программа хубилаа. Тиимэхээ манай факультетдэ анхан үзэгдээгүй байхан эрдэмүүд шудалагдадаг болонхой.

Оюун-Бэлиг Мункожаргалова (5-дахи курс): Энэ жэл дээдэ хургуулиа дүүргэхээ ябаһан ахамад курсын оюутад «институтска» болон «университетскэ» хуралсалай түсэбүүдэй нэлгэлгил үедэ дайралдаа. Тиимэхээ эдэ зон гол хубилалтануудые бэе дээрээ тиимэше ехээр үзөөгүй гэжэ хэлэмээр. Харин эдээнэй доодохи курсныхид ондоо, шэнэ түсэбөөр хурана гээшэ. Тэдэ элдэб курснуудта ябана. Жэшээлхэдэ, тоо бодолго,

философи, социологи, Буряадай мэдээжэ хүбүүд, үндэһэн политикын болон эрдэм ухаанай шийдхэгдээгүй асуудалууд, буряад поэзи гэхэ мэтэ.

Мэдэгма Борбодоева (3-дахи курс): Факультеднай хадаа республикынгаа түрүү театруудтай нягта харилсаа холбоотойгоор хүдэлнэ гээшэ. Эдэ хэлсэнүүдэй гуримээр бидэ, буряад хэлэ бэшэгэй факультетдэй оюутад, Буряадай академическэ драмын театрта биледэйн хахад сэн түлэжэ ороод, дээдэ хэмжээнэй үжжэгүүдые хараха аргатайбди. Нүүлшын үедэ эндэ ехэ нонирхолтой үжжэг наадан харуулагдана ха юм. Энэ ушарта Дани-Рабдан Батожабайн «Төөрингдэн хуби заяан» гэхэн трилогээр табигданан үжжэгтэ нэрлэмээр. Тус үжжэг оюутадта ехэ туһа хүргэнэ гэхэдэ, адуу болохогүй. Юуб гэхэдэ, энэ зохёол хурагшад түрүүшынхисе ушшахадаа хүсэд ойлгожо, хадужа абанагүй. Харин энэиние тайзан дээрэ өөрын нидөөр харахадаа, һайн ойлгоно. Тиимэхээ шэнэ үжжэгүүдые нэгэшье гээнгүй, хараха гэжэ оролдонобди. «Тайшаагай ташуур», «Хойто наһандаа уулзахабди» гэхэн үжжэгүүдые бидэ, оюутад, олоороо ошожо хараад, зүрхэ сэдхэлһан баярлаа.

Эрдэм Отбоев (3-дахл курс): Хүдөө шотагай шүүрбөнхтэй, шуран габшагай, хүсэлтэй хурдан, баатар хүбүүд, зоригтой басагад манай факультетдэй түрүү спортсменүүд мүн. Арбан жэлэй хугасаа соо футболоор дүрбэ дахин дээдэ хургуулингаа чемпионной нэрэ зэргэдэ манайхин хүртөө һэн. Заха холын Захаамин шотагай, Эдэ голлой басагад, хүбүүд волейболоор ганса факультет соогоо мэдээжэ бэшэ юм. Барилдаагаар мурьсөөн болохоод манай олон бүхэншүүд хабаададаг. Эдэ амжалтануудые, спортын талаар деканай орлогшо, барилдаагаар спортын мастер Баатар Владимирович Дагбаевай хубита ехэ юм.

ОЮУН БЭЛИГЭЭ АРАД ЗОНДОО ЗОРЮУЛНА

Эжы абын буянда, хургаалда хүртэһэн, найдамтай олон нүхэдтэй, ажал хүдэлмээрээрээ ехэ амжалта туйлаһан, зоной дунда хүндэтэй эрэлхэг буряад хүбүүдэймнай нэгэн Эрхито Раднаевич Раднаев болоно.

Эрхито Раднаевич Раднаев 1930 ондо Баргажанай аймагай Баян-Гол шотагта түрэнэн намтартай.

Баян-Голой дунда хургуули дүүргэжэ, Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ хургуулин буряад хэлэ бэшэгэй таһагта ороо.

1952-1953 онуудта Ивалгын аймагай Оронгын дунда хургуулин буряад хэлэнэй багшаар, завучаар ажаллаһан юм. Удаадахи хуралсалай жэлдэ Ивалгын дунда хургуулида баһал багшаар, завучаар хүдэлөө.

1955-1962 онуудта Буряадай эрдэм-шэнжэлгын институтдай эрдэмэй хүдэлмэрилэгшэ байгаа. 1958 ондо хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидатай нэрэ зэргэ хамгаалаа. 1962 онһоо Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшын дээдэ

хургуулида хүдэлжэ эхилээ. 1965 ондо - доцент, 1980 ондо педагогикын эрдэмэй доктор болоһон байха юм.

Эрдэм шэнжэлгын ажалай хажуугаар буряад хэлэ бэшэгэй кафедрые эрхилжэ, саашадаа буряад хэлэ бэшэгэй факультет нээхэ хэрэгтэ тон ехэ хубитаа оруулһан байна. Факультетдэй дэргэдэ 4 таһаг нээгдэнэ юм: буряад хэлэ бэшэгэй; ород хэлэ литература үндэһэн хургуулида заалгын; зүүн зүгэй хэлэ бэшэгэй; эвенк хэлэ бэшэгэй таһаг.

Тиихэдэ хуушан монгол, шэнэ монгол, хитад, япон хэлэнүүд заагдажа эхилээ һэн.

Журналистнуудые, оршуулагшанарые, литературна хүдэлмэ-

рилэгшэдые факультет бэлдэдэг болоо.

Э.Р.Раднаев 1992 онһоо 1996 он болотор буряад хэлэ бэшэгэй факультетдэй деканаар ажаллаһан байха юм.

Оюутан үеһөө нүхэсэжэ ябадаг, анда нүхэрнын, педагогикын эрдэмэй доктор Валентин Баторович Махатов нүхэр тухайгаа дулааханаар дурсана һэл:

- Би, Эрхито Раднаевичаа 2 курс дээрэ хурадаг һэм. Манай оюутан ябаха ханамнай хэды хүндэ хүшэр байдалда тудашье наа, эгээл найхан үе байгаа. Бултааран эбтэй эетэй, хүхиу зугаатай, бэрхэ багшанар болохо хүсэлтэй бэлэйбди. Эрдэм шэнжэлэл тухай наһадагшьегүй һэмди. Нэгэ хэды жэлдэ хургуулида ажаллаһанай, сэрэгэй алба хэлэнэй һүүлээр, олон нүхэднай Москвагай, Ленинградай дээдэ хургуулинуудай аспирантурада ороо һэл.

Эрхито Раднаевичай эрдэм-шэнжэлгын ажалын ехэ найнаар эхилһэн юм. Хуби заяалай табисуураар, педагогикын эрдэмэй кандидат, доктор

болоходонь, оппонентонь буряадаймнай мэдээжэ эрдэмтэн Гарма Данцаранович Санжеев байгаа. Гарма Данцаранович Эрхито Раднаевичай хэлэн ажалые нэгэтэ бэшэ магтажа, амжалтаарнь ехэ баярладаг һэн.

Би нүхэрөөрөө ехэ омогорхоноб. 30-40 жэлэй туршада хамта ажаллажа, кафедрингаа, факультетдэйнгээ олон тоото асуудалуудые шийдхэнэ, оролдоно гээшэбди. Хүн талаараа Эрхито Раднаевич монгол, даруу, зөөлэн юм. Ямаршье хүниие ойлгохо, шагнаха шадалтай.

Мүнөө жэл нүхэрнай 70 наһанайнгаа ой тэмдэглэжэ байна. Хэды үндэр наһатайше наа, хүнгэн солбон зандаа, оюутадта эрдэм ном заажла ябадаг. Буряад Республикынгаа гэгээрэлэй, эрдэм-шэнжэлгын хүгжэлтэдэ үшөө ехэ хубитаа оруулжа байна, - гэжэ Валентин Баторович хөөрөө һэн.

Эрхито Раднаевич Раднаев Буряад Республикын эрдэмэй габьяата ажал бууулагша, Россин Эрдэм хуралсалай академин гешүүн-корреспондент, профессор болонхой.

Э.Р.Раднаевай хүтэлбэри доро 8 эрдэмэй кандидат, 4 педагогикын эрдэмэй доктор эрдэмэй харгида гараһан юм.

Мүнөө дээрээ РАО-гай даабяар, буряад үндэһэн хургуулин модель дээрэ ажаллана.

Эрхито Раднаевич олон тоото хургуулин номуудые, арбан монографи, нэгэ толи (орфографическа), зургаан эрдэмэй-методическа пособи (оюутадта багшанарта) бэшэһэн.

70 наһанай ойгоор амаршалаад, элүүр энхэ, буянтай жаргалтай ажанугуйт даа гэжэ хүсэһэнбди. Арадайнгаа аша туһада бүри олон жэл соо эрдэм бэлэгтэ зориулан байхатнай болтогой!

Ц.НАДЦАЛОВА, Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

Зүрхэ сэдхэлэй мурнууд, зүбшэхэ ёһотой зүйлнүүд

БГУ-гай буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй 10 жэлэй ойдо

МАНАЙХИДАЛ АДЛИ ФАКУЛЬТЕТ ХААНАШЬЕ ОЛОХОГУЙТ

ингэжэ ама гарахагүй, «бурфагай» гэжэ хургаараа заахагүй.

Ушар тиимэһээ, минии ханахада, түрүүшын жэлдэ 1-дэхи курсын оюутадтай үндэһэн арадайнгаа оюун бодол тухай хөөрлэдөөнүүдые заагагүй эмхидхэхэ хэрэгтэй. Журамай талаар баһал анхаралаа хандуулаагүйдэ аргагүй. Бэшэ талаараа манайхидал адли факультет хаанашье олохогүйт.

Ёһотой буряад абари зангаа орхихогүй, ёһо заншалаа нангинаар сахин, буряад хэлээ дээшнэ үргэн, зарим угсаатанаа залажа, үндэһэн арадай ухаан бодолтой болгохо гэхэн манай, энэ факультедэй оюутадтай, нангин уялга болоно ха юм. Тиимэһээ «хэтын хэтэдэ сэсэг шэнги халбаржа, наран шэнги яларжа, ходоодоо иимэл эбтэй зетэй, үшөө оло олон жэлнүүдтэ ябахань болгогой!» гэжэ 10 жэлэй ойн баяраар үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб, түрэл минии факультет!

Вероника ГАЛТАЕВА, 4-дэхи курсын оюутан.

Оюутаднай гуурһаяа туршана

«ДАЛЬБАРААНУУДШНИ, ШАМДАА МҮРТЭНЭБДИ...»

Соёлма ГАРМАЖАПОВА

Энэ басаган хадаа түрүүшынжээ шүлэг буряадайд үндэһэтэй 1-дэхи лицей-интернат хургуулида 8-дахи класста туршажа байгаад бэшээ һэн. Тийхэдэ буряад хэлэһинь багша Янжима Цыдендамбаевна Ивахинова ехэ туршажа, дэмжэһэн байна. Түрэл хэлэндэ аргагүй дуратай басаган буряадайд түрэнэй университетэдэ буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй оюутан болоо һэн. 1997 ондо Буряад Республикын залуу уран зохиолшодой конференцидэ амжалтайгаар хабаадаа.

Мүргэе

Амгалан найхан байдал Арад зондоо үршөөһэн аха дүүнэр бидэһиние нэгдүүлһэн Арьяа Баала Бурхандаа мүргэе!

Бүгдэ зониние хүзэглүүлһэн Буян жаргал үршөөһэн Бодол ханал нэгдүүлһэн Буада Бурхандаа мүргэе

Замби түбинин арадта Захил зальбираа үршөөһэн Залуу бидэндэ харгы зам зааһан Зонхобо бурхандаа мүргэе!

Хуурай модоной мүшэр болбол Хугараад унахань амархан байдаг юм Ханилхан амраг гансамни болбол Хаяад ябашахадань хүндэһэн байдаг юм.

Аадар бороогой уһан болбол Түргоор хатахадань амархан байдаг юм.

Арюун найхан гансашни болбол Тонгүй ябашахадань хоротойхон байдаг юм.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА

Мухар-Шэбэрэй аймагай Хүсөөтэ туршагаһаа уг гарбалтай Сарюуна Эрдыеева 1999 ондо хургуулиа дүүргэмсээрээ, Улаан-Үдэ ерөбэ, ханаладаа хүржэ, буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй оюутан болоо. Энэнь тийхэдэ гэхэдэ, Сарюуна хургуулиин шаби ябахадань, ёһо заншалаараа, уг гарбалаараа һонирхожо, шуудлажа эхилээ. Үшөө тийхэдэ шүлэг зохиохо туршадаг байгаа.

Түрэл хэлэн

Энэ хэлэндэ ямар ехээр Этигэл минии оронхойб! Энэ хэлэндэ хүсэл эрмэлзэлым Уран гоёор бэшэнхэйб!

Уянгата найхан үгэнүүд Урма зоригым эзэлэнхэйл. Инаг дуран-зүрхэнэйм нюуса Илдам хэлээр бэшэгдэнхэйл.

Арад зонойм баян түүхэ Алдаршуулаалши, минии хэлэн. Үетэн нүхэдэйм мэргэн ухаа Үнэржүүлхэлши, манай хэлэн.

Дуратайб шамдаа-түрэл хэлэн, Дүүрэн сэдхэлэйм омог дуун. Дуратайб шамдаа - буряад хэлэн Дуран зүрхэнэйм эхин дуун.

Номгон далайн эрьедэ...

Далайн эрьедэ амарха Аза тудабам намда Алдар солото «Океан», Амар мэндэ шамда!

Номгон далай намайе Хани ёһоор угтаа. Тула загаһан маниие Тодоод, хүхээд абаа.

хургуулиингаа 70 жэлэй ойдо зориулаһаб

Булган талата буурал Буряадайм Байгал далайн баруун бөдэ Үргэн Түгнын эхин болохо Тоонто минии Хүсөөтэ нютагта Түбхин байнаш, түрэл хургуули.

Далан наһанай дабаан дээрэ Дорюун задарюун үшөөл зандааш, Түрэл хэлээ улам хүгжөөжэ, Түүхэ солодо орохол ябаһаарш, Үндэр түрэлтэ - минии хургуули.

Үндэр ехэ наһа эдлэжэ, Уужам таладаа үндэн байнаш. Түрэлэн хүүгэдтэ дайн ургуулжа, Түби дэлхэйгээр дүүрэн ниндүүлнэш.

Далан наһанай хугасаа соо Залуу үетэн - хубүүд, басагадтаа Дабашагүй үндэр дабаа гаталхые, Сарашагүй улаан гал унтараахые Даашагүй хургаал, ухаан мэдэрэл Заажа табиһан түрэл хургуулимни, Доро дохин тандаа мүнөө. Дальбараануудшни, мүргэн хүгдэнэбди.

Хүсөөтэмни

Уужам нэмжгэр талануудтай, Үндэр майхан хадануудтай Түгнын эхиндэ байдалтай Түрэл минии - Сагаан-Шулуутай.

Илдам налгай басагадтай, Эрэлхэг дорюун хубүүдтэй, Үргэн долдой үхибүүдтэй Үлгы минии - Хүсөөтэмни.

Талха таряагаар үнэр баян, Үхэр малаар тоогүй олон, Ажалша зоноор элбэг үелдэр Тоонто минии Хүсөөтэмни.

«ОРОДШЬЕ, БУРЯАДШЬЕ, МОНГОЛШЬЕ ХҮРТЭНЭЛ ЭНЭ БУЛАГНАА»

Баярмаа САНЖИМИТЬПОВА

Балшар бага наһанһаа үргэн найхан дайдынгаа уужамые гайхан тагнаһан, сүлөөдэ дуратай хонгёо дуугаа таталуулжа ябаһан Хэжэһин аймагай Могсохон нютаг тоонтоной Баярмаа Санжимитьпова 1998 ондо буряад хэлэ бэшэгэй факультедтэ ороһон юм. Тэрэ хадаа үшөө хургуулида хурахадаа шүлэгүүдые зохиохо эхилһэн юм.

Дурандаа

Удаан хахасаад байхадаа, Зүрхэ сэдхэлэни хүлгэнэ. Урихан шарайеш ханахадаа, Эльгэм шамаяа татана. Сагай гүйдэл юундэшьеб, Улам түргөөр ябана. Нарын гэрэл юундэшьеб, ханаан бодолым заһана. Үбэлэй хүнийн утаханда, Уяран нуунам гансаараа. Утахан хүнийн зүүдэндэ Үзэн харанаб шамаяа. Хонгёохон хоолойеш шагнахадаа, Хонгор зүрхэм дуудана. Хоёрхон нюдыеш харахадаа, Хайран зүрхэм амарна.

Могсохонни

Эгээн дүтэ ханагадаг Эхэ нютаг - Могсохонни. Эльгэ зүрхьем хонгээдэ, Эддин тоонто нютагни. Түрэл нютагтайм хаданууд Толорон байна жэрылдээд, Тудхалта, Буурал баабайнууд Түмэн зондоо тахилгатайл. Үлир жэмэс, үнгын сэсэг, Үргэн дайдымни хэһэг Жэргэмэлэй хонгёо дуун Жэргүүртэ талымни шэмэг. Харьялан урдаа Худан голни, Хүхэрэн нэмжын байгыш даа. Харахан хүнийн манан соо, Ходоодоо мүшэтэн байгыш даа. Хаанаш холо ябахадань, Ходоо гэнтэ ханагадаа, Зүрхэн соомни долгилнош, Зулгы минии - Могсохон.

Лариса ЗАНДЕЕВА

Лариса Зандеева Түпхэнэй аймагай Тооро хууринда түрэнһэн намтартай. 1997 ондо түрэл нютагайнгаа дуида хургуули дүүргээд, Улаан-Үдын багшанарай училищида 2 жэл хураа, Улаань БГУ-гай буряад хэлэ бэшэгэй факультедтэ хуралсалаа үргэлжэлүүлнэ. Үшөө 6-дахи класста хуража байгаад, түрүүшынжээ шүлэг бэшээ.

Эжыдээ

Эддин уужам дэлхэй дээрэ Эгээл хайратай намдаа, Сэбэрхэн найхан шарайтай, Алтан зоолэн албатай, Эжымни, танаа Хаанаш ябахадань, хананаб! Эжымни, таниие Хүн бүхэндэ дурдахаб!

Танай дулаахан эльгэндэ Хүн болотороо нэнтээб. Танай амтатай һүеытнай Томо болотороо уугааб. Мүнөө энээхэн наһандаа Танай хургаалаар ябанаб. Харин зарим хамбаандаа Хэлэһэн үгыетнай дууланагүйб. Хулисыт намайгаа, эжымни Би тандаа дуратайб.

Сагнай ябанал, Наран хараа элгэнэл. Сагнай ябанал, Саһан сэгсгүүдые элгэнэл. Сагнай ябанал, Хубүүд абанарые элгэнэл. Сагнай ябанал, Басагад эжынэрые элгэнэл. Сагнай ябанал, Жэл жэлээ элгэнэл. Сагнай ябанал, Наһан наһые элгэнэл.

Саяан хада рүү ошоһон харгы Бурьядан тооһотон дээшээ. Бургаһаар хүрээлгэдһэн талмай Уринал намайе, шамайе. Вышкын аршаан элшэ, Бултаниие угтанал хээшээ. Ородшье, монголшье, буряадшье Хүртэнэл энэ булагһаа. Алтанхан тарьян долгилнол, Аянай шубууд нийдэнэл. Агааргал адли сэбэр уһан Ямаршье үбшэ эмшэлнэл.

Чимита БАНЗАТОВА

Родилась в Хоринском районе в п.Хоринск. В 1998г. закончила ХСШ №1 и поступила в БГУ на ФБФ (РЯНШ). Писать стихи и печататься в местной газете «Удйская повесть» начала с 7-го класса.

Я мечтаю стать птицей, Вольной птицей на крыльях мечты, Утонуть в небесах, Оторвавшись от земной суеты. Я хочу свободно быть. В высь взлететь, не боясь. И над миром парить, Беззаботно смеясь. И лазурное небо Опьянит высотой. Свежий ветер меня Подхватит волной, Понесет ослепляя, К солнцу, в высь Позовет.

Ты уходишь... Я об этом не жалею, Я не буду ждать тебя. Ты уходишь, А я закрою двери. И не пушу тебя уж никогда. Ты меня забыл, Тебя я тоже. И не вспомню никогда, Даже имя я твое забуду. Словно вовсе не было тебя. Может быть, захочешь все вернуть, Но будет уже слишком поздно. Время вспять уже не повернуть, Двери заперты и нету телефона.

«Хит-парад 2000»

НАЙН НАЙХАН ҮҮСХЭЛ УРАГШАТАЙ

Шүлэг, хүгжэм зохёож, дуун болгоог, өөхдөө дууладаг бэлгэтэй залуу мэргэжлэтгэ Цырен Шойжонимаев, Виктор Малдаев, Булаг Гомбоев Буряад улсасй Соёлой яаманай дэргэдэ залуушуулай шэнэ дуунай түб бии болгоог, эмхидгэ хүүдэлмэри амжалта түгээсөөр ябуулжа байгаагшай найшаалтай.

Эгэ хүбүүднэй Буряад орон соогоо, Агын болон Усть-Ордагай тойрогуудта эстрадын дуу найруулдаг бэлгэтэй элирүүлэн элсүүлэхэ, залуушуулай дуулаха шэнэ дуунуудыг олошоруулжа, шагамар бэрхэ дуушадые элитэ болгохо зорилго ургаа табиша.

Тииш энэ хэрэгээ ябуулжа эхилхэдэнь, «Буряад үнэн» сониний соёлой ба түүхын таһагай ажалтан Бэлгма Орбодоев Буряагай радиогой хүгжэмэй таһагыг даагша Наталья Сульимова халуунаар дэмжэжэ, байгша оной эхилхээ хойшоо сониний хэдэн дугаарта залуушуулай дуулаха «Эрхим дуунуудай жагсаал-2000» гэхэн гаршаг доро эстрадын урдагш бэшгэдэни, мүн шэнэ дуунууд буряад ба ород хэлэнүүд гээрэ толилогдоо.

Эдиршүүлэй дуулаха хэды олон эстрадын дуутай болоо гээшэбибди гэжэ баясахаар, мүн омогорхохоор байна. Гушаад жэлэй урда тээ «Шуур-шуур дуутай...» гэжэ дуушанаа ондоо мэргэжэлтэдэй зохёоноц дуунууд үсөөн нэн. Хүн зомнай гол түлэб арадай дуунуудыг хангиурдааг бэлэй. Буряад-даймнай «агууехэ бүлэг» хэмээхэ Бау Ямполов, Дандар Аюшеев, Жигжит Батуев гэгшэд юрэнхыдөө сагай эриатын ёһоор ажабайдалаа зураглаһан дуунуудыг зохёодог байгаа. Удаадахи үеын композиторнууд Буряадтамнай урган гаража, залуушуудта огсом хүхиюун дуунуудыг зориулаа. Анатолий Андреевэй «Инаг дураага гамнаарай», Сергей Манжигеевэй «Дэлхэй миний алыган дээрэ», Базыр Цырендашиевай «Түрүүшын дуран» (Үгэнь Д.Дамбаевай), Юрий Ирднеевэй «Ерэхэ ягаааш», Владлен Пангаевай «Үнгын голы дагина», Найдан Дамирановай «Мойнон», Чингис Павловай «Булжуухай», Даша-Дондок Жалсарасвай «Хүршымнай басаган», Ким Раднаевай «Дуунай эмхид бурьялаад...» гэхэ мэтын эстрадын дуунуудыг нилээд олон жэлүүдтэ мэргэжэлтэ дуушадшы, мүн дуунда дуратайшуулыг эхэ багагүй дуулаа, мүнөөшье дуулаһаар. Харин хүүлэй арба гаран

жэлүүдтэ Буряад орондоннай удаадахи, гурбадахи үеын композиторнууд алдар нэрээ нэрлүүлэхэй. Пурбо Дамиранов; Баяр Дондоков, Лариса Санжиева, Баяр Батодоржиев гэгшэд гол түлэб залуушуудта зориулан уран гоё, соггой хүхиюун дуунуудыг зохёожо, сууда гаранхай, сойдо хатаранхай! Үшөө тиихэдэ аймаг шотаг бүхэндэ дуунай үгэ бэшээд, тэрэнэйнгээ удаар хүгжэм зохёоогод, өөрөө гоёор дууладаг гурбан тэгшэ бэлгэтэй урган гараа. Нэн түрүүн үнинэй мэдээжэ болоһон Цырен Шойжонимаевые, Виктор Мадаевые, Инна Шагнаевае, Эржэн Саян хоёрыг, Булад Гомбоевие нэрлэхэ дурам хүрэнэ. Эдэмнай авторска дуунай бодото эзэд гэхэ гү, али барднар болоно. Дуу найруулаха талаар үнихэнэй амжалта түгээсөөр ажаллажа байдаг Баяр Шойдоков, Ринчин-Доржо Бурхив, Эрдэнэ Батсүх (Хэжэнгэ, «Үетэн» ансамбль), Баяр Хамаев (Ярууна), Зоригто Шагжиев (Хурамхаан), Владимир Запханов (Ивалга), Ринчин Бальжуров (Захаамин), Зоригто Бадмаев, Цырен-Дулма Дагбаева, Баяр Халзанов (Мухар-Шэбэр), Данзан

Бальжинимаев (Бэшүүр), Оширмаа Баяртуева, топ залуу Эдик Цымпилов (Хэжэнгэ), Анатолий Бутуханов, Агваан Борбоев (Улаан-Үдэ) болон бусад бэлгэ шадабариган Буряад орон дотороо залуушуулай хангиурдаха дуунуудыг олошоруулжа талаар нилээдгүй эхэ оролдолго гаргажа байнхай. Энэ мэтээр хүүлэй жэлүүдтэ республика доторнай хүгжэм, дуу зохёодог

Дуунуудыг дэлгэрүүлэхэ түб Дам саашаа хүгжэг лэ

нүхэд хараа байса олошоржо байнхай. Харин бэрхэ-бэрхэ дуушад тодоржо, аймаг бүхэндэ, Улаан-Үдэ хотодомнай алдар нэрээ нэрлүүлжэ байнхай. Хаа-хаанагүй дуу хатарай эхэ, бага ансамблынууд эмхидхэгдэжэ, амжалтатайгаар ажаллажа байдагыг найшаалтай. Буряад ороноймнай баруун дала болохо Усть-Ордада, мүн зүүн дала гэгдэдэг Агада эстрадын дуунууд баһал хүгжэжэ байнхай. Агын тойрогто шотагай мэдээжэ нээдүүд Арсалан Жамбалоной, Батожаргал Гармажаповай,

Шуя-Ханда Базарсадаевагай, Баатар Шагдаровай үгэнүүд дээрэ дуунай багшанар Дагба Ринчинов, Ольга Тапгатова, Бато Бальжинимаев, Ринчин Балдоржиев: дуу, хатарай «Зугаа» ансамблие ударидагша Баясхалан Батоев болон бусад гоё хүгжэм бэшэжэ, Агын талын найхан хоолойтой олон тоото дуушад ханхиуулдаг ааб даа. Усть-Ордагаймнай тойрогто манай Буряадааа ошонон мэдээжэ композитор, хүгжэмэй хэрэгсэлнүүд болохо хуур, лимбэ, суур, чаанза урлан бүтээдэг алтан гарта Балдан Чимитович Гомбоев түрэл аха дүүнэрэйнгээ дундайдуу, хүгжэм тон амжалтатай хүгжөөн дэлгэрүүлжэ байдаг юм. Балдан багшын тэндэхи шабинар эхэ урагшатайгаар дуу, хүгжэм зохёоно. Тэдэнэй нэгэн - Петр Турусов эдэ жэлүүдтэ эхэ амжалта туйланхай. П.Н.Турусовай дуунууд тойрогойнгоо бүхы шотагуудта ханхина-хаһаа дагна, манай Улаан-Үдэдэшье дуулагдадаг. Буряад Республикын Соёлой яаманай дэргэдэ Цырен Шойжонимаевай байгуулан эстрадын дуунуудыг дэлгэрүүлэн хүгжөөхэ түб

богонихон болзорто найшаан ажал хэрэгэйнгээ үрэ дунгууд харуулажа эхилээ. Ороноймнай аймаг бүхэндэ, Буряад саймнай ийислэл хотон үнгэргэгдэдэг дуунай мурьшануудтэ, фестиваль болон эрхэн дуунуудыг, бэрхэ дуушад элирүүлэхэ конкурсуудта то олон бэлгэ түгээдэр басаган хүбүүд хабаадалсадаг болоо томо-томо шотаг хууриуудтэ хүдөөгэй болон хотын хургуулинуудта дуу, хатаран ансамблынууд эмхидхэгдэжэ, эдэбхитэйгээр залуушуулай зохёоно, уран гоёор дуулаа. Үшөө нэгэ баясама зүйл гэхэдэ, Улаан-Үдэмнай томо томо театруудта эстрадын дуунай концертнүүд эмхидхэгдэжэ, хотымнай дээрэ хургуулинуудай дуушадтай хамт нийтэ хуралсалай хургуулинуудай шадамар бэрхэ дуушад мүн аймаг шотагуудтаа уридаг бэлгитэн олоороо хабаадалсан. Энэ мэтээр залуушуулай дуулаха найхан дуунууд буряад олоор зохёогдожо, Буряад ороноймнай арад түмэнэй баясуулан, үргэн дэлсэтэйгээр ханхингаа лэ! Гунгаа ЧИМИТОВ дуунай үгэ зохёодог нээ.

Амаршалга

«ЭЖЭЛ ХОЁР ШУБУУДТАЛ...»

Суута багша, Социалист Ажалай Герой, поэт-фронтовик, мэдээжэ уран зохёолшо Цокто Номтоевич Номтоевой басаган – дуриэлтэй багша, мүнөө Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи лицейн дэргэдэхи тухай саад-хургуулида хүдэлдэг Сэсэгма Цоктоевна эхэ, эсэгынгээ бунигаар ажануужа, ажаллажа, зүрхэ сэдхэлэйнгээ баян угхыг шүлэгүүд соогоо дамжуула. Үндэр наһатай, найхан 90 наһанайнгаа эхэ ойе тэмдэглэхэн эсэгээ, урин налгай байһан эжыгээ дурдажа, үлзы найхан Үльдэргэдэ, энхэрэн байдаг Эгэтэ шотагаа магтан суурхуулжа, дайнай хүшэр халуунуудыг даһанан, эрэлхэг зоригтойгоор ажаллаһан эхэнэрнүүдэй, үхибүүдэй, үбгэд хүгшэдэй габьяа тухай шүлэгүүд соогоо хоорэнэ. Эгээл найхан үгэнүүдээр абаяа үндэр наһаарнь амаршалла.

ЕРЭН НАНАНАЙ ЕХЭ ОЙГООР

Абындаа байхадам амархан, Заяанайм жаргал энээхэн - Үглоо бүри урин үгэ дуулажа, Үдэш бүри үрээл шагнажа, Жаран наһаа гаталжа, Даландаа хүрэнэноо ойлгоогүйб. Алтан дэлхэйн хүрһэн дээрэ Аба, эжынгээ буян эдлэжэ, Үндэр наһан дээрэ Үшөөл үндэр наһа нэмэжэ, Буряад ороноо суурхуулжа, Буян хэшэгтэ хүртоолтэ. Тоонто Хоорхэ шотагһаа Толотомо ажалай харгы оложо, Уншагшадаа ехээр баярлуулжа, Урма зоригын бадарагаалта! Үльдэргэдэ, Эгэтэдэ үргэмжэтэй Үринэрээ, аша гушанараа хаража, Байгал далайн уһан мэтэ сэлдигэр, Байсын эрдэнэ шулуун мэтэ ялагар, Саяан уулын орой мэтэ тобойжо, Одон мэтэ хододоо толоржо, Олоной багша алдартай зандаа Энхэ элүүр, найхан нуугыг даа.

ЭЖЫ АБА ХОЁРНИ

Энхэргы найхан эжы, абамши Эжэл хоёр шубуудтал, Зэргэ татан шидэжэ, Зэлэ татан ябаалта. Зэргэлэн хоюулан эбтэйхэн Зүргэ гарган алхалан, - Зургаан хүүгэдэ дахуулан, Зоной хэшэгтэ хүртоолтэ. Үлзы найхан Үльдэргэдөө Үхибүүдтэ зааха заяатай байгаат даа. Эрдэм олгуулан шабинар соотнай Эрхим хүбүүд олоор гараал даа. Залгаа олон жэлүүд соо Замай холын харгыда Заяагынь зоригжуулан баталаат, Далииень далижуулан табяат! Аба, эжым хэлэһэн үгэнүүд, Хүндэтэ багшын үрээлнүүд Манай сэдхэл бодолдо Хэтэ мүнхэл хододоо.

Соёлой һонин

ЯЛАС ГЭМЭ ХУРСА БЭЛИГТЭЙ

балетмейстер, «Бадма сэсэг» гэхэн хатарай мэргэжэлтэ, театрай уран найханай хүтэлбэрлэгшэ, Россин соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ, республикын Гүрэнэй шангай лауреат Дандар Жапович Бадлуевай зохёохы ажалай 25 жэлэй ойдо зориулагдаһан, харагшадай сэдхэл бахархуулан үдэшэ найхан оперо болон баледэй театр соо үнгэргэгдэбэ.

1977 ондо Зүүн Сибириин соёлой институт дүүргэһэн залуу мэргэжэлтэн Хэжэнгэдэ хүдэлхөөр эльгээгдэжэ, эхэ бэрхээр ажаллаба. Миний Хэжэнгэдэ хүдэлхэ үедэ гоёор дуулахагы, хатархагы бэлгэ талаантай Дандар Бадлуев агитбригадыншы, аймагайнгаа соёлой байшангайшы, Шэнэ жэлэй нааданайшы концертнүүдтэ, найцэрнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, уран шадабарияа Үршээдэг бэлэй. Илангаяа энэдхэг, мүнөө үеын хатарнуудыг бэрхээр гүйсэдхэдэг, монголдуунуудыг дуратайгаар дууладаг нэн. «Ургы» гэхэн Хэжэнгын хоорой 20 жэлэй ойдо гоёор хатараа.

Удаань мэдээжэ балетмейстер В.В.Абгальдаевагай урилгаар Улаан-Үдэдэ РНМЦ-дэ амжалтатайгаар хүдэлжэ, өөрынгоо байгуулан «Лотос» гэхэн Зүүн зүгэй хатарай ансамбльтаа бүхы дэлхэйн ороноудаар бэлгэтэ харуулаа. 3 жэлэй урда тээ «Бадма сэсэг» гэхэн мэргэжэлтэ театр бии болгоһон эхэ габьяатай.

Ойн баярайнгаа үдэһын түрүүшын хубида эдэб арадуудай дуунуудыг хатаршадай дэмжэлгэтэйгээр Д.Ж.Бадлуев аргагүй гоёор өөрөө дуулажа, шагнагшадаа гайхуулаа. Харин хоёрдохы хубидан орон дэлхэйе, замбуулиние байгуулан Шива Натараджа бурханда зориулагдаһан найхан энэдхэг хатарнууд харуулагдаба. Зохёохы баян арга боломжотой, ялас гэмэ хурса бэлгитэй балетмейстерыг республикын болон Улаан-Үдын хүтэлбэрлэгшэд Е.К.Ханхалаев, Г.А.Айдаев, Е.Б.Раднаева, бусад нүхэдэнь, Түнхэнэй аймагай түрэм Далахай шотагаархидынь ханги халуунаар амараллажа, бэлгэ сэлэгүүдыг, баглаа сэсэгүүдыг зоний халуун алыг ташалган доро барюулаа.

«ЗАБАВЫНКИД» 10 ЖЭЛЭЭ УГТАБА

Ород арадайнгаа, хасаг, шэмээшэг дуунуудыг, огсом дорюун хатарнуудыг гүйсэдхэдэг, өөхдөө хоморой жаленка, гусли, хүгжэмтэ бусад инструментнүүд дээрэ наададаг, Улаан-Үдэ хотын захиргаанай соёлой управлениин дэргэдэхи «Забава» гэхэн булгадта мэдээжэ фольклорно ансамблин байгуулагдаһаар 10 жэлэй ойн баярай үдэшэ оперо болон баледэй тайзай дээрэ олон зоной хабаадалгатайгаар эмхидхэгдэбэ. «Ангел божий» гэхэн бурхан шажанай угаар татагдһан дуугаар концерттэс эхилээ. Багашуудай «Забавушка» гэхэн бүлэгын «Пастушок» гэхэн хүгжэмтэ үзэгдэдэ хабаадажа, зохидоор хатарба.

Концерттын түрүүшын хубида шэмээшэг дуу хатарнуудтай, харин хоёрдохы хубидаа хасагуудай аман зохёолтой «Забава» ансамблинхэ (хүтэлбэрлэгшэнь республикын искусствын габьяата ажал ябуулагша Николай Осипов) ташилсуулба. Хорөө, тогоо, ажаһуудалай бусад хэрэгсэлнүүдыг хүгжэм болгон найруулан наадажа, гоёор дуулажа, хүтэ зоние хүхээгээ. Илангаяа «Ложки», «Атаман», «Кадриль» гэхэн номернуудынь һонин байгаа. Балетмейстер Ирина Кулиева, хүтэлбэрлэгшэ Николай Осипов, бусад ойн баярта эхэ ажал ябуула. Правительствын, хотын захиргаанай зүгһөө хүтэлбэрлэгшэд, зохёохы ажалтан, «Тоонто», «Семейские ягтары» ансамблынууд аялга дуугаараа амаршалба. Мүнөө «Забава» ансамбль Монголодо бэлгэтэ харуулаа.

Бэлгма ОРБДОЕВА

үдэр. Номнол хэхэ, даллага абаха, эм найруулха, эм залаха, нүхэ бүглэхэ, ада шүдхэр, хаад тодхор, эльбэ дараха, тангаригаа болоулха, лусууд тахиха, уһан балин (чавдор), лусуудай балин (лудор) гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр газар малтаха, газар гэмтээхэ, абаһанаа бусааха, модо отолхо, хюрөөдэхэ, тэнгэри тахиха,

Гарагай 7-до шэнын 1 (июниин 3). Зунай дунда хара морин нара гараба.

Хара луу, 9 улаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Сахиюуса тэнгэри, лусууд тахиха, бисалгал хэхэ, хэшэг буян дуудаха, даллага абаха, эд зөөри, абасаяа суглуулха, хии халхи, бороо сараха, ада шүдхэр номгодохо, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй

Агуу Илалтын 55 жэлэй ойго

УЛААН ОДОНОЙ ОРДЕНОЙ КАВАЛЕР

Агуу Илалтын 55 жэлэй ойго зориулан, минии эгэшин наһанай нүхэр хуряахай тухайгаа хөөрөхэ хүсэлэн-тэйб.

Минии хуряахай Цыренов Базыр Ринчинович 1923 онго июлиин 15-да Ярууныи аймагай Хэндын-Үртөөгэй Улаан-Малшан нотагта Холирош нуурай баруун эрьегэ Ринчинэй Цыренэй (Бороохоной) бүлэгэ түрэнэ, табан шара мэнгэтэй, Баряахай харгана угай хүн юм. Ринчинэй Цырен хагаа нотагайнгаа зоной дунда Бороохон гэжэ алдаршаһан нэрэтэй байһан.

орденой кавалер болоһон намтаргай.

1930-31 онуудаар хатуу шанга сүлээгын үеэр эхэ, эсэгтэеэ Красноярскын хизаар руу сүлэгдэһэн байна. Майск район шадар тогтожо, бага наһаниинь хүндэ ушар сагта тудгаа, эдихэ юумэн, үмдэхэ хубсаһан ехэ хэргэ байһан ааб даа. Хара багаһаа элдэб ажалда хүдэлжэ, хоолойгоо тэжээдэг байгаа.

1942 он болотор Колбинско леспромхоздо элдэб янзын хүндэ хүшэр ажалда хүдэлжэ байтараа энэ оной октябрь нарада Улаан Армида абтаһан байна. 1943 оной январь нара болотор Новосибирскын нуруулсагай полкдо албая эхилһэн, удаань Челябинск хотодо артиллерийскэ полкдо албая үргэлжэлүүлжэ байтарь, май нарада Брянск фронт ябуулаа. 1943 оной июлиин 13-да Агууехэ дайнай түлэг дунда байлдаанда ороһон байна. Орловск-Курск дүхэригтэ эгээл түрүүшын шанга тулалдаанда орожо, Брянск, Орёл, Курск городууды хархис немецүүдхэ сүлөөлэлсэһэн, эдэ хотонууды сүлөөлсэхэ үедөө медальнуудаар шагнагдаһан байна.

1943 оной октябрь нарада алба хэжэ байһан полкнь Калининск фронт эльгэгдэһэн байна. Энэ байлдаанда Великие Луки, Идрица хотонууды сүлөөлэлсэхэдөө, шанга тулалдаанда хабаадажа, эрлэхэг зоригтойгоор дайлагдаһанайнгаа-түлөө, олон хархис немецүүды хорооһонойнгоо түлөө нэгдэхэи Улаан Одоной түрүүшын орденээр шагнагдаһан бэлэй.

Идрица хото сүлөөлэлсэһэнйнгөө түлөө дайшалхы полкнь «Идрицкий гвардейский тяжелый самоходно-артиллерийский полк» гэжэ нэрэ зэргэтэй болоод, саашаа дайлагдаһаар баруулжаа дабшаһан байна.

Шанга тулалдаанай үедэ оло дахин довтолгоодо ороходоо, «Эсэгэ оронойнгоо түлөө, амгалан байдалай түлөө, «Ураа» гэжэ хашхаралдаад, гүйлдэжэ бодогшо бэлэйбди» гэжэ хөөрөжэ шуудаг даа.

1945 оной январь нарада дайшалхы полкнь 3-дахи Белорусска фронтдо хабаадалсажа, Зүүн-Пруссия, Литва, Польша гүрэнүүды сүлөөлэлсэһэн байха юм.

Зүүн-Пруссияда Гумбицен (мүнөө Гвардейск), Илстербург (мүнөө Черняховск) бэшэшье олон хотонууды сүлөөлэлсэһэнйнгөө түлөө Улаан Одоной хоёрдохой орденээр шагнагдаһан табьяатай.

1945 ондо Кенигсберг хото (мүнөө Калининград) абалсаһанайнгаа түлөө Улаан Одоной гурбадахи орденээр шагнагдаа, тиигэжэ «Улаан Одо» гурбан

1945 оной мартын 23-да хүшэр байлдаанай үедэ тархья шархатажа, контузи абаад, Каунас (Литва) хотодо госпитальдо майн 5 болотор хэбтэһэн байна.

Агууехэ Илалтын майн 9-нэй үдэрые запасной полкдо албая үргэлжэлүүлхээр утгаһан юм.

Залуу сэрэгшэд, солдадууд май харын 10-да Калининградска область Польша хоёрой хоорондохой хилэ хамгаалхаа хуряахаймнай эльгэгдэжэ, тэндэ Армиин албанине 1947 он болотор үргэлжэлүүлээ.

1947 онһоо 1953 он болотор 9-дэхи Уһан далайн погранична дивизиондо Улаан Армиин албанине түгэсхэжэ, тэндэһэ Ярууныи аймагай Тэлэмбэ нотагта бусаһан байна.

1953 ондо Тэлэмбэ нотагаа ерэжэ, түрүүшээр харгын таһагта хүдэлжэ байтараа, Хэндын сомоной сельскэ Советэй секретаряар хоёр жэл шахуу ажаллаба.

1959 онһоо 1987 он болотор Штэтын лесхоздо леснигээр, һүүлдэнь ахалагша технигээр наһанайнгаа амаралтада гаратараа хүдэлөө. Мүнөө наһанайнгаа амаралтада гараад, Штэтэдэ халуун уһатай болбосон түхэлтэй гэртэ амаржа шуудаг. Армиин албанай һүүлээр ямаршы ажалда хүдэлхэдөө, сэхэ сэбэрээр, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлжэ, коллективэйнгээ дуцда, нотагайнгаа зондо, түрэлхидгөө хүндэтэй болоһон хүн юм даа. һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө Хүндэлэй олон грамотануудаар, амаршалгын бэшэгүүдээр, «Ветеран труда» гэһэн медаляар шагнагдаһангай.

Агууехэ дайнда эрлэхэг зоригтойгоор олон хотонууды абалсаһанайнгаа түлөө, олон гүрэнүүды сүлөөлэлсэһэнйнгөө түлөө Улаан Одоной гурбан орденээр, нэгэ Эсэгэ орноно хамгаалгын 1-дэхи шатын орденээр, 14 медальнуудаар шагнагдаһан юм.

1954 ондо минии түрэнэ эгэштэй Монсоли Цыдыповнаатай шийлэжэ, гэр бүлэ болоһон, тиин гурбан хубүүтэй, нэгэ басагаатай болоһон юм. Дунда хубүүниинь бага балшар наһандаа гэнгын аюулаар наһа бараһан. Мүнөө манай хуряахай долоон аша зээнэрые үргэлсэжэ, дүнгэлсэжэ, элүүр энхэ ажаһуудаг. Би хуряахай эгэштэ хоёртоо олон жэлдэ амгалан мэндэ, уга наһа, удаан жаргал эдлэжэ, үшөө олон жэлдэ аша зээнэрээ харалсажа, хүл хүнгэн, һонор ухаатай зандаа һуугыт даа гэжэ үнэн сөдхэхэлхэ хүсэжэ байнаб.

Василий БАТУЕВ, ажалай ветеран.

Ярууныи аймагай Тэлэмбэ тосхон.

XVII ЖАРАНАЙ САГААН ТҮМЭР ЛУУ ЖЭЛ

ЗУНАЙ ЭХИН САГААГШАН МОГОЙ, ЗУНАЙ ДУНДА ХАРА МОРИН НАРАНУУД

Буряад литэ	26	27	28	29	30	1	2
Европын литэ	29	30	31	1	2	3	4
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Һара понед.	Мягмар Марс Вторник	Һагда Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнэг Үдэр	улагшан гахай	шара хулгана	шарагшан үхэр	сагаан бар	сагаагшан туулай	хара луу	харагшан могой
Мэнгэ	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан
Һуудал	хиц	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула

Гарагай 2-то хуушанай 26

улагшан гахай, 5 шара мэнгэ, хиндэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, лусууд тахиха, тангын үйлэнүүдтэ хайн. Аюушын нахил хэргэ, наһанай хүсэ арьба-аршаан, эм найруулха, абаһанаар бэеэ ариудхаха, бэрхихэ, айраг халааха, худалдаа, худалдажа амгалан байдалай түлөө үргэхэ, гоёлой хубсаһа, гоёолтонууды бэлдэхэ, бурханай һайндор хэхэ, баярта араа гэмдэглэн һайндэрлэхэ, наһаа бусааха, дасан (дуган) барилха, дасан (дуган), сэргэ ушарха, субарга арамнайла, оршуулха, хюмһа абаха үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье бурханда, шулуу, шорой мүргэхэ, хурим түрэхэ, тангариг абаха, суглаа зарлаха, бариха, зураг зураха, хэрэг үйлэдэхэ, модо үлдэһэн унагааха, даллага абаха, шэрдэг бүрихэ, замда үхэр худалдаха, андала хэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, үйлэнүүды тэбшэхээр. Бурханда, наһа бараһан хүн асуудалаар дасанда ушарха гэнэ.

Гарагай 3-да хуушанай 27

шара хулгана, 4 ногоон мэнгэ, галда хуудалтай үдэр. Хутагтаргар гэхэ гү, али ехэ үйлэнүүдтэ барилдагатай үдэр байна. Энэ үдэр бурханда мүргэхэ, зальбарха, сахиюусанда, бурханда үргэл үргэхэ, сангарил маани сахиха, даллага абаха, номнол хэхэ, тэрэниие үлдэхэ, үүдэ нэхэ, буян хэхэ, халааха, шэмэг зүүдхэл үргэхэ, эм найруулха, шуһа тэбшэхэ, төөнэхэ, үгэлгэ үгэхэ, мандал хэхэ, хулгай дээрмэ үргүүлэл, гэмтэниие бариха үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ бурханда бэрхихэ, хурим түрэхэ, тангариг абалсагад, нүхэд үлдэхэ, оёхо, шэрдэг бүрихэ, мал барилха (алаха), үхибүү үргэжэ үлдэхэ, хүн дүрсээ алдаха, урилдаанда хабаадаха, үлдэхэ, ном оршуулха, үнээсэ болбон эхэнэрэй гэртэ үлдэхэ, хутага хурсадаха, хюмһа мэтэн үйлэнүүдтэ сээртэй. Бурханда дасанда хандаха гэнэ.

Гарагай 4-дэ хуушанай 28

шарагшан үхэр, 3 хүхэ мэнгэ, шоройдо хуудалтай

шулуу шорой хүдэлгэхэ, гэрэй һуури табиха, наһа барагшые хүдөөлхэ, бурханда мүргэхэ, сангарил хураха, маани сахиха, тушаал даажа абаха, дарсаг үлгэхэ, нүүхэ, бэри буулгаха мэтын үйлэнүүдтэ хориюулгай.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, хэрүүл, тэмсэл болохо.

Гарагай 5-да хуушанай 29

(июниин 1). Сагаан бар, 2 хара мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурхан тахиха, үлзы буянэй үйлэ үйлэдэхэ, үзэгтэ хураха, зурхай шудалха, хүниие аргаламжада оруулха, ажалшаниие хүлхэлхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, даллага абаха, дасан (дуган), субарга мэты арамнайла, абаһанаа бусааха, мал үсэлхэ, агнаха, модо отолхо, тангаригаа болоулха, ада шүдхэр, тэднэй үлзыгүй үйлые болоулха, дайсадые номгодохо, хараал сараха, түрэхидэй хоорондохой холбоо бэхижүүлхэ, хани нүхэдэй аша туһада түшэхэ, аршаанаар бэеэ ариудхаха, уранай ажал эрхилхэ, гэрэй һуури табиха, ном номнохо мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин хүнэй шуһа ханаха, төөнэхэ, һүни ябаха, үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэды гэрһээ холо эльгэхэ, хубүүды сэрэгтэ үдэхэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, худад малтаха, андалаа хэхэ, үхэр худалдаха, бэри буулгаха, хутага бүлюдэхэ, эритэ мээс дархалха мэтын хэрэгүүды сэрэлхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, хүнэлэн зайлажа төөрихэ.

Гарагай 6-да хуушанай 30

(июниин 2). Дүйсэн үдэр. Сагаагшан туулай, 1 сагаан мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахиюуса, тэнгэри тахиха, ном үзэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтэхэ, наһа утадхалгын ном уншуулха, даллага абаха, номнол хэхэ, гүрэм уншуулжа, эльбэ гаргуулха, ехэ хүниие бараалхаха, буян хэхэ, гэр байра заһа-барилха, һэльбэхэ, тарилгын газар шэлэхэ, уранай ажал хэхэ, зохёол бэшэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр хюмһа абаха, нүүхэ, бэри буулгаха, хурим түрэхэ, наһа барагшые хүдөөлхэ, замда гараха, тараг бэрхихэ, айраг халааха, мал үсэлхэ, хони хүндэ үгэхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ, үбшэ аргалжа эхилхэ, үхибүү хүлдэ оруулха, бага үхибүү гэрһээ холо ябуулха, хутага бүлюдэхэ, эритэ мээс дархалха мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, эрлигтэй ушарха.

бусад зүйлнүүдые шэнээр бодхоохо, наһа утадхалгын ном уншуулха, эм найруулха, үрэхэ тарья тариха, үхэр худалдажа абаха, шэнэ гэр бариха, шэнэ газарта түбхинэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэтэй хамта хүнэй шуһа ханаха, төөнэхэ, ехэ уһа гатаалха, хатуу газар номгодохо, заһа бариха, агнаха, тангариглаха, дайсаниие дараха, онгосо, һала дархалха, хүүргэ, модон тээрмэ бариха, наһа барагшые хүдөөлхэ, хүниие тулаха, хэрлэдэхэ, хоорондоо дайсад болохо, хадаг табиха, бэри буулгаха, хурим түрэхэхэ, номнол шагнаха, гэрһээ хэрэглэл гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ огто хориюулгай.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, наһан богони болохо.

Гарагай 1-дэ шэнын 2

(июниин 4). Харагшан могой, 8 сагаан мэнгын, хада уулада хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахиюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хэшэг буян уриха, даллага абаха, үргэл бариса бариха, балин шатааха, лун абаха, сан табиха, дасан (дуган), бурхан арамнайла, аргаламжада орохо, эһээбэри табиха, мори, сар хургаха, нүүхэ, мал үсэлхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье хүншүү хөрбоһо гаргаха, бэлбэһэн хүнэй бузартай ушарха, бэлэг үгэхэ, ехэ хэрэг эрхилхэ, бурханай ном уншаха, тушаал эзлэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, модо отолхо, үлдэһэнйнь унагааха, эм найруулха, газар малтаха, наһа барагшые хүдөөлхэ, гэрһээ хэрэглэл гаргаха, гүрэм уншуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, ноёной ордондо заргалдаха, засагаа хэрэглэн хүниие гомдоохо мэтын үйлэнүүды тэбшэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаба, хэрүүл шууян, тэмсэл болохо.

АЖАЛААТА: Наһарай дунда хара морин нара хадаа 1 сагаан мэнгэтэй, хии хуудалтай байна. Хүнэй амидаралай, ажалтайлые абажа харабал, бар, нохой жэлтэнэйхи барг хайн, харин хулгана жэлтэндэ муушаг нүлөөтэй байжа магадгүй. Хүнэй бэе организм тухайда хэлбэл, урдахи харатайгаа адирхуу гэнэ. Гэбэшье бар, туулай жэлтэнэй бэе шэлээрхэжэ болохо байна. Тиигэбэлшэ саг алдангүй, дары эм залажа, эмшэдтэ түшбэл, хайн байха. Юрэдөө үрэ тарьян арьбадаха, хура бороо элбэгжэхэ ноуртай. Энэ харын 20-до (июниин 22-то) зодиагай Эхирын гэртэ наран шургаха. Энэ үдэр хура ороо наа, гал түймэр болон байгааһин аюул то- хёолдожо магадгүй, тиимэһээ нэримжэтэй байхые ехэ зурхайшад һанууһан байна.

ЭСЭГЫНГЭЭ ГАБЬЯАЕ ХАРУУЛБА

Агуу Илалтын 55 жэлэй ойн баярай урдахаан манай газетын хэблэлээр урдандаа партийно-совет хүтэлбэрлэгшэ ябаһан Данзан Дагбаевич Дагбаевай «Он погиб подо Ржевом» гэхэн нэрэтэй ном ород хэлэн дээрэ гараба. Энэ ном дотороо автор Калининска фронтод эрэлхэг баатарлигаар дайлагдажа, наһа бараһан Дандаров Дагба

Дашиевич эсэгэ тухайгаа, сугтаа дайнда ябаһан нүхэд тухайнь хөөрэнэ. Мүн Загарайн аймагай Элхи шотагта суг үдэһэн өөрынгөө үетэниэ нэрлэхээс мартаагүй. Эсэгынгээ хургуули гараһан, дайлагдаһан газараар оло дахин ябаһан хадаа Д.Дагбаев тэрэнэй частийн дайшалхы зам харуулжа шадаа гэлтэй. А.ТАПХАЕВ.

ШЭНЭ НОМ

СОНОСХОЛ Майн 30-да 11 Тулунжын ОБОО тухай хайт. «Ламсан» дуган, Ленинградска, 15.

ШЭНЭ ФИЛЬМ ХАЙРЛАХА СЭДЬХЭЛ ХИЗААРГҮЙ

«Насколько мой ноги буди нести меня» - имэ гаршата уран хайханай фильм. Германин болой Беларусин кино буулгагшад Россин Хорьтэ зүгэй дайда буулгажа дүүргэб.

Тус фильмы гол герой совет сэрэгшэдтэ плендэ ороһой Берихард Ваттерманай хуби заяан тухай хэлэгдэнэ.

Германин зонхилогшод захиралтаар манай орондо буугаар ерэнэн плендэ ороһой сэрэгшын ядаралда, зоболон, сэдхэлээрэ тулалха юрэнэ зоной олон байһые фильмы үзэгдэлһөө ойлгохоор. Энэ үзэгдэлдэ оперо болон балет академичск театрай ветеран Бурядай искусствын нэгдэлд хоёрдохи дскаданууд хабаадагша мүнөө 83 наһан Николай Иннокентьевич Кондрашкин бөөгэй, Буряад Республикын арадай артист Чимит Ринчинов Коляка яхатай Буряад Республикын габыата артистка Дабану Юндунов тэрэнэй намганай рольнуудта наадана. Суута топ-модель мүнөө Америкэд ажауудан шотагаймнай басаган Ирина Пантасева Ирина басаганай роль гүйсэдхэнэ. Ирина Пантасева-вагай хүсэл оролдлоор Буряад ороноймнай суута артистууд энэ хэлэгтэ наадахаар уригдаг гээд онсолхо шухала. Тус фильмы СНГ-эйн эрхм оператор-нуудай нэгэн Павел Тимофеевич Лебедев буулган. Энэ пүхэрнай Никита Михалковой мэдээжэ буйх фильмууде буулган түүхэтэй.

Манай артистууд хоёр гүрэнүүдэй хамтын фильмы үзэгдэлүүдэй зарим тэднэ Минск хотодо буулгаха хүдэлмэридэ байгша оной майн 4-13 болотор хабаадаад хаяхан ерэбэ.

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмы академичск театрай хүтэлбэр энэ урилгынь хүндэтэй дуугтажа, артистуудаа эльгээһэн байна.

Энэ фильм ойрын хоёр жэлһээ үргэн экран дээрэ гарахаар хүлээгдэнэ.

Далай ХУБИТУЕВ ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фильмы хэлэг.

«БАЙГАЛ», «СОЁЛ-ЭРДЭНЭ» БАЯСУУЛАА

Монгол композитор, «Байгал» ансамблин уран хайханай хүтэлбэрлэгшэ, Буряад Республикын искусствын габыата ажал ябуулагша Б.Наранбаатарай зохёохы үдэшэ тухай

Багаһаа артист болохоёо хэдгэн хүбүүн хүгжэмэй колледж (ятагын класс) дүүргэһэнэйнгээ һүүлгэ 1967 онһоо 1971 хүрэтэр Монголой Гүрэнэй дуу, хатарай ансамбльд хүгжэмшэнөөр ажаллаба. 1971 ондо анха түрүүшын «Соёл-Эрдэнэ» гэхэн эстрадна бүлэг биш болгон бэлдэжэ, бүхы дэлхэйн ороноудад мэдээжэ болоо.

Хариш 1982 ондо Ленинградта хоровой-дирижерой таһагта нуража дүүргэжэ, 1987 онһоо Монголой Профсоюзудай ороной уран хайханай хүтэлбэрлэгшөөр ажаллажа, «Монголой соёлой түрүү хүдэлмэрлэгшэ» гэхэн Хүндэлэлэй тэмдэгтэ хүртэбэ.

1991 ондо Буряад Республикын Соёлой Министерствын урилгаар «Байгал» гэхэн Гүрэнэй дуу, хатарай ансамбльд хүдэлхөөр ерэжэ, уран хайханай хүтэлбэрлэгшөөр, буряад арадай инструментүүдэй оркестрай дирижероор амжалта түгэсөөр ажаллаха зуураа 70 гаран дуу буряад поэдүүдэй үгэнүүд дээрэ зохёон габыатай.

Бүхы Росси соо, мүн хариш

олон ороноудта бэлигээ харуулан Б.Наранбаатар «Арадай Баатар Гэсэр», «Техника любви кочевников» гэхэн жүжгүүдэй хүгжэм зохёон юм. 1996 ондо «Байгал» ансамблин хүгжэлтэдэ гористойхон хубитаяа оруулан композитор, тус ансамблин уран хайханай хүтэлбэрлэгшэ «Буряад Республикын искусствын габыата ажал ябуулагша» гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй...

Зохёохы үдэшын хоёрдохи хубида Японо болон Германига болоһон уласхоорондын конкурсудай лауреат болоһон, огсом аялга дуутай, шагна хүгжэм, найрагатай «Соёл-Эрдэнэ» (хүтэлбэрлэгшэнь - композитор Г.Жаргалсайхан) гэхэн бэлигтэй дуушадтай бүлэг бэлэг болгон дуунуудаа шагнашадта зориулба. хайхан хоолойтой, Монголой габыата артистка Насантохтох, Корейгэ ба Россига, Улаан-Үдэдэ («Сагаан нара») болоһон уласхоорондын конкурсудай Гран-пригэ хүртэһэн лауреат Оюун Бэлиг ехэ гоёор дуулаба.

Уласхоорондын конкурсудта шалгарһан Бурядай үндэһэн циркын уян нугархай, эдир артистууд, «Байгалай» хатаршад-ветеранууд, Б.Наранбаатарай одхон басаган эдир хүгжэмшэн Наран-Оюунгэ үдэшын уран бэлигээрэ шэмгэлэбэ. Бэлигтэй композиторые поэдүүд, композиторнууд, соёлтон хани халуунаар амаршалба. Монголой консульствын, Монголой соёлой түбэй зүгөө амаршалганууд сонсохогобо. Бэлигма ОРБОДОЕВА.

К Международному дню библиотек

ВETERAN БИБЛИОТЕЧНОГО ДЕЛА

15 августа 1959 года Тамара Гавриловна начала работать в Лермонтовской библиотеке на Аршапе обычным библиотекарем, но уже 7 ноября получила свою первую грамоту. В 1968 году 1 июля, когда начали открывать новую библиотеку на Ленина, она пришла сюда первым библиотекарем. В 1971 году она стала старшим библиографом, потом зав. библиографическим отделом, с 1973-го зав. методотделом и теперь, уйдя на пенсию, она - библиограф-краевед Центральной городской библиотеки имени Исаея Калашникова. Ей она посвятила свыше 30 лет! Она была удостоена многих почетных грамот, получила значок «Ударник труда РСФСР», в 1987 г. значок Министерства культуры СССР «За отличную работу». В 70-80-е годы Тамара Гавриловна помогла многим педколлективам школ города методическими рекомендациями, выезжала в учебные заведения с обзором научных

книг, трудов по педагогике, наладила связь с тогдашней мэрией, вела курсы во ВСГАКИ. Т.Г.Карасева участвовала в открытии новых библиотек по городу, что, несомненно, повлияло на рост числа читателей: с 24 тысяч до их открытия, до 55 тысяч - после. Несколько лет она возглавляла совет наставников молодых специалистов, взрастила новые, высокой квалификации кадры для библиотечного дела. И сейчас она работает с молодыми, продолжает плодотворно трудиться, делаясь своим опытом и эрудицией. Тамара Гавриловна Карасева носит звание «Отличник библиотечной работы». Пожелаем же ей дальнейших успехов в творческой работе. Галсан ВАНДАНОВ, Творческая студия «Зодиак», Советского Дома творчества.

27 мая отмечается Международный день библиотек. Юнкоры Дома творчества Советского района побывали на днях в Центральной Городской библиотеке и взяли интервью у библиотекаря с огромным стажем работы и бесценным опытом Карасевой Тамары Гавриловны.

Современное лечение алкоголизма, табакокурения, прерывание запоев, снижение избыточного веса. Поликлиника № 4. Остановка «Саяны». Ежедневно с 18-20 ч. Суббота с 14-16 ч. Воскресенье с 9-11 ч.

Родные и близкие с глубоким прискорбием извещают о скоропостижной кончине ХАЖЕЕВА Алексея Елисеевича. Похороны состоятся 26 мая в 14.00 в селе Сотниково, Иволгинского района, ул.Октябрьская, 3 «А».

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЬБЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), Б.Ц.СЕМЕНОВ (РФ - гэй Гүрэнэй Дүүмэл), Е. К. ХАНХАЛАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ц.Э. ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал); таһагуудые даагшад: Д.Ш.ХУБИТУЕВ, А.А.Н.ПЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, С.А.БУДАЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ, Д.Д.АНГАЕВ (ахамад редакторай орлогшо), Н.Д.НАМСАРАЕВ, В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаршвиллин үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци. E-mail: unen@burnet.ru.

Газетэ хэблэлэй 5 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэлэг 20.350. Хэблэлдэ тушаалдаһан сар 17.00.

"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ 8000 хэлэгээр хэблэгдэ. Директорайн телефон: 21-40-45. Б-0165-дахн номертойгоор бүрилхэлдэ абтанхай. Зака № 8314.

Редакцин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96 (факс), приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретарины - 21-50-52, секретарины - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86 (даагшань), 21-34-05, соёлой болон түүхын - 21-60-21 (даагшань), залуушуулай, оюутадтай ажабайдалай болон олонштын хүдэлмэрин - 21-54-93 (даагшань), 21-69-58, рекламн, коммерческ ажалай болон захилай - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-55-97, 21-33-61, оператор-корректорнуудэй - 21-61-35, фотокорреспондентнуудэй-21-33-61, компютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67, кассын - 21-57-63, вахтын - 21-60-91.

Тоонуудай, бодого баримтануудай, хүнэй, шотагай нэрэнүүдэй бэшэлыге хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакцин наһамж автарайхитай адли бэшэ байжа магад.

Энэ дугаартайнай «Московские новости» мэдээлэл агентствын материалууд хэрэглэгдэ.